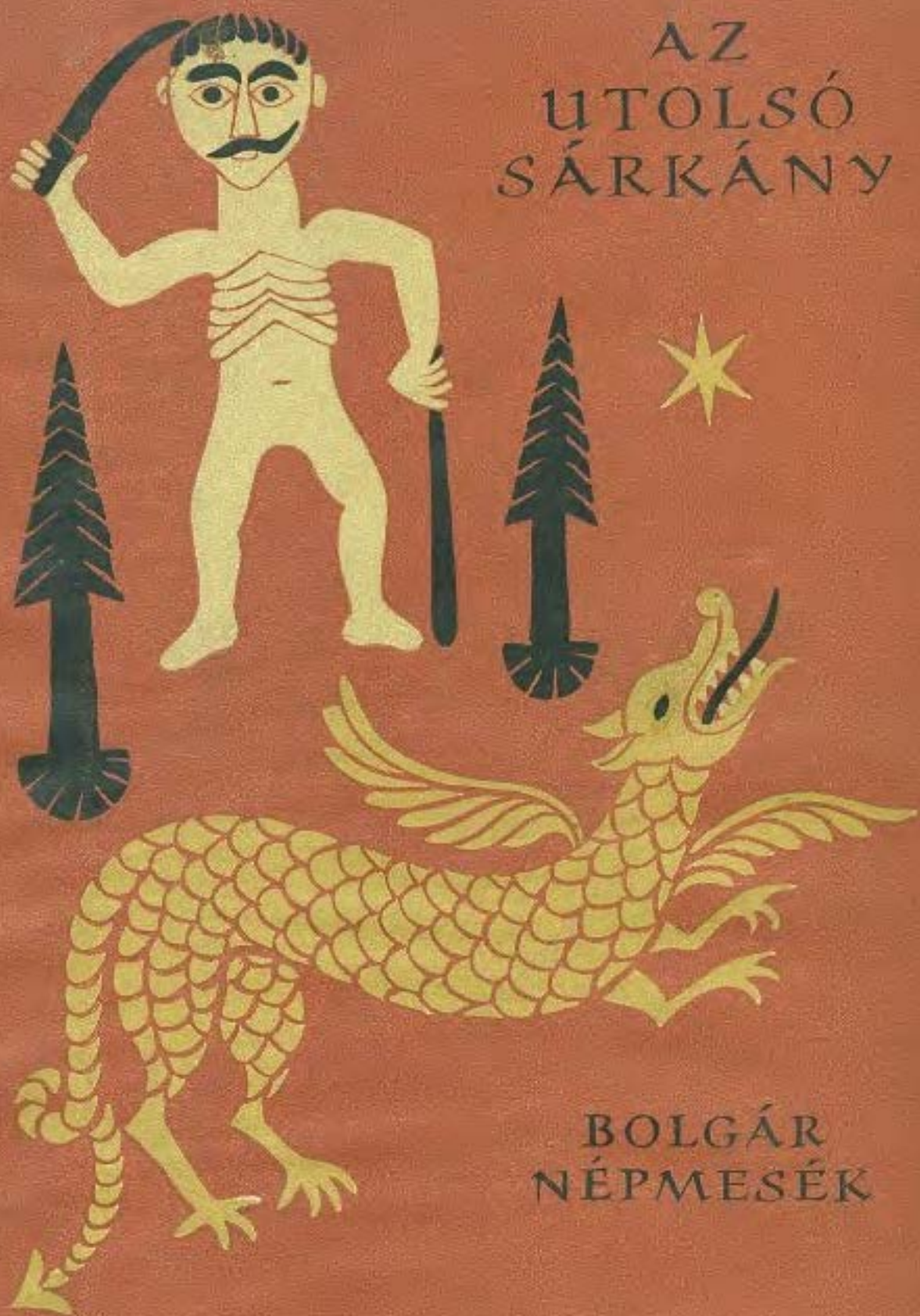

AZ
UTOLSÓ
SÁRKÁNY

BOLGÁR
NÉPMESÉK

AZ
UTOLSÓ
SÁRKÁNY

BOLGÁR NÉPMESÉK

Válogatta
KARIG SÁRA

Fordította

KARIG SÁRA
SIPOS ISTVÁN

EURÓPA KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST 1966

A BOLOND FARKAS

Egyszer egy farkas nagyon megéhezett, elindult ezért a mezőre, hátha talál valamilyen állatot, hogy azt megeszi, és jóllakik. Elérkezett egy rétre. Talált ott egy lovat, éppen legelt. A farkas odament hozzá, és azt mondta neki.

- Ej, lovacskám, nagyon éhes voltam már, de szerencsére téged itt találalak. Most rögtön megeszlek!

- jól van, ha megeszel! – mondta a ló. – De az apád nem így szokta csinálni. Ha lovat akart enni, először a farába harapott, azután ette meg. Régi szokása ez a farkasoknak, neked is így kellene csinálnod.

A farkas hallgatott a lóra. Gondolta, hátha valóban így kell csinálni, ezért a ló háta mögé került, és megvillantotta a fogait, hogy beléharapjon. A lónak sem kellett több, fölemelte a lábát, és rúgta állon, hogy a fenevad keresztülbukott a fején, és elterült. A ló elszaladt. A farkas sokáig fetrengett még, s mikor magához tért, újra elindult szerencsét próbálni.

El is jutott egy folyóhoz, s annak a partján két legelésző kosra talált. Odamegy hozzájuk a farkas és azt mondja:

- A ló becsapott, most aztán titeket eszlek meg!

- Tudjuk, hogy megeszel bennünket – felelték a kosok. – Hiszen jó, ha egy kos lenne, de mi ketten vagyunk. Ezért úgy kell csinálnod, ahogy az apád is szokta. Ha egyszerre két kost akart megenni, leguggolt a vízparton, és felszólította a kosokat, hogy versenyezzenek: amelyik aztán először ért oda hozzá, azt ette meg.

A farkas, amilyen bolond, leült erre a folyó partjára. A kosok nekiszaladtak, egyszerre mind ketten. A farkas hátrabukott, és cupp! – egyenesen a folyóba bukfencezett. Csupa víz lett a bundája szegénynek, míg végre kikeveredett a partra. Megszáritkozott a napon, de hiába nézelődött. nem volt se kos, se ló.

Onnan nagy nehezen eljutott egy szántóföldre, ahol egy girhes számárra talált, amint éppen a gabonát legelte. A farkas rákiáltott.

- Hej, te számár, miért károsítod meg az embereket? A többiek becsaptak, túljártak az eszemen, de téged most megfojtalak!

- Hej, farkas koma, de jó, hogy megtaláltalak! – mondta a számár. Két nap óta járok utánad. Tudod, a gazdám éppen lakodalomra készül, de nincs vőfély. Engem azért küldött, hogy megkeresselek és hívjalak el, te lennél a vőfély. Siess koma, ülj fel a hátamra, elviszlek a faluba. A gazdám sült malaccal, sült báránnyal meg mindenféle más étellel vár. A lakodalmon pedig annyi lesz az enni- és innivaló, amennyit csak akarsz.

A farkas nagyon szeretett volna vőfély lenni, ezért felült a számárra, az pedig elindult vele, vitte-vitte a falu felé. Mikor a parasztok meglátták a farkast a számár hátán, felkiáltottak: „Farkas! Farkas!” S menten felkerekedtek: ki bottal, ki karóval, ki vízhordó rúddal sietett a farkas elé. A számár meg azt mondta:

- Látod-e, farkas koma, mennyire szeretnek a parasztok: az egész falu összecsendült a fogadásodra.

- De miért jönnek bottal? – kérdezte a farkas.

- Mert az a szokásuk, hogy a vőfélyt bottal fogadják – válaszolta a számár.

Ekkor a parasztok minden oldalról a farkasra rontottak, s elkezdtek ütni, verni. A farkas végül nagy nehezen egérutat nyert, de így is félholtra verték. Elszaladt egy tisztásra, leült, s miközben a fejét verte, ezt mondogatta: „Minek kellett nekem a ló tompora, minek kellett a kosok tanácsát

meghallgatni; minek kellett a számmal vőfélynak menni! Jaj, jaj! Megverték, eldöngettek, a bőrömet is lenyúzták. De bolond voltam, megérdemelném, hogy még ennél is jobban elrakjanak.”

Alighogy ezt kimondta, ott termett egy fiú, kétágú villával, éppen szénát gyűjtött: óvatosan felemelte a szerszámot, s jól az ordas nyaka köré szózott vele. A farkas megijedt, s nagy nyögések közepette futásnak eredt:

- Jaj, jaj, egy helyen ütött meg, két helyen fájt. Már mérgében sem mondhat semmit az ember, mert beteljesül.

A RÓKA ÉS A SÜNDISZNÓ

Egyszer a róka meg a sündisznó összebarátkozott, s attól kezdve nem tudtak elválni egymástól: ahol a sün, ott a róka, ahol a róka, ott a sün. Egy nap így szólt a róka a barátjához: - Sünikém, nem akarsz velem kijönni a szőlőskertbe? Már érik a szőlő.

- Akarok én, komámasszony, miért ne akarnék. De hogy őszinte legyek, félek, nem történik-e valami bajunk?

- Ejnye, de gyáva vagy! Ne félj, míg engem látsz! Tudok én százhuszféle bölcsességet. S ha el is csípnék bennünket, majd megszökünk. Hát te, tudsz-e valamilyen bölcsességet?

- Én csak hármat tudok, de azok jók.

- Akkor gyerünk – mondta a róka. Utánam, indulj!

A sündisznó sem kérette magát, elindultak a szőlőskertek felé. egy kertbe aztán besurrantak, és elkezdtek dézsmálni a szőlőt. Amint az érettebb szemek után kutattak, egyszer csak csatt! – a róka csapdába esett. A pásztor, akinek a rókákkal már az előző évben is sokszor meggyúlt a baja, az idén jó korán, mikor még csak sárgulni kezdett a szőlő, kirakta a csapdát. Mikor a róka látta, hogy ennek fele se tréfa, így szólt:

- Baj van, komám, mondd meg gyorsan az egyik bölcsességet, mert itt pusztulok.

- Ugyan már, komámasszony, hiszen te kétszázhuszféle bölcsességet tudsz, mégis tőlem kérsz? Én csak hármat tudok.

- Sokat tudtam, komám, mind elfelejtettem. Egyet, legalább egyet mondj!

A sündisznó akkor azt mondta rókának:

- Ha jön a pásztor, akkor tedd magad szelídnek, sündörögjél körülötte, csóváld a farkadat. Meglátod, nem ver agyon. Később aztán, ha alkalom adódik, könnyen megszökhetsz.

A sündisznó elfutott, jött a pásztor, s amikor meglátta a rókát a csapdában, így szólt:

- Megfogtalak végre! No, lesz is anyuknak új bundája.

Azzal odament a rókához, de az nem ijedt meg tőle, hanem farkat csóvált, és egyre csak sündörgött a lába körül. A pásztor azt hitte, hogy a róka szelíd, madzagot kötött a nyakára, szépen hazavezette, egy fához kötötte, és magára hagyta. A róka elrágt a kötelet, elszaladt, és megkereste a sündisznót.

Telt, múlt az idő, egyszer a róka megint csak azt mondja a sünnek:

- Gyere, komám, menjünk szőlőt szemelgetni.

- Talán már elfelejtetted a csapdát? Vagy azt akard, hogy a pásztor felesége új bundában pipiskedjen?

- Gyere csak, ne törődj semmivel!

- Hát jól van, gyerünk!

Elmentek. Alig értek be a szőlőbe, csatt! - a róka újra csapdába esett.

- Jaj, jaj, komám, elvesztem, mondj még egy bölcsességet!

- Hármat tudtam, hej, komámasszony, egyet már mondtam; ha még egyet mondok, mi marad nekem, ha én is bajba kerülök?

- Apádra, anyádra kérlek, mondj még egy bölcsességet!

A sündisznó ekkor azt mondta:

- Ha jön a pásztor, tégy úgy, mintha halott lennél, erre ő kiszabadít a csapdából, egyet-kettőt még rád vár a botjával, aztán félrelök, hogy majd este magával vigyen.

A róka úgy tett, ahogy a sündisznó mondta. Jött a pásztor, s amikor meglátta, így szólt:

- Most aztán nem menekülsz meg! – Azzal kétszer, háromszor rávágott, este aztán fogta hazavitte. Alig ért be az udvarra, kiabálni kezdett:

- Anyjuk, anyjuk, gyere ki, bundának való prémet hoztam!

A tőkére dobta a rókát, aztán bement, hogy kést hozzon, és megnyúzza. Az asszony is kiment az udvarra, nézett jobbra, nézett balra, de egy szál prém nem sok, annyit se látott.

- Hej, apjuk, te csak tréfálkozol velem!
- Mit beszélsz, asszony? Ott van a tőkén!
- Gyere, nézd meg te is! – mondta a felesége.
- Átkozott rókája, megint megszökött! - kiáltott fel a pásztor.

A róka ott állt a kapu közelében, jót nevetett, és bekiáltott:

- Anyjuk, anyjuk, gyere gyorsan, bundának való prémet hoztam!

Néhány nap múlva a róka ismét így szólt a sündisznóhoz:

- Gyere, komám, szőlőt szemelgetni!

A sünnnek nemigen akaródzott, de mit tegyen, nem akarta a komaasszonyát megbántani, így hát ráállt. Mikor a szőlőskerthez értek, látták, hogy mély árokkal van körülvéve. A róka nekiiramodott, és átugrotta, a sündisznónak azonban nem sikerült, és belepottyant az árokba.

- Jaj, jaj, komámasszony, mondj egy bölcsességet, mert elpusztulok!
- Hej, komám, tudtam én sokat, de mind elfelejtettem.
- Hát, akkor – szólt a sündisznó – gyere ide legalább, vegyünk búcsút egymástól. Csókolj meg, mert innen nincs többé menekvés.

A róka lehajolt, a sündisznó meg úgy tett, mintha meg akarná csókolni, s hirtelen beleszúrta a tüskéit a róka orrába. Éppen jött a pásztor. Mikor a róka meglátta, uccu! – futásnak eredt, orrán a sündisznóval. A pásztor a botját utánuk hajította, és úgy eltalálta a rókát, hogy menten fölfordult. A sündisznó eltűnt. A pásztor felesége azóta új bundában begyeskedik.

A MACSKA ÉS AZ OROSZLÁN

Egy gazda nagyon ráunt a macskájára, fogta és elkergette az erdőbe. Ott rátalált egy oroszlán, nézte, nézegette, s azt mondta neki:

- Hasonlítasz ránk, talán a mi fajtánkhoz tartozol, de miért maradtál ilyen kicsi?
- Ha ott éltél volna, ahol én, te sem nőttél volna meg még akkorára, se mint én – felelte a macska
- Kik azok, mifélék? Hogy hívják őket? Nagyon erősek? Ha tudsz, keríts nekem egyet, hadd birkózzak meg vele, aztán majd meglátom, erősebb lesz-e mint én – mondta az oroszlán.

Ekkor a macska elmesélte az oroszlánnak, hogy az emberek két lábon járnak, és van két kezük, amivel mindenféle munkát el tudnak végezni. Erősnek nem olyan erősek, de okossággal és ravaszsággal a világ legerősebb állatain is tútesznek. Majd hozzátette:

- Hát akkor gyere, keresünk egy embert, és azzal megbirkózhatsz.

Az oroszlán elindult a macska után, s amint így mentek, mendegéltek az erdőben, rátaláltak egy emberre, aki éppen fát vágott.

- Itt van! Ez is olyan ember, mint a többiek, akikről beszéltünk – mondta a macska.

Akkor az oroszlán odament az emberhez és az „adjonisten”-„fogadjisten” után így szólt hozzá:

- Barátom, gyere, birkózz meg velem!

Mikor az ember meglátta az oroszlánt, és szavait hallotta, megijedt; de esze lévén, gondolkodott egy ideig, s így szólt magában: - „Bátorság és vakmerőség! Ha meghalok, haljak meg hősként, ne gyávaként!” Hangosan pedig így válaszolt az oroszlánnak:

- Rendben van barátom! Megbirkózom veled, de ládd, én favágó ruhában jöttem ide, azért várnod kell egy kicsit, amíg felveszem a birkózó ruhámat.

- Jól van, megvárlak! – egyezett bele az oroszlán, és leült egy fa alá várakozni.

Erre az ember még jobban nekibátorodott és így szólt az oroszlánhoz:

- De nem akarok hiába járkálni a faluig meg vissza; hadd kösselek ide a fához, nehogy közben megszőkj, mert aztán kivel birkózok?

Az oroszlán ráállt, az ember meg jól megkötözte, aztán fogott egy dorongot és így szólt:

- Most aztán megmutatom, hogy kell birkózni!

Aztán elkezdte a doronggal, addig táncoltatta, amíg az oroszlán el nem szakította a kötelet és hanyatt-homlok futásnak eredt. Futott utána a macska is, csak az erdő szélén álltak meg. Itt az oroszlán azt mondta a macskának:

- Igazad volt, hogy az emberek nagyon rosszak. Ha én éltem volna a te helyedben, még akkorára se nőttem volna meg, mint te. Jobb is lesz, ha elmegyünk egy másik erdőbe, mert itt a rossz emberek miatt nincs többé maradásunk.

A RÓKA ÉS A JUHÁSZ

Volt egyszer egy juhász, aki gyermekkorától az erdőben élt, és birkákat legeltetett. Egyszer, mikor éppen egy fa alatt delelt a nyája, ő is leült enni, de alig kezdett hozzá az evéshez, odament hozzá egy nyiszlett róka; már csak csont és bőr volt rajta. A róka könyörögni kezdett a juhásznak, hogy segítsen rajta, ne hagyja éhen pusztulni, adjon neki legalább egy darab kenyeret. A juhász látta, milyen kis sovány a róka, megsajnálta, adott neki egy falat kenyeret meg egy kis tejet. A róka jóllakott. S mivel olyan sovány volt, a kutyák sem bántották. Teltek-múltak a napok, a juhász és a róka egészen összebarátkozott; együtt ettek, együtt vacsoráztak, egyik sem tudott meglenni a másik nélkül. Így elégeletek tíz kerek éven át.

Egyszer, mikor a napon sütkeztek, a róka azt mondta a juhásznak:

- Testvér, te úgy gondoskodtál rólam, mintha a nővéred lennék; már majdnem éhen haltam, de te ennem adtál, és életben maradtam. Most én szeretnék valami jót tenni veled, hogy megháláljam a jószágodat.

A juhász azt felelte:

- Mi jót tehetnél te nekem? hiszen juhász vagyok és az is maradok, amíg nem halok.
- Nem – mondta a róka. – Juhász vagy, igaz, de én majd gondoskodom róla, hogy a tiéd legyen a cárkisasszony, és a cár vője lehess.

Mondta – kimondta a róka, aztán elment, de meghagyta a juhásznak, hogy mindenben hallgasson rá.

Elment a cári palota elé, s az örökkel megüzente a cárnak, hogy őt egy másik cár küldte, nagyon fontos ügyben. Erre beengedték.

Ott aztán elővett egy drágakővel kirakott gyűrűt (ezt a gyűrűt egy sárkány ismerősétől lopta, és olyan szép volt, hogy nem akadt párja a világon), odaadta a cárnak és így szólt:

- Felséges cárom, ezt a gyűrűt egy cárfi küldi ajándékba, és kéri, hogy add hozzá a lányodat feleségül, mert nagyon megtetszett neki.

A cár így felelt:

- Hogy adnám hozzá a lányom, mikor azt sem tudom, kiféle, miféle? Jöjjön el hozzánk, s majd meglátjuk, tetszik-e a lánynak, meg aztán elbeszélgetünk egy kicsit, s ha isten is úgy akarja, ám legyen.

A róka erre azt mondta:

- Felséges cárom, az én uram nagyon büszke, nem jön az ide hozzád. S különben is meghagyta, hogy mondjam meg: ha nem adod a lányt, maga jön el érte, de akkor viszi a birodalmad is, meg a lányodat is.

A cár gondolkodott egy ideig, s törte a fejét, hogy mit csináljon, de félt, ezért azt mondta a rókának:

- Menj, és mondd meg az uradnak, hogy készülődhet a lakodalomra, neki adom a lányomat, mert a gyűrűről látom, hogy valóban gazdag, nagy cár.

A róka visszament a juhászhoz, elmesélte neki, mi történt, és kitanította, hogy mit csináljon, ő meg elindult az úton, és akivel csak találkozott, mindenkit meghívott a lakodalomba. Mikor már sok nép összegyűlt, elindultak a lányért. A nárszép kereste a cárfit is, de nem találták, s megkérdezték a rókát. A róka azt felelte, jön majd ő is, csak egy kicsit később, aztán gyorsan előreszaladt, s mikor a palota közelébe érkezettek, meghempergett a porban, s piszkos bundájában sírva a cár elé járult:

- Felséges cárom, rablók támadtak meg bennünket, elvittek mindnet; az ajándékot is, amit hoztunk, sőt még a leendő vőd ruháit is, pedig csupa aranyból és drágakőből voltak. Szégyenli is nagyon, és most nem mer idejönni.

- Mikor a cár ezt meghallotta, azonnal megparancsolta, hogy vigyenek a vőjének cári ruhákat, hogy felöltözhessen. A róka pedig – hiszen azért róka – visszafutott, és meghagyta a násznépnek, hogy kiabáljanak: „Kiraboltak bennünket”, mert így parancsolta a cár.

No, éppen felöltöztették a juhászt aranyos cári ruhákba, aztán bevonultak a palotába, és asztalhoz ültek. Először a cár ült le, egyik oldalán leendő vője, a másikon pedig az anyós foglalt helyet (a róka). Elkezdtek vacsorázni, ettek, amit isten adott, de a juhász egy szó nem sok, annyit sem szólt, csak csodálkozott, és a ruháját nézegette. A cár mindezt látta, s így szólt a rókához.

- Miért nézegeti vőm mindig a ruháját, s miért nem szól egy szót sem?

A róka azt felelte:

- Mert nagyon megijedt, mikor a rablók megtámadtak bennünket, s még most sem tud magához térni; a ruháit pedig azért nézegeti, mert nagyon egyszerűek. Ha láttad volna, milyen ruhái voltak, magad is megcsodáltad volna. Csupa arany meg drágakő.

A cár elhitte, amit a róka mondott, a róka pedig titokban meglökte a juhászt, és odasúgta neki, hogy ne nézegesse tovább a ruháit.

No, véget ért az eszem-iszom, felkerekedett a násznép s elindult a fiatalokkal az esküvőre. Amint kiértek a palotából, látja ám a róka, hogy négy cári ember is velük van; a cár küldte őket, hogy kísérik el a lányát, és nézzék meg, hol is van az a birodalom, merthogy a cár egy kicsit gyanakodni kezdett. „Mit csináljunk most – törte a fejét a róka. – Hova vigyem ezt a seregnyi vendéget meg a cári embereket?” Ekkor eszébe jutott, hogy majd becsapja valamelyik sárkányt. Előreszaladt, és ahol csak nyájra bukkant, mindenütt azt mondta a juhászoknak, hogy ha cári emberek kérdezik őket, mondják azt, hogy ez a nyáj ezé és ezé a cáré. Azután elindult a sárkányhoz és már az úton jajveszékelní kezdett?

- Jaj, jaj, nővérkém, gyere ki gyorsan! Mi lesz most veled?

Kinyíltak a palota üvegkapui, a sárkány előjött, megismerte a rókát, és megkérdezte.

- Mi a baj nővérkém, miért kiabálsz?

A róka a mezőre mutatott és így szólt:

- Látod azt nővérkém? Hadsereg közeledik. Mit csináltál annak a cárnak, hogy egy egész hadsereget küldött rád?

- Semmit sem csináltam nővérkém!

- Pedig érted jönnek, agyon akarnak verni. Mikor meghallottam, előresiettem, hogy megmondjam.

- Hát én most mit csináljak?

- Mit csinálj? – mondta a róka. – Rejtőzz el, én meg majd azt mondom nekik, hogy már nem vagy itt, erre aztán továbbmennek.

- De hova rejtőzzek el, nővérkém?

- Menj le a kút fenekére, én meg letakarlak szalmával, és nem látnak meg.

A sárkány lemászott a kútba, a róka meg szalmát terített rá. Már jött is a vendégsereg. A róka az udvaron fogadta őket és így szólt:

- Ebben a palotában az a szokás, hogy aki ide betér, először két követ dob abból a halomból a kútba, hogy szerencsét hozzon a házba.

Mindenki fogott két-két követ és beledobta a kútba, a sárkány pedig a sok kő alatt szétpukkant.

A násznép bevonult a palotába; úgy ragyogott minden, mint a nap, minden csupa márványból, aranyból meg ezüsből volt, mint a paradicsomban. Csodálkozott is a násznép, de leginkább a cári emberek csodálkoztak. A róka akkor kiszabadított negyven leányt és negyven legényt, akiket a sárkány zárt be, és asztalt terített velük. Három nap és három éjjel ettek, ittak a vendégek. Azután a róka kinyitotta a sárkány kincseskamráját, drágakövet, és pénzt hozott elő, gazadagon ellátta a cári embereket ajándékkal, és hazaküldte őket. Miután a násznép szétszéledt, a róka azt mondta a rab leányoknak és legényeknek, hogy most már ők is mehetnek, ki merre lát. S azok el is mentek haza.

Egyszer, mikor magukra maradtak, azt mondta a róka a cárnak (a juhásznak) meg a feleségének, hogy ha meghal, a szobában temessék el, ahol alszanak, ne pedig kinn a temetőben, mert ez a kívánsága. Azok azt felelték rá:

- Jól van.

Egyik nap aztán a róka betegnek tette magát: csak nyögött, nyögdécselt, és nemsokára meghalt. A cár nem tudta, mit csináljon, végül megragadta a rókát a farkánál fogva, és ledobta a tornácról. A róka laposan megütötte magát, a csontjai is összeverődtek, s csak néhány nap múlva jött rendbe. Ekkor

szép lassan besétált a cárhoz. Mikor azok meglátták, nagyon megijedtek, meghajoltak előtte, és bocsánatért esedeztek. Meg is bocsátott nekik. Néhány nap múlva aztán a róka valóban meghalt.

Azt akartam ezzel mondani, milyen hazug a világ, hogy így hálálják meg a jóságot.

A KIS KAKAS ÉS A TYÚKOSKA

Egyszer egy kis kakas meg egy kis tyúk elment a hegyre mogyorózni. fölugrott a kakas egy mogyoróbokorra, csipegetett, eszegetett, a tyúkocska pedig egyre könyörgött, hogy neki is adjon. Igen ám, de a kakas nagyon torkos volt, nem akart a tyúkocskának mogyorót dobni.

- Testvérkém, miért nem adsz mogyorót, hadd kóstoljak én is belőle! – szolt a tyúkocska. Én is éhes vagyok, testvérkém.

- Nesze, neked is, egyél! – válaszolt a kis kakas, de huncutságból a tyúkocska fejére dobta a mogyorót, s a szemét találta el. Meg is vakult a kis tyúk, sírt és jajgatott keservesen. Leszállt erre a kis kakas a bokorról, hogy megtudja, mi történt a tyúkocskával, aztán veszekedni kezdtek, majd elmentek a kádihoz, hogy tegyen igazságot.

- Kádi effendi, nagyon kérlek, ítélj el a kakast, mert kidobta a szememet egy mogyoróval.

- Miért dobtad ki a tyúkocska szemét, kis kakas? – kérdezte a kádi.

- Mert a mogyoróbokor letépte a gatyámat – felelte a kakas.

Hívták a mogyoróbokrot.

- Miért tépted le a kakas gatyáját, mogyoróbokor? – kérdezte a kádi.

- Mert a kecske lerágta a leveleimet – válaszolta a mogyoróbokor.

Hívták a kecskét.

- Miért rágtad le a mogyoróbokor leveleit, kecske? – kérdezte a kádi.

- Mert a pásztor nem engedett legelni – felelte a kecske.

Hívták a kecskepásztort.

Miért nem engedted a kecskét legelni, pásztor?

Mert a gazdasszony nem főzött rám – felelte a pásztor.

Hívták a gazdaasszonyt.

- Miért nem főztél a pásztorra?

- Mert a kutya megette a kovászt.

Hívták a kutyát.

- Miért etted meg a kovászt, kutya? kérdezte a kádi.

- Mert éhes voltam! – mondta a kutya, és ezzel vége is lett a ciyódásnak. Hanem a tyúkocska egyik szemére vak maradt.

AZ ARANYMADÁR

Volt egyszer egy cár, annak három fia meg egy aranyalmafája. A fa délben virágzott, estére termést hozott, éjjelre meg is érett. Hanem hiába, valami odajárt, megette a gyümölcsöt, s reggel, mire a cár felkelt, egy alma nem sok, annyi sem maradt az ágakon. Még azt sem tudta a cár, milyen lehet. Törte is a fejét, ki vagy mi pusztítja az almát, s egészen nekikeseredett. Egyszer aztán a legnagyobb fiú odament hozzá és azt mondta:

- Apám, az éjjel örködni fogok, és megnézem, mi pusztítja az almát.

Az apja azt felelte:

- Jól van, menj!

A fiú elment, épített a fa mellett egy tornyot, s mikor bealkonyodott, fogott egy puskát, felmászott a toronyra, és elhelyezkedett. Alig üldögélt egy keveset, hirtelen álmoság fogta el. Félretette a puskáját, elnyújtózott, mintha csak próbálgatná, s csak reggel ébredt fel. Nézi mindjárt a fát – hát egy szem alma sem maradt rajta. Kérde tőle a cár:

- No, fiam, láttad-e, mi eszi az almát?

- Nem láttam, mert elaludtam – ismerte be a fiú, és eloldalgott.

Este a középső fiú ment oda a cárhoz, s kérte, engedje meg neki is, hogy az éjjel örködjön, s megtudja, mi eszi a gyümölcsöt. A cár azt mondta neki:

- Jól van, menj!

A fiú elment, de ő is ugyanúgy járt, mint a nagyobbik testvér: elaludt és semmit sem látott. Következő este a legkisebb fiú ment oda a cárhoz, s kérte, engedje meg neki is, hogy az éjjel örködjön, s legalább ő lássa, mi eszi az almát. Az apja mondta neki:

- A bátyáid is hiába próbálkoztak, semmit sem láttak. Majd éppen neked sikerül...

- De csak hadd próbáljam meg én is!

- Ha annyira akarsz, menj! – mondta a cár.

Ekkor fogott a fiú egy puskát, felmászott a toronyra, aztán megvágta a kisujját, és sót hintett a sebre, hogy fájjon, és ne tudjon elaludni. Ahogy ott üldögélt, az éjszaka kellős közepén, megjelent valami, olyan fényes volt, mint a nap, leszállt egyenesen a fára, s enni kezdte az almát. Az aranymadár volt: a tolla úgy világított, mint a nap. Ez járt ide minden éjjel, ez ette az almát. A fiú kapta a puskát, gondosan célzott, és rálőtt. A madár elröppent, de egy tolla kihullott, mert a golyó éppen a tollát találta el. A fiú fogta, és elvitte a cárnak. Mikor a tollal lépett, csak úgy ragyogott tőle minden. elmesélte aztán, hogy ez a toll arról a madárról való, amelyik az almát dézsmálta. A cár, mikor látta a tollat, azt gondolta: „Olyan szép ez a toll, a madár ennél százszorta szebb lehet.” Mindjárt oda is hívatta mindhárom fiát, és azt mondta nekik:

- Menjete, keressétek meg a madarat, amelyik ette az almát, és hozzátok el nekem. Aki megtalálja és elhozza, annak adom a fele cárságomat, halálom után pedig az egészet. de ha nem találjátok meg, elem se kerüljete, mert elveszítelek benneteket.

A gyerekek felkészültek, kezet csókoltak apjuknak, búcsút vettek összes rokonaiktól, s elindultak a madár keresésére, de maguk sem tudták merre menjenek.

Mikor mendégéltek az úton, a két nagyobbik testvér veszekedni kezdett a kisebbikkel, hogy ő a hibás, amiért az apjuk a madár keresésére küldte őket, mert hogy ő volt a ravaszabb és vitézebb, nem aludt el, s így látta a madarat. Addig mérgelődtek, fűjtattak, míg végül alaposan elverték öccsüket, s azt mondták neki, ne is menjen velük. A fiú egy ideig sírdogált, aztán mégis elindult utánuk, de csak messziről követte őket. Ha azok megálltak, ő is megállt, ha elindultak, ő is elindult. Ahogy így mentek, a két nagyobbik testvér összetalálkozott egy öregemberrel. Azt mondja nekik:

- Adjon isten legények, mi járatban vagytok?

- Igazán nem érdekel a kérdezősködésed – mordultak rá, és továbbmentek. Nemsokára a kisebbik fiúval is találkozott az öreg.

- Adjon isten legény, mi járatban vagy?

- Adjon isten neked is, öregapám – felelt a fiú. – Gyere, ülj le, pihend ki magad, én meg majd elmondom, mi járatban vagyok.

- Leültek, a fiú kenyeret vett elő, megkínálta vele az öreget is, s amíg ettek, elmesélt mindent, ami vele történt. Azt is elmondta, hogy most éppen az aranymadár után megy, de hogy hol van, nem tudja. Az öreg meg azt mondta:

- Ne menj a testvéreid után, rossz emberek. nem messze innen az út kétfelé ágazik, ha azok a felsőn mennek, te az alsón menj; ha ők mennek az alsón, te a felsőn. Én most elmegyek, van egy kis dolgom, de utánad megyek, és elmondom, merre találod meg az aranymadarat.

A fiú ment, csak ment, s figyelte, melyik utat választják a fivérei. Mikor azok a felsőre tértek, ő az alsót választotta. Így hát elváltak útjaik. Alig haladt egy keveset, az öregember utolérte, s azt mondta neki, feküdjenek le egy kicsit aludni, mert nagyon elfáradt. Kerestek egy árnyékos helyet, és lefeküdtek. A fiú rögtön elaludt. Ekkor az öreg a karjaiba vette, vitte egy darabon, ott letette, és megszólalt:

- Kelj fel, fiam, mennünk kell, mert elaludtunk.

A fiú felkelt, s nem jött rá, hogy nem ott van, ahol elaludtak. Elindultak, mentek, mendegéltek, egy helyen rájuk esteledett, s lefeküdtek. Mikor a gyerek elaludt, az öreg ismét karjaiba vette, vitte egy darabon, mikor aztán megvirradt, felkeltette, és továbbindultak. Így mentek néhány napig, míg egy városhoz értek: abban lakott az aranymadár. Felmentek egy magas dombra, ahonnan látni lehetett a várost, s az öreg azt mondta a fiúnak:

- Látod azokat a magas tornyokat? Az a cári palota, ott van az aranymadár is. elmész, látsz ott egy nagy nyitott kaput, előtte két őr áll. Csak menj be, nem látnak meg. Találsz azután hetvenhét kiskaput, mindegyik előtt egy őr áll. Ha azokon is átmész, már ott is vagy az aranymadárnál. Egy kalitkában lesz, amelyik nála is kétszerte szebb. Fogd meg a madarat, de a kalitkát hagyd ott, mert ha azt is elhozod, megfognak. Nosza, indulj, és ne feledkezz meg arról, amit mondtam.

A fiú elindult, elérkezett a nagykapuhoz, ahol két őr strázsált, s átjutott anélkül, hogy észrevették volna. Átment ezután a hetvenhét kiskapun, az örök ott sem vették észre, s már ott is volt az aranymadárnál. Egy kalitkában ült, amelyik, nálánál is kétszerte szebb volt. Fogta a madarat, és elindult. De alig lépett kettőt, azt gondolta. „A kalitka kétszerte szebb a madárnál, miért hagynám itt? Elviszem azt is, aztán lesz, ami lesz.” Visszament, fogta a kalitkát, de alig lépte át az első küszöböt, az őr megragadta, és a cárhoz vezette. Mikor a cár megtudta, mit akart, nagyon mérges lett, és azt mondta neki:

- Ki vagy te, hogy el akarod tőlem lopni az aranymadarat?

A gyerek elmesélte, hogy ő is cári családból származik, s elmondta azt is, hogy miért akarta elloponi az aranymadarat. A cár meghallgatta és így szólt:

- Megbocsátok neked, sőt a lányomat is hozzád adom feleségül, ha tetszik, de csak akkor, ha elhozod nekem ennek és ennek a cárnak a táltosát. De úgy vigyázz, ha nem hozod el, elveszítelek.

A fiú megígérte, hogy elhozza, s cár szabadon engedte. Egyenesen az öreghez ment. Mikor az meglátta, hogy nincs nála a madár, megkérdezte:

- Hát a madár?

A gyerek sirva-ríva elmesélte, hogy már a kezében volt a madár, de visszament a kalitkáért, mert nagyon szép volt, az ő azonban megfogta, a cár elé vezette, az meg azt mondta neki, hogy megbocsát, odaadja az aranymadarat kalitkástul, sőt még a lányát is feleségül adja, ha tetszik neki, de csak akkor, ha elhozza ennek és ennek a cárnak a táltos lovát; ha meg nem hozza el, elveszíti. Az öreg vigasztalta, hogy ne sírjon, majd ő eligazítja, hol találhatja meg a táltost. Azzal elindultak.

Amint mentek, mendegéltek, egy helyen rájuk esteledett, és elfeküdtek. Amint a fiú elaludt, az öreg a karjaiba vette, s vitte egy darabon. Mikor aztán pirkadni kezdett, felkeltette, és elindultak. Mentek mendegéltek, a nap egyre jobban tűzött, az öreg megszólalt:

- Pihenjünk le, nagyon elfáradtunk – s egy árnyas helyen letelepedtek.

A fiú nagyon fáradt volt, alig hunyta le a szemét, már aludt is. Ekkor az öreg újra a karjaiba vette, és vitte, vitte, egészen annak a városnak a széléig, amelyikben a táltos volt, ott felkeltette, és együtt mentek tovább. Közvetlenül a város előtt felmáshztak egy magas dombra, ahonnan az egész várost lehetett látni, s az öreg azt mondta:

- Ahol azt a sok tornyot látod, ott van a cári palota, benne a táltos. te csak menj, látsz majd ott egy nagy kaput, hat ór áll előtte, attól beljebb találsz még kilencvenkilenc kisebb kaput; ott két-két ór áll. Nyugodtan menj át a kapukon, senki sem vesz észre. Bemész a táltoshoz: egy istállóban lesz, a fején van egy kötőfék, annak a végét egy ember tartja, aki a jászolban fekszik. A táltos hátán van egy szép nyereg, a gyeplő meg, az is nagyon szép, egy szegre van akasztva. Leveszed a nyeret, lehúzd a kötőféket a táltos fejéről, de vigyázz, nehogy észrevegyen az az ember, aki a jászolban fekszik. Ül fel ezután a lóra, és vágtsd ide, én majd várlak. De nehogy eszedbe jusson a nyeret is elhozni, mert akkor megfognak.

A fiú elment, átment a nagykapun, ahol hat-hat ember őrködött; nem vették észre. Átment a kilencvenkilenc kiskapun; ott sem vették észre, és a táltos máris előtte állt. Levette róla a nyeret; úgy csillogott, mint maga a nap. Nem is igen akarta levenni, de már arra gondolt, hogy megfoghatják, levette, a kötőféket is lehúzta, aztán felült a táltos hátára, és ment egyenesen az öreghez. Az nagyon megörült, gyorsan felszállt, és elindultak visszafelé. Mikor annak a városnak a közelébe értek, ahol az aranymadár lakott, a fiú azt mondta:

- Nagyon sajnálom ezt a lovat, ha lenne rá mód, nem is adnám oda a cárnak.
- ha annyira tetszik – szólt az öreg – teremtek én neked egy másikat, azt viszed a cárnak, ez meg a tiéd marad.

Fűjt egyet, és abban a pillanatban ott termett egy másik ló.

A fiú felült, s ment vissza a cárhoz. mikor a ló az utcába ért, szikrát hánytak a kövek a lába alatt, ha meg fűlt egyet, lerepültek a korszók a kerítésről – olyan erős volt. Mikor a cár meglátta a lovat, nagyon megörült, megbocsátott a fiúnak, neki ajándékozta az aranymadarat kalitkástul, a lányát pedig feleségül adta hozzá. A cárkisasszony, aki nagyon szép volt, kapott az apjától sok szép ruhát és drágaságot meg egy gyűrűt, amelyik úgy ragyogott, mint a nap, s még ráadásnak egy rend ruhát, amelyik elfért egy dióhéjban. a gyűrűt és a dióhéjat a fiú magához vette, a többi ruhát meg felrakta egy szekérre, ők pedig egy másikra szálltak, s elindultak az öreghez. Az is felült, a táltost meg a saroglyához kötötték, és útra keltek.

Mentek, mendégeltek, végre elértek egy helyre, ahol az öreg leszállt a szekérről, megmutatta nekik az utat, és eltűnt. A fiatalok továbbhajtottak, s egy vendéglőhöz érkeztek. A fiú megállította a szekeret, és leszállt, útravalót akart venni. Belépett a vendéglőbe, hát csak néz, csak néz, mert a vendéglősök az ő édes testvérei voltak. Mert az történt, hogy mikor elindultak a felső úton, összetanakodtak: „Minek keressük a madarat, mikor hírét sem hallottuk, jobb lesz inkább, ha építünk egy vendéglőt. Amíg apánk él, itt leszünk, aztán majd hazamegyünk.” Úgy is tettek. Hiszen cárfiak voltak, nem szűkölködtek pénzben, felépítették a vendéglőt, és abból éltek. Testvéröccsüket nem ismerték fel. Az meg faggatni kezdte őket, hová valók, van-e apjuk, anyjuk, testvérük, mióta laknak itt. A testvérei eleinte csak hümmögtek, hazudoztak, de amikor látták, hogy a vendég kételkedik, elmondtak neki mindent, úgy ahogy volt: hogy tulajdonképpen ők cárfiak, volt egy aranyalmafájuk, de odajárt egy madár, az mindig megette az almát, az apjuk pedig elküldte őket, hogy keressék meg, hogy legkisebb testvérük is velük volt, de elveszett, nem is tudják, hol lehet, s mivel nem tudták, merre keressék a madarat, felépítették ezt a vendéglőt, hogy míg él az apjuk, itt ellesznek, azután meg majd visszatérnek.

Ekkor a fiú megkérdezte tőlük:

- Ha látnátok a testvéreteket, megismernétek-e?
- Megismernénk – felelték mind a ketten.
- Van rajta valamilyen jel?
- Van a mellén meg a jobb kezén.

A fiú erre szétnyitotta az ingét, mutatott egy jelet, és megkérdezte:

- Ilyen volt?
- Ilyen – mondták azok, és összenéztek. A fiú meg így folytatta:
- Én vagyok a ti legkisebb testvéretek, megtaláltam az aranymadarat, s íme, most megyek vissza az apámhoz. zárjátok be a vendéglőt, menjünk együtt.

A fivérek bezárták a vendéglőt, felszálltak az első szekérre, ahol a ruhák voltak, és elindultak, az öccsük pedig a feleségével együtt a másik szekéren utazott. Ahogy így mentek, a két fivér összesűgött:

- Ha most hazamegyünk, az öcsénk elmondja, hogy ő találta meg az aranymadarat, mi pedig nem is kerestük, hanem vendéglőt nyitottunk, amiért apánk biztosan elveszít bennünket. Jobb lesz hát, ha

megöljük az öcsénket, és mi visszük el az aranymadarat. Ha meg érdeklődik az öcsénk iránt, azt mondjuk neki, hogy elvált tőlünk, és nem tudunk róla semmit.

Megállították a szekeret, leszálltak, lerángatták a testvérüket, és bevitték az erdőbe. A legidősebb azt mondta, hogy öljék meg, de a középső így szólt:

- Ha megöljük, bünt követünk el. Jobb lesz, ha egy fához kötözzük, és magára hagyjuk, itt úgyis éhen hal.

Odavezették egy fához, s a sarkától a fejig körültekerték; éppen csak a feje látszott ki a sok kötélből. Mikor ezzel megvoltak, visszamentek a szekerekhez, megeskették a cárkisasszonyt, hogy senkinek sem mondja el, amit látott, aztán ők is felszálltak, és elindultak. Mikor a cár meglátta a madarat, nagyon megörült. Kérdezte aztán a fiait, hol van a testvéröccsük, erre azt mondták, hogy elvált tőlük, nem tudnak róla semmit. Na, készülődni kezdtek a lakodalomra, mert a legnagyobbik fiút össze akarták esketni a cárkisasszonnyal.

a legkisebb fiú pedig két nap és két éjjel várakozott, de egy lélek sem járt arra, akit megkérhetett volna, hogy oldozza el. Végre a harmadik napon arra vetődött egy kecskepásztor. Mikor a fiú meglátta, kérte, hogy segítsen rajta, a kecskepásztor azonban megijedt, mert azt hitte, hogy rablók kötözték meg, és futásnak eredt. A fiú ekkor könyörögni kezdett, és elmesélte, hogy a testvérei kötözték meg. Erre a kecskepásztor visszajött, és kioldozta. Amint a fiú megszabadult a kötelektől, a földre zuhant, mert a már egészen elgyengült az éhségtől. A pásztor vizet adott neki; erre magához tért, és ennivalót kért. A pásztor egy kis puliszkát adott neki a tarisznyájából. Mikor a fiú jóllakott, s visszanyerte erejét, elbúcsúzott, de a ruháit a pásztornak ajándékozta, ő pedig annak a kecskeszörből készült ruháit öltötte fel. Olyan volt benne, mint egy koldus. Ami pénz volt nála, azt is a pásztornak adta hálából, amiért kioldozta, aztán fogta a gyűrűt és a dióhéjat a ruhával, még egyszer elbúcsúzott a pásztortól, és elindult. Útközben koldult, úgy tartotta fenn magát, apja városába ne mért. A városban senki sem ismerte fel. Elment a cári konyhába, ahol éppen lagzira készülődtek, s könyörgött a szakácsoknak, fogadják fel, s legalább egy kis fát engedjenek neki vágni, azzal meg szolgálja a kenyeret. Föl is fogadták. A lakodalom a harmadik napra volt kitűzve. a konyhával átellenben volt a cári palota, és a cárkisasszony szobájának ablaka a konyhára nyílt. A cárkisasszony éppen a szobában ült, a fiú pedig elővette a gyűrűt, és az ablak felé tartotta. Hát az egész szoba ragyogásnak indult, mintha napfény öntötte volna el. A lány először nagyon megijedt, de eszébe jutott, hogy a ragyogás csak attól a gyűrűtől lehet, amit az apja adott neki, de a férjénél maradt, és azt gondolta magában: „A férjem él, és itt van, csak nem árulja el magát.”

Mikor eljött a lakodalom napja, elmentek a menyasszonyért, mondták neki, hogy öltözzön, s induljon az esküvőre. Ő meg azt válaszolta:

- Ha csináltok nekem egy rend ruhát, ami elfér egy dióhéjban, akkor megyek, ha nem csináltok, akkor nem megyek!

Mikor a cár ezt meghallotta, parancsot adott a hírmondóknak, hogy az egész birodalomban hirdessék ki: „Aki tud varrni egy rend női ruhát, ami egy dióhéjban elfér, vigye el a cárnak, annyi pénzt kap érte, amennyit csak kér.” A szabók, amikor ezt meghallották, összetanakodtak: ugyan milyen lehet ez a ruha, és ki tud ilyet varrni? A koldus pedig (a cárfi) elment egy szabóhoz és így szólt neki:

- Én meg tudom varrni.

A szabó ránézett, s azt mondta:

- Hordd el magad innen. Mi, akik olyan nagy mesterek vagyunk, nem tudjuk megvarrni, majd éppen te tudod!

- Megvarrom én, ha mondom – erősködött a koldus. – Még az este nekilátok, holnap korán reggel jöhetsz is érte.

- És mit kívánsz cserébe? – kérdezte a szabó gúnyosan.

- Mit? Egy véka diót, egy sült pulykát, meg egy kerek cipőt, de ha lehet, még máma este! Reggel aztán jöhetsz a ruháért. Ha akarod, itt is megvarrhatom a te műhelyedben.

A szabó számolni kezdett, hogy a cipő, a pulyka, meg a véka dió legfeljebb harminc-negyven garasba kerül; ha a ruha elkészül, ennél sokkal többet kaphat a cártól, ha meg nem, istenem, vacsorát adott egy szegény embernek. elment, vett egy cipőt, egy sült pulykát meg egy véka diót, és beengedte a koldust az egyik szobájába. A fiú megette a pulykát, jóllakott, aztán nekilátott a diónak, törte, törte, ette, egészen reggelig. Mikor megvirradt, jött a szabó, és kérdezte:

- Na, megcsináltad?

A fiú elővett egy diót, szétnyitotta, és kivette a belőle a ruhát:

- Itt van!

Újra összehajtogatta, visszatette a dióhéjba, és átadta a szabónak, hogy viheti a cárnak, a szabó meg azt sem tudta, hová legyen nagy örömeben. A cár nagyon megörült, hogy lám, mégis akadt a birodalmában egy mester. Rögtön meg is parancsolta, hogy adjanak neki annyi pénzt, amennyit csak akar. Mikor a ruhát elvitték a cárkisasszonynak, azonnal megismerte, hogy ez az ő ruhája, és azt gondolta: „Valóban itt van a férjem.” Másnap ismét jöttek hozzá, hogy most már készülődjön az esküvőre. erre meg azt felelte:

- Ha megparancsoljátok, hogy minden ember, aki csak a városban lakik, vonuljon el előttem, és szóljon egy szót, akkor elmegyek.

Az volt a szándéka ezzel, hogy megtalálja férjét; ha nem ismeri fel arcáról, legalább felismeri a hangjáról. Az emberek ezt is jelentették a cárnak, az pedig megparancsolta a hírmondóknak, hogy az egész országban hirdessék ki: „Holnap reggel mindenki ott legyen a város szélén, vonuljon el a cár menyé előtt, és szóljon egy szót. Aki nem lesz ott, azt megbüntetik.”

Másnap reggel az egész város megjelent, s az emberek egyenként elvonultak a cár menyé előtt. Már mindenki elment, hanem a cárkisasszony férje nem került elő. Odafordult az emberekhez, és megkérdezte:

- Van még valaki a városban?

Azt válaszolták neki:

- Van még egy koldus, de az nagyon rongyos, ezért nem engedték ide.

A menyasszony kérte, hogy azt is vezessék elő. úgy is történt. a lány már messziről megismerte, elébe futott, és sirva a nyakába ugrott. A cár meg a többiek, akik körülötte álltak, nem tudtak hova lenni a csodálkozástól. Ekkor a cárkisasszony odavezette a koldust a cárhoz, és azt mondta neki:

- Ez a te legkisebb fiad, ő találta meg az aranyadarat, őhózzá adott apám feleségül. Mikor hazafelé jöttünk, ráakadtunk a két nagyobbik fiadra, egy vendéglőt nyitottak. Mi felvettük őket az egyik szekérre, hogy együtt térjünk haza, ők meg lerángatták a férjemet a szekérről, bevitték az erdőbe, s egy fához kötözték, hogy ott pusztuljon el az éhségtől, engem pedig megeskettek, hogy senkinek sem árulom el, ami történt. Most, hogy újra életben találtam, hozzá akarok menni feleségül.

Mikor a cár ezt meghallotta, nagyon megharagudott, és megparancsolta, hogy a két nagyobbik fiát vigyék a vesztőhelyre, a legkisebbet pedig megáldotta, összeeskette a cárkisasszonnyal, neki adta fele birodalmát. Mikor aztán meghalt, az egész ország a fiúra szállt. S olyan jó cár lett belőle, hogy még most is széltejben-hosszában emlegetik.

A HÁROM TESTVÉR ÉS AZ ARNYALMA

Egy asszonynak volt három fia. Az udvarában volt egy almafa: azon minden évben termett egy aranyalma. De hiába termett, mindig jött egy sárkány és elvitte.

Azt mondja egyszer a legidősebb fiú:

- Anyám, adjál nekem egy kést meg egy marék diót, elmegyek, és megőrzöm az almát.

Fogta kést meg a diót, letelepedett az almafa alá, és elkezdett diót eszegetni. A sárkány ezalatt ködbe burkolózva megérkezett, és elvitte az almát. A fiú hazament, és azt mondta:

- Anyám, nem tudtam megőrizni az almát, a sárkány megint elvitte.

Rá egy évre a középső fiú szólt az anyjának:

- Anyám, adjál nekem egy kést meg egy marék diót, elmegyek, és megőrzöm az almát.

Elment, eszegette a diót, de jött a sárkány, és újra csak elvitte az almát.

A harmadik évben a legkisebb fiú szólt az anyjának:

- Anyám, add ide a kést! Én majd megőrzöm az almát.

Mikor odaért a fához, fölmászott rá, leült és várt. Jött is nemsokára ködbe burkolózva a sárkány az almáért, a fiú azonban kapta a kést, és beleszúrta. A sárkány erre elment, ő pedig leszakította az almát, elvitte az anyjának, aztán felszólította a testvéreit, hogy menjenek vele, s keressék meg a sárkányt.

El is indultak a vércseppek nyomán s hamarosan felfedezték, hogy a sárkány egy lyukban tűnt el. A legkisebb testvér azt ajánlotta, hogy egyiküket eresszék le utána. A legnagyobb bele is egyezett, hogy őt eresszék le. Mikor középig leért, megijedt, megrántotta a kötelet, mire a többiek felhúzták. Ezután a középső fiú próbálkozott. Mikor középig leért, ő is megrántotta a kötelet, s a többiek kénytelenek voltak felhúzni. Ekkor a legkisebb fiú azt mondta:

- Én majd leereszkedek. Ha rángatom a kötelet, eresszetek még lejjebb, ha nem rángatom, akkor várjatok egy kicsit.

Leengedték, ő meg egyre lejjebbereszkedett, mígnem egészen leért, s meg is találta a sárkány házát. Benéz az ablakon, s látja ám, hogy három leány ül a szobában. Az egyik is egy aranyalmával játszott, a másik is, éppen csak a legkisebbnek nem volt almája, helyette egy arany tepsiben ülő arany patkánnyal játszott.

A fiú bekialtott a lánynak.

- Te kislány, nyisd ki az ajtót. Be akarok menni!

Az egyik lány visszaszólt:

- Takarodj innen. anyánk tavaly is meg, az előtt is hozott egy-egy aranyalmát, most meg betegen tért vissza. Ha kinyitjuk az ajtót, és beengedünk, úgys bekap.

A fiú erre azt felelte: - Vagy beengedtek, vagy betöröm az ablakot, és bemegyek.

Akkor a legkisebb lány felkelt, s kinyitotta az ajtót; a fiú pedig gyorsan bement, leszúrta a sárkányt, majd a kötelet a legnagyobbik lányra vetette és megrángatta, a fivérei pedig föl húzták. Ezután a középső lányra hurkolta a kötelet, őt is felhúzták. Mikor kettesben maradtak a legkisebb lánnyal, azt mondta neki: - Ha téged is rákötlek, és föl húznak, a testvéreim összevesznek rajtad; ha viszont magamra kötöm, és én leszek az első, te nem akarsz majd följönni. Jobb lesz hát, ha terád tekerem a kötelet; a testvéreim aztán, ha igazán szeretnek, engem is kihúznak.

A lány erre így válaszolt:

- Fogd ezt a gyűrűt, neked adom. Ha a testvéreid felhúznak, és össze találnak veszni miattam, én majd arra kérem őket, hogy varrjanak nekem olyan ruhát, amelyik magától szétnyílik. Azé leszek, ilyen ruhát tud varrni. Te itt lenn vársz egy kicsit. Ha nem akarnak föl húzni, akkor még mélyebbre esel. Lesz ott két kos, egy fehér meg egy fekete; ha a fehér kos hátára esel, az a napvilágra visz, ha a fekete esel, az alvilágra kerül.

A fiú a lány derekára kötötte a kötelet, a testvérei pedig felhúzták. Egy ideig várakozott, aztán érezte, hogy zuhan. A fekete kos hátára esett.

Ahogy leért az alvilágba, vándorútra indult. Elérkezett egy városba, ahol a cár lakott, s egy öregasszonynál szállt meg. Mikor a fiú belépett, csak az öregasszony volt otthon, éppen kenyeret dagasztott, s közben beleköpködött a tésztába. A fiú megkérdezte, miért nyállal dagasztja a kenyeret, ő meg azt felelte:

- Hej, fiam, hogyan dagasztanék nyállal, mikor hat gyermekem van! Lakik itt egy sárkány, nem enged oda senkit a kúthoz, ha nem adunk neki egy embert. Adtam eleget én is, de kifogytam, s egy éve vizet nem láttunk. A cár is éppen most küldi a lányát; ha a sárkány azt is megette, az egész város mehet a kútra.

A fiú megkérdezte az öregasszonyt, merre találja a cári palotát. Az asszony megmondta, ő meg elindult, a hamarosan, s hamarosan meg is találta. A cárkisasszonnyal együtt felült egy szekérre, és elindultak a sárkányhoz. Mikor megérkeztek, a fiú a lány ölébe hajtotta a fejét és elaludt. A sárkány ezalatt előbújt a rejtekhelyéről, és a cárkisasszonyra rontott, hogy bekapja. A cárkisasszony hangos sírásra fakadt, és egy könnyet hullatott a fiú arcára, mire az felébredt. Menten felugrott, kapta a kését, és leszúrta a sárkányt. Erre megindult a forrásból a víz. A cár megkérdezte a legényt, mit kíván jutalmul. A fiú azt felelte: - Nem, kell nekem semmi más, csak visszakerülhessek az én világomba.

Erre a cár azt mondta:

- Hiszen ha találsz valakit, aki elvinne innen, én mindent megadnék, amire még szükség lehet.

Ekkor a fiú elindult a városban, kérdezősködött ettől, attól, s végül talált egy embert, aki azt tanácsolta neki:

- A város mellett van egy fa, annak tetején egy fészek, a fészekben meg egy sas; a madár állandóan költ, csak költ, de hiába, nem tudja a fiókáit felnevelni. Menj el oda, lehet, hogy, ott segítségre lersz.

A fiú elment a fához, lefeküdt, és elaludt. Egy idő múlva a sasfiókák éktelen sivalkodásba kezdtek, és erre felébredt. Felnéz, hát látja ám, hogy egy háromfejű sárkánykígyó kúszik föl a fára. Kapta a kését, és nyissz! – levágta, mind a három fejét. A sasok meg éppen lecsaptak a fiúra, hogy szétszaggassák, amiért megríkatja a fiókákat, de a kicsinyek megszólaltak: - Ne bántsátok, ez az ember mentett meg bennünket az életnek.

A sasok erre így szóltak a fiúhoz:

- Hát, ha így van, mondd, mit kívánsz tőlünk viszonzásul?
- Nem akarok én semmi mást, csak hogy vigyetek föl az én világomba.
- Felviszünk! Szerezz kilenc tehenet, mindegyik kilenc év óta legyen meddő, és etesd őket egy egész hónapig, aztán csinálj egy ládát, köss rá láncot; a ládát rakd tele hússal, aztán ülj rá te is, egy tömlőt pedig tölts meg vízzel. Mi a vállunkra vesszük a ládát, és téged is elviszünk; ha azt mondjuk „ga”, adjál húst; ha azt mondjuk „pi”, adjál vizet.

A fiú mindent elkészített, ahogy meghagyták. Mikor aztán elindultak fölfelé, és a madarak kértek valamit, adott nekik. De a hús nem volt elég, ezért, hogy újra tudjon nekik adni, levágott a tenyeréből meg a talpából egy darabot, és azt adta nekik. Végre felértek a felvilágra, a földre, és a sasok megkérdezték:

- Te fiú, milyen volt az a hús, amit a végén adtál?

A fiú pedig azt mondta:

- Szégyen ide, szégyen oda, megmondom: a tenyeremből meg a talpamból vágtam ki egy-egy darabot, azt adtam oda.

Erre a sasok azt felelték:

- Hiszen, ha tudtuk volna, hogy ilyen édes a húsd, már a fa alatt megettünk volna.

Ezután a fiú búcsút vett a sasoktól, elment haza a testvéreihez, akik éppen veszekedtek a legkisebbik lány miatt. Mind a ketten őt akarták.

- Olyan ruhát akarok, amelyik magától nyílik – mondta a lány. – Aki ilyet csinál, azé leszek.

Amint ezt a legkisebb fiú hallotta, csak ránézett a gyűrűre, és a ruha nyomban elkészült. No, övé is lett a lány, s még most is boldogan élnek, ha csak meg nem haltak.

A HÁROM FIVÉR ÉS A SÁRKÁNY

Volt egyszer három derék fiútestvér. A legkisebb egy kicsit ragyas volt, ezért a bátyjai semmibe vették. Élt abban az időben a környéken egy rettentő sárkány, aki sok bajt és bánatot okozott az embereknek; felfalta a juhokat, ökröket, néha még az embereket is. Sok-sok vitéz nekiveselkedett már, hogy megöli, de a sárkány túljárt az eszükön, és megette őket. A három fivér is hallott a sárkányról, és a legnagyobb így szólt:

- Rajtam kívül senki más nem öli meg a sárkányt!

Fogta magát, vállára vette nehéz buzogányát, és elindult, hogy megölje a sárkányt. Amint ment, mendegélt, találkozott az úton egy emberrel, aki lepényt árult. Köszönt neki:

- Jó reggelt!
A lepényárús meg viszonzta:
- Adjon isten neked is, vitéz! Hová, merre?

A legény azt felelte:

- Megyek, megölöm a sárkányt.

Azt mondja erre a lepényárús:

- Hej, sok vitéz legény próbálkozott már, egytől egyig megette őket a sárkány. Éppen te tudnád megölni?

A legény azt felelte:

- Majd elvállik!

Mire a lepényárús:

- Ha ezt a lepényt mind megeszted, meg tudod ölni a sárkányt.

A legény nekifohászodott, evett, evett, de nem tudta megenni a lepényt.

A lepényárús erre azt mondta:

- Na hiszen, te sem ölöd meg a sárkányt!

A legény meg elindult, ment mendegélt, s találkozott egy juhással, aki vajat és tejet árult. Köszönt neki:

- Jó reggelt!
- Adjon isten neked is, vitéz. Hová, merre?
- Megyek, megölöm a sárkányt!

- Hej, sok vitéz legény próbálkozott már, egytől egyig megette őket a sárkány. Éppen te tudnád megölni?

- Majd elvállik!

A juhász erre azt felelte: - Ha meg tudod enni ezt a vajat, és meg tudod inni ezt a tejet, akkor megölöd a sárkányt.

A legény nekiveselkedett, evett, ivott, evett, ivott, de semmire sem ment.

A juhász erre azt mondta:

- Na hiszen, te sem ölöd meg a sárkányt!

A legény ment, mendegélt, elérkezett egy hídhöz. A híd mellett volt egy nagy gyümölcsöskert, éppen érett az alma, a szilva meg a körte. Bement, hogy majd szakít. A kert mögött lakott a sárkány. A sárkánynak volt egy fia; annak meghagyta, hogy figyelje, jön-e valaki a hídon, s jelentse neki. A sárkánykölyök, mikor meglátta a legényt, rögvést leszaladt, s jelentette:

- Anyám, egy rettenetes vitéz közeledik, egy nagy buzogányt cipel, biztosan meg akar ölni bennünket.

A sárkány azt felelte:

- Menj vissza, és nézd meg, hogyan eszi az almát, levelestül, vagy csak a puháját válogatja?

A sárkányfiú megnézte, és így szólt:

- Csak a puháját válogatja.

Erre az anyja azt mondta:

- akkor nincs mitől tartanunk fiam.

De már jött is a legény, és köszönt:

- Jó reggelt!

A sárkány így válaszolt:

- Adjon isten neked is, vitéz. Ül le, foglalj helyet – és párnát tett eléje.

A sárkány tenni-venni kezdett, mintha főzni akarna a vendégnek. Feltette a tepsit, de titokban trágyát szórt a tűzbe, csupa füst lett az egész ház. A sárkány neki állt kenyeret dagasztani, majd így szólt a vendéghez:

- Nagyon kérlek, hajolj le egy kicsit, és fújd meg a tüzet, ne füstöljön annyira.

A legény lehajolt, a sárkánynak se kellett több, s bekapta.

Mikor a középső fiú látta, hogy a bátyja sokat késik, így szólt:

- Biztosan megette a sárkány, de majd én megölöm!

Fogta a buzogányát, és elment, de ő is hasonlóképpen járt.

A legkisebb gyere, a ragyás, csak leste, csak várta a testvéreit, egyik sem jött. Erre azt mondta:

- Nincs itt valami rendben, a sárkány biztosan megette őket. Rajtam a sor, elmegyek és megölöm.

Vette a buzogányát és elindult. Ment, mendegélt, s ő is találkozott a lepényárussal. Köszönt neki:

- Jó estét!

- Adjon isten neked is, vitéz! Hová, merre? – szólt vissza az.

- Megyek, megölöm a sárkányt.

- Nana, ragyás! Náladnál sokkal nagyobb vitézek is próbálkoztak már, mind megette őket a sárkány. Éppen te tudnád megölni?

- Majd elvállik.

- Ha megeszed ezt a lepényt, meg tudod ölni a sárkányt.

A ragyás nem kérte magát, mind megette a lepényt, s kérdezte, van-e még?

- Látom már, te megölnöd a sárkányt – mondta a lepényárus.

A fiú elbúcsúzott, ment mendegélt, és találkozott azzal a juhással, aki vajat és tejet árult. Köszönt neki:

- Jó estét!

- Adjon isten neked is, vitéz! Hová, merre? – kérdezte a juhász.

- Megyek, megölöm a sárkányt.

- Nana, ragyás! Náladnál sokkal nagyobb vitézek is próbálkoztak már, mind megette őket a sárkány. Éppen te tudnád megölni?

- Majd elvállik.

A juhász erre azt mondta:

- Ha ezt a vajat meg tudod enni, és még a tejet megiszod, megölnöd a sárkányt.

A ragyás nekifogott, mindent megevett és megivott, s kérdezte, van-e még?

Azt mondja a juhász erre: - Na, te megölnöd a sárkányt.

A legény újra elindult. Ment, mendegélt, s mikor elérkezett a hídhöz, a sárkányfi őt is meglátta, beszaladt az anyjához, és jelentette neki:

- Egy rettenetes vitéz közeledik, egy nagy buzogányt cipel, biztosan meg akar ölni bennünket.

- Menj csak, fiam, - szólt az anyja - és nézd meg, hogyan eszi az almát: levelestül, vagy csak a puháját válogatja?

A sárkányfiú megnézte, és így szólt: levelestül eszi!

Erre az anyja azt mondta:

- Akkor nagy baj van, fiam.

A legény bement, és köszönt:

- Jó estét!

A sárkány azt felelte:

- Adjon isten neked is, vitéz! Ül le, foglalj helyet – és párnát tett eléje.

A sárkány tenni-venni kezdett, mintha főzni akarna a vendégnek. Feltette a tepsit, a tűzbe pedig trágyát szórt, s hamarosan csupa füst lett az egész ház. A sárkány megint úgy tett mintha kenyeret akarna sütni, és azt mondta:

- Nagyon kérlek, hajolj le egy kicsit, és fújd meg a tüzet, ne füstöljön annyira.

A legény pedig azt felelte:

- Én vendégnek jöttem, nem szolgának.

A sárkány egy darabig forgolódott, végül lehajolt, hogy megfújja a tüzet. A ragyásnak sem kellett több, odacsapott a buzogánnyal a lapockái közé, kettéhasította, a testvérei pedig kísértáltak a sárkány gyomrából. Ő meg szépen hazavezette őket, és azt mondta nekik:

- Többet aztán ne dicsekedjete, hogy nálamnál nagyobb vitézek vagytok!

Ilyen legény volt a ragyás.

A RAGYÁS ÉS A CÁRKISASSZONY

Volt egyszer egy cár, annak volt egy lánya. A cár minden nap új papucsot vett a lányának, de az reggelre mindig elszaggatta. Az apja egyre tépelődött, törte a fejét, hogy mit csináljon. Végül embereket fogadott, hogy majd éjszaka lessék meg a lányát, és fogják el. Aki meg tudja lesni, ahhoz adja a lányát feleségül, s vele adja a fele birodalmát is; aki semmit sem tud meg, annak fejét véteti. De akárhány őrt állított a cár az ajtó elé, egyik sem tudott meg semmit, mert már este odaültek az ajtó elé várakozni, éjjel meg elaludtak, s mit sem tudtak jelenteni a cárnak. Le is vágta reggel a fejüket. Már huszonkilencen szerencsét próbáltak; egyik sem tudta kilesni, hova jár a lány, és mit csinál, hogy reggelre elszaggatja a papucsát. A lányt egy sárkány szerette. Mindig akkor jött, ha már elaludtak az örök; bevilágított az ablakon, kopogott, a lány ajtót nyitott neki, a sárkány meg magával vitte a házába, ott egy ideig játszott vele, aztán visszavezette, és elment.

Mikor már huszonkilenc embernek fejét vették, a ragyás is jelentkezett, hogy majd ő kilesi a lányt. A cár elé járult, s így szólt:

- Felséges cárom, mit adsz, ha megtudom, hova jár éjjel a lányod, és mit csinál, hogy reggelre elszaggatja a papucsát?

A cár azt felelte:

- Neked adom a lányom, és a fele birodalmam. De ha nem tudod kilesni, fejedet vétetem, mint a többieknek, akik előtted próbálkoztak.

- Jól van – mondta a ragyás. – Megegyeztünk! – És készülődni kezdett.

Este aztán nem úgy csinált, mint a többiek, hanem bocskort húzott, felöltözött, mint aki útra készül, aztán lefeküdt a cárkisasszony szobája előtt, és horkolni kezdett, hogy majd éjszaka, ha szükség lesz rá, éber legyen. Mikor a cárkisasszony látta, hogy a ragyás ott alszik az ajtaja előtt, nevetnékje támadt, és azt mondta magában:

„Hej, ragyás, te aztán kilesel engem! Hiszen már most alszol és hortyogsz, mi lesz akkor később? Hány náladnál különb vitéz vigyázott rám, mind otthagya a fejét, majd éppen te tudsz rám vigyázni?”

A ragyás meg azt gondolta:

„Várj csak, majd elvállik, tudok-e rád vigyázni, vagy sem?”

Azzal elaludt, s a cárkisasszony is lefeküdt. Éjjel aztán újra megjelent a sárkány az ajtó előtt, bekopogott, a lány meg felkelt, és ajtót nyitott. Mikor a sárkány belépett a szobába, úgy megvilágosodott, mintha a nap sütött volna. A ragyás erre felébredt, de csendben maradt. Azt mondja a sárkány a lánynak:

- Kelj fel, indulnunk kell már.

A cárkisasszony felkelt, felvette a legszebb ruháját, felhúzta az új papucsát, és elindultak a sárkány háza felé. Ahogy kiértek a palotából, a ragyás is felkelt, s elindult utánuk, mindenütt a nyomukban. A sárkány meg a cárkisasszony ment, mendégelt, s közben egy aranycsokorral játszadoztak, amit a sárkány az öléből húzott elő: hol ő dobta csokrot a lánynak, hol a lány neki. Így érkeztek el egy nagy tölgyfához, sőt már azon is túljutottak. A ragyás megbújt a tölgy árnyékában, s mikor a csokor véletlenül odagurult, felkapta, elrejtette az öve alá, és lelapult a tölgyfa mögött. Azok meg, mikor észrevették, hogy elveszett a csokor, keresgélnek kezdtek, s egymást faggatták:

- Én dobtam utoljára a csokrot, hova dugtad el? Ne dugdosd előlem, ne játssz velem? Miért akarsz becsapni?

A lány hasonlóképpen válaszolt.

- Nem is láttam, mikor dobta. Nálad kell lenni, mert nálam nincs.

Végül a sárkány azt mondta:

- Hát, ha nincs, nincs, menjünk tovább az utunkon.

Azzal elindultak.

Mikor egy kissé eltávolodtak a fától, a ragyás kopácsolni meg faragcsálni kezdte a tölgyet, hogy jelre tegyen szert, amit majd megmutathat a cárnak. A cárkisasszony meghallotta a kopácsolást, és azt mondja a sárkánynak:

- Ki kopácsol a fán ebben az időben?
- Ne félj – szólt a sárkány -, nincs ott senki, csak képzelődsz. menjünk a dolgunkra, s különben is itt vagyok melletted.

Azzal újra elindultak.

Amint mentek, mendegéltek, elértek egy folyóhoz; azon volt egy híd. Átmentek rajta, a ragyás meg a híd alá bújt, és elkezdett kopácsolni, farigcsálni, hogy valamilyen jelre tegyen szert. A cárkisasszony megfordult, s azt mondta a sárkánynak: - Mi lehet az, ami kopácsol mögöttünk? Csak nem követ bennünket valaki?

- Nincs ott semmi – felelte a sárkány. – S ha van is, had kopácsoljon, hiszen veled vagyok. Mitől félsz? Ne félj semmitől!

És újra elindultak. Amint így mentek, mendegéltek, elértek egy mély folyóhoz, de azon nem volt híd. A sárkány derékon ragadta a cárkisasszonyt, felkapta a vállára, és átgázolt vele a túlsó partara. A ragyás, aki követte őket, csak nagy ritkán látta, hogy a sárkány teste megcsillan az úton.

Miután a sárkány meg a cárkisasszony átkelt a folyón, s a ragyás is odaért, látta, hogy ez bizony széles, mély víz, ezen nem tud átmenni. Hiába keresett-kutatott híd után, nem talált. Végül, amint így ténfergett a part mentén, meglátott két testvérördögöt: éppen nagy civakodásban voltak egy réztepsi, egy sapka meg egy ezüstpálca miatt. A ragyás odament, és megkérdezte tőlük:

- Hát ti mit veszekedtek, hiszen testvérek vagytok!
- Ezeken a dolgokon veszünk össze, nincs, aki elossza köztünk – felelték.

Egyik ördög azt bizonygatta, hogy a tepsi, a sapka meg a pálca az apjától maradt rá, ezért nem adja őket, a másik meg azt állította, hogy a nagyapjától örökölte, és ő sem adja őket.

A ragyás megkérdezte:

- De hát mire valók ezek a dolgok, hogy nem tudtok megosztani rajtuk?
- Hogy mire? – szólt az egyik ördög. – Például át lehet menni ezen a folyón, mintha itt sem volna.

A ragyásnak éppen ez kellett. Nyomban meg is tudakolta, hogy csinálják.

- Látod ezt a tepsit? – kérdezte a másik ördög. – Ha az ember beleül, és fejére teszi ezt a sapkát, láthatatlanná válik; ha meg ezzel az ezüstpálcával ráüt a tepsire, azonnal átviszi a folyón.

A ragyás örült, hogy összehozta a sors az ördögökkel, és így szólt:

- Adjátok ide ezeket a dolgokat, majd én elosztom igazságosan.

Odaadták neki. A ragyás rögtön beleült a tepsibe, fejére tette a bűvös sapkát, miáltal láthatatlanná vált, s mikor az ezüstpálcával ráütött a tepsire, az megindult, és egykettőre átvitte a folyón. A túlsó parton aztán szépen elrakta a szerzeményét, hogy legyen visszafelé is.

Ezalatt a sárkány meg a cárkisasszony már messze járt. Csak a sárkány teste villant meg néha az úton, az jelezte, hogy merre járnak. Csak mentek, és beszélgettek, végül elértek a sárkány házához, és bementek. Egy darabig ültek, üldögéltek aztán a sárkány kivett az ingéből egy aranyalmát, és odadobta a cárkisasszonynak. Az meg vissza. Így játszadoztak egy ideig, a ragyás meg, aki utolérte őket, észrevette, hogy az ajtót egy kicsit nyitva felejtették, éppen csak annyira, hogy egy ember beférjen. Ekkor feltette az ördögöktől szerzett bűvös sapkát, így láthatatlanná vált, besurrant a sárkány házába, s míg azok játszadoztak az aranyalmával, elrejtőzött az ajtó mögött. Egy idő múlva, mikor az almát éppen a sárkány dobta, a cárkisasszony kiejtette a kezéből, és az ajtó felé gurult, ahol a ragyás rejtőzött. Neki se kellett több, felkapta, és a zsebébe dugta. Keresgéltek is azok, de hiába. Erre megint civakodni kezdtek:

- Dobd már az almát, miért dugtad el? hiszen nálad van – így a cárkisasszony.

A sárkány meg:

- Én odadobtam neked, nézd meg, nincs-e ott valahol a közelben.

A lány azt felelte, hogy ott nincs. Mi történt akkor az almával? Csak csodálkoztak mind a ketten, keresgélteni kezdték, de nem találták meg. Akkor a cárkisasszony azt mondta a sárkánynak:

- Most már vigyél haza, késő van, nemsokára a kakasok is megszólalnak.

A sárkány azt felelte:

- Jól van, hazaviszlek. Gyerünk.

Azzal elindultak visszafelé. A ragyás meg utánuk. Elértek a széles, mély folyóhoz, a ragyás is átkelt a tepsi segítségével. Elértek az első folyóhoz, amelyiken a híd volt, azon is átmentek,

odaértek a tölgyfához. Ott aztán a ragyás előresietett, hogy előbb hazaérjen. Gondolta, majd lefekszik a helyére, elalszik, és azok nem tudják meg, hogy követte őket, és tudja, merre jártak, mit csináltak. Alig feküdt le a küszöbre, jöttek azok is, s mikor ott látták a ragyást a régi helyén, ahol este hagyták, bementek a cárkisasszony szobájába. A szoba megint kivilágosodott a sárkány ragyogásától. A sárkány elbúcsúzott a lánytól, visszament oda, ahonnan jött, a lány pedig lefeküdt aludni.

Reggel, mikor mindenki felkelt, a cár megnézte a lánya papucsát, a látja ám, hogy megint el van szaggatva. Kérdi tőle:

Hol jártál az éjjel, hogy megint elszaggattad a papucsodat?

Az meg így felelt:

- Nem jártam én sehol, apám!

- Jól van – mondta az apja -, mindjárt idehívom a ragyást, mondjon el mindent, mit látott, merre jártál.

- Hívd csak – mondta a lánya. Kérdezd csak, hadd halljam, mit tudott meg, és mit látott.

A cár maga elé hívatta a ragyást, és megkérdezte:

- Na, ragyás, megtudtad-e, hol járt a lányom éjjel, és mit csinált, hogy összeszaggatta a papucsát?

- Meg én, felséges cárom – felelte a ragyás.

Mikor a cárkisasszony ezt hallotta, így szólt:

- Ugyan mit tudtál meg, te ragyás? Mondd el hát, hadd halljam!

A ragyás meg így válaszolt:

- El is mondom, hiszen azért állítottak az ajtód elé.

A cár erre azt mondta neki:

- Akkor mondd el, hadd tudjuk meg végre, mi az oka, hogy a lányom mindig összeszaggatja az új papucsát?

Erre aztán a ragyás elmesélte, hogy este korán lefeküdt, jól kialudta magát, éjjel aztán, mikor ő már ébren volt, bement a sárkány a cárkisasszony szobájába, onnan elmentek a sárkányhoz, és így tovább, elejétől végig mindnet elmesélt. Mikor a csokorhoz ért, előhúzta az ingéből és megmutatta a cárnak. – Ez volt? – kérdezte. Mikor az almához ért, azt is elővette és megmutatta a cárnak. Mikor aztán mindent elmondott, megkérdezte:

- Így volt?

A cárkisasszony elszégyellte magát az apja előtt, s beismerte, hogy valóban így volt. Ekkor a cár a ragyáshoz adta a lányát feleségül, vele adta a fele országát is, s még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A REPÜLŐ LÓ

Egyszer egy cár építtetett egy palotát. Olyan szép volt, hogy mesébe illett, a csodájára jártak. Más cárnak nem is volt ilyen palotája. nem telt el sok idő, jött egy fiatal legény, olyan húszéves; egyre ott forgolódott a palota körül, a naphosszat bámulta. Így ment egy hétig. Végül a cár nem tudta türtőztetni magát, magához hívatta, hogy kifaggassa, mi az oka, hogy annyira bámulja és nézegeti a palotáját. A legény el is ment. Kérdi tőle a cár:

- Te legény, miért bámulod annyira a palotámat egy hét óta? Csak nem akarsz kirabolni?
- Nem, felséges cárom – felelte a legény. – Azért bámulom, mert én is szeretnék ugyanilyen palotát csinálni felségednek. Egy bizonyos mennyiségű kőből, téglából, gerendából, deszkából, cserépből, mészből és homokból egy bizonyos időre kész lennék vele.

A cár megkérdezte:

- Valóban elvállalod? Csinálsz nekem ugyanilyen palotát?
- Elvállalom – Felelte a legény.
- Hát ha így van, én mindent megadok, csak fogj hozzá. De annyi építőanyagból kell megcsinálnod, amennyit mondasz; ha annyiból nem jön ki, és marad még, vagy bármire szükséged lesz még, bárha szegre, a fejedet vétetem. Rendben van?

Akkor a cár, mert kíváncsi volt, valóban meg tudja-e csinálni, adott neki pénzt, adott követ, téglát, gerendát, deszkát, meszet, szöveget, aztán mestereket, munkásokat hívatott, a legény pedig egy kis méricskélés után nekifogott a palotának. Dolgozott, egyre csak dolgozott, a cár pedig, mivel félt, hogy be találják csapni, odaállította az embereit, hogy őrködjének, nehogy a legény, ha a mondott mennyiség nem lesz elég, építőanyagot vegyen, vagy fordítva, nehogy titokban elszórja a felesleget, s a végén mégis a leghíresebb építőmesternek adja ki magát. Így aztán, míg a legény épített, a cári katonák ott őgyelegtek körülötte, és senkit nem engedtek hozzá, még beszélgetni sem. Végül a legény felépítette a palotát, a meghatározott időben és a meghatározott mennyiségű építőanyagból, anélkül, hogy még valamit kért volna, vagy maradt volna valami. Akkora cár elé vezették s jelentették, hogy a legény megtette, amit mondott. A cár megkérdezte:

- Fiam, mit kívánsz jutalmul?

A legény azt felelte:

- nem kívánok mást, felséges cárom, csak egyet; adjál nekem egy cári levelet, amelyikben azt írod, hogy nálamnál nagyobb mester nincs a birodalomban, hogy amerre csak megyek, mindenütt elismerjenek.

- Ha csak azon múlik, adok én – mondta a cár, és megparancsolta, hogy írjanak egy ilyen levelet, aztán vigyék el hozzá, ő majd aláírja és lepecsételi a cári pecséttel. Az írnokok teljesítették a kérését, elvitték a levelet, a cár aztán lepecsételte és odaadta a legénynek.

Mikor teljesült a kívánsága, a legény-mester elment egy másik városba, és elszegődött egy asztalosmesterhez, vállalva, hogy semmiben sem szegül ellen gazdája akaratának. Már jó ideje ott dolgozott, egyszer aztán, mikor látta, hogy a mestere onnan kezdett el gyalulni deszkát, ahonnan nem lehetett, tovább nem tudta türtőztetni magát, és megjegyezte, hogy ezt a munkát nem onnan kell kezdeni. A mester megsértődött az inasa megjegyzése miatt, méregbe gurult, és azt mondta:

- Talán te vagy a nagyobb mester, hogy parancsolni akarsz nekem?

A legény azt felelte:

- Én mester vagyok, cári levelem is van róla. Hát neked mid van?

Sokáig veszekedtek, míg végül a bírónak is jelentették a dolgot, aki magához hívatta őket, hogy igazságot tegyen. Mind a kettő azt állította, hogy ő a nagyobb mester, ebből egyik sem engedett. A legény elővette a cári levelet, a bíró mégis az örmény asztalost ismerte el nagyobb mesternek. Ekkor a

legény megharagudott, fogta a cári levelet, ment vele egyenesen a cárhoz, és eléje dobta, mondván, hogy nem ér semmit, mert nem segített abban, hogy az egész birodalomban őt ismerjék el a legnagyobb mesternek. Kérte aztán a cárt, hogy adjon neki egy másik, hatásosabb levelet. A cár azt mondta:

- Ki az, aki nem ismer el mesternek? Jöjjön elé, hadd lássam!

Odavezették az örmény mestert, s a cár így szólt hozzá:

Ez a legény nagyobb mester nálad. Látod ott azt a palotát? Hát azt ő csinálta meghatározott időre, meghatározott építőanyagból. Te mit tudsz csinálni, hogy téged ismerjünk el nagyobb mesternek?

- Mit? Én nálánál sokkal szebb dolgot csinálni, mégpedig negyven napon belül.

- Jól van – mondta a cár – legyen! Kapsz negyven napot, aztán hozd el, amit csináltál, hadd lássuk.

A legénynek pedig azt mondta:

- Hát te mit tudsz csinálni ennyi idő alatt, hogy eldönthessük, melyiktek a nagyobb mester? S mit kérsz hozzá?

- Én – mondta a legény – semmi mást nem kérek, csak adjon nekem a cár negyven aranyat, azok minden nap megeszek és megiszok egyet, a negyvenedik napon aztán majd csinállok valamit, s akkor majd meglátjátok, ki a nagyobb mester.

- Jól van – mondta a cár -, megkapod!

A negyven nap alatt a legény csak evett és ivott, az öreg mester pedig titokban egy zenélő dobozon dolgozott, azt akarta a cárnak ajándékozni. Eljött a negyvenedik nap, megjelent a két mester a cár és emberei előtt. Az öreg mester egy dobozt hozott; letette a földre, egyik oldalán megforgatott valamit, és a doboz muzsikálni kezdett. Az öreg mester megkérdezte a cártól és embereitől:

- Ítéld meg, felséges cár, tud-e ez a legény ilyet csinálni?

Mindenki azt mondta, hogy most már csak ő lehet a nagyobb mester. De akkor megszólalt a legény:

- Én más valamit csinállok, de nem ám negyven nap alatt. elég nekem két-három perc is, csak várjatok egy kicsit, amíg kimegyek, és rögtön jövök.

Vártak rá egy kicsit, ő meg kiment, vállára vette a zsákját, bevitte a szobába, és így szólt:

- Takarjátok el most a szemeteket, s ha szólok, engedjétek le a kezeteiket. Akkor megtudjátok, hogy mit csináltam.

Azok eltakarták a szemüket, ő pedig kiszedte a zsákjából egy faló alkatrészeit, két-három perc alatt összeszerelte, aztán szólt, hogy vegyék le a kezüket, és nézzék meg mit csinált. Kinyitották a szemüket, hát egy falovat láttak, szinte kész volt rá, hogy kirepüljön a cári palota ajtaján. A legény felült a hátára, megindította egy kerekét, a ló pedig lassan megmozdult, majd felröppent, s amikor a legény újra megszavarta a kereket, visszaszállt ugyanarra a helyre:

- Mondjátok meg igazán, ki a nagyobb mester kettőnk közül?

Egyesek azt mondták, hogy az öreg, mások meg, hogy a fiatal; a cár azonban legtöbb emberével együtt a fiatalat ismerte el nagyobbknak, mert az repülő lovat szerkesztett, a másiknak a ládája pedig csak egy helyben áll, és csak zenélni tudott. Ezután a legény azt mondta, hogy csukják be a szemüket újra egy kis időre. Mikor megtették, fogta a lovat, visszarakta a zsákba, és mondta, hogy most már nézhetnek. Kinyitották a szemüket, hát a ló már a zsákban volt, a legény hátán. Ekkor a legény újra kért egy cári levelet, amelyikben meg van írva, hogy nála nagyobb mester nincs az országban. A cár adott is neki ilyen levelet, az öregnek pedig azt mondták, hogy menjen a dolgára, és máskor ne civakodjon nálánál nagyobb mesterekkel, mert ha ez máskor is előfordul, fejét veszik.

Mielőtt a legény elment, meghagyta az egyik cári szolgának, hogy a lovat égesse el, nehogy más is kitanulja a mesterséget. A szolga fogta a lovat, s már éppen be akarta dobni a tűzbe, mikor a cár fia meglátta. Rögtön hívatta, és megparancsolta, hogy adja neki ezt a csodálatos dolgot, mert az ablakon keresztül látta, hogyan kell összerakni és szétszedni. A szolga oda is adta neki.

Mikor a cárfi megkapta a lovat, összeszerakta, pénzt vett magához, fölült a hátára, megforgatta a kereket, és a ló felröppent. Repült, repült, mígnem elértek egy másik országba, egy nagy város közelébe. A cárfi megállt egy nagy fa mellett, szétszedte a lovat és elrejtette. Este elment egy cári kávéházba, köszöntötte az embereket, de senki sem fordított rá figyelmet, és senki sem hívta meg. Csupán egy részeg fiatalember akadt, aki meghívta a házába – egy semmirevaló kis putriba, a város végén. A fiatalember árva volt, csak anyja élt.

A cárfi bement a házba, körülnézett, egy kicsit szégyellte a dolgot, de azért ott maradt éjszakára. Reggel aztán, mikor megvilágosodott, így szólt:

- Fogadd el ezt a pénzt, aztán hívjál mestereket, hogy építsenek itt egy szép palotát, éppen olyan, mint a cáré.

A fiú elfogadta a pénzt, mestereket fogadott, azok pedig építettek egy ugyanolyan palotát, mint amilyen a cáré volt. Mikor a palota elkészült, a cárfi odaköltözött, és együttlakott a félárvával, az anyja pedig gondot viselt rájuk. A cárfi állandóan ezzel a fiúval járkált a városban, megismerkedett az épületekkel, a kereskedőkkel és az utcákkal. Gyakran látta a cárkisasszonyt az ablakban, beleszeretett, és éjszakánként eljárógatott hozzá a falovon vendégségbe. A lány mindig kinyitotta az ablakot, s azon keresztül repült be hozzá a szobába. Így ment ez egy ideig. Bégül a cár gyanakodni kezdett, hogy a lánya miért alszik nappal. Éjjel pedig miért ég a gyertya szobájában. Vajon kivel beszélget, és miért fekszik le olyan későn? Csak nincs szeretője? Ezért embereket állíttatott oda, hogy tudják meg, ki jár be a szobába. De ez sem segített, mert a cárfi nem az udvar felől jött, hanem az ablakon keresztül repült be, így aztán semmit sem tudtak meg. Ekkor a cár javasasszonyokat hívott, hogy vizsgálják meg a lányt, de azok sem tudtak meg semmit. Hanem az egyik javasasszony azt tanácsolta cárnak, hogy tegye át a lányát egy másik szobába, azt pedig, amelyikben eddig lakott, töltsék meg szurokkal; így aztán, ha valaki ott jár, vagy ráragad a szurok, vagy ottmarad, akkor pedig elfoghatják és megbüntethetik. Azt is mondta, hogy az ablakot hagyják nyitva, mint eddig, míg a cárkisasszony ott lakott. A cár így is tett. A cárfi aztán éjszaka hiába repült be az ablakon át a szobába; a ruhája szurkos lett, a cárkisasszonyt meg nem találta. Ekkor visszarepült a fához, szétszedte a lovat, elrejtette és hazament, a szurkos ruhákat meg eldobta, másikat vett fel és elaludt.

Másnap a cár megparancsolta, hogy mindenki maradjon otthon, mert valami nagyon fontosat kell kinyomozni. Egy egész regiment vizsgálta, hogy kinek szurkos a ruhája, hogy aztán nyakon csípjék és megbüntessék.

Két-három napon át kerestek kutattak, de hiába, ilyen embert nem találtak. Voltak, akik mondogatták, hogy a város másik végén, annak a szegény embernek a kertjében is kutassanak, de ezeknek azt felelték:

- Mit keressünk abban a szegény kunyhóban, hiszen ott csak egy részeges legény lakik.
- Nem úgy van, ott most egy szép palota van, éppen olyan, mint a cáré, menjetek csak el, és nézzétek meg! – válaszolták.

A szolgálak elmentek, átkutatták a házat, és rátaláltak az öregasszonyra, éppen a tűz mellett üldögélt. Kérdezték a fiáról, ő meg csak azt mondta, hogy nincs itthon, dolga van. Még egy darabig kutattak a cári emberek, végre megtalálták a szurkos ruhát az ajtó mögött, és megkérdezték az öregasszonyt:

- Kié ez a ruha?

Erre azt mondta, hogy a fiáé, akit az éjszaka sötétben küldött el olajért, de megbotlott a szatócs hordójában, és a ruhája csupa szurok lett. Erre a cári emberek megverték, hogy mondja meg az igazat. Végül beismerte, hogy egy cárfi ruhái azok, aki pénzt adott nekik, s abból építették a palotát, de hogy a ruhát hol kente be, nem tudja. Akkor megkérdezték tőle:

- Itt van?

- Itt – válaszolta -, de most a városban van, még nem jött haza.

A cári emberek végül elfogták a cárfit, a cár elé vezették, ott kifaggatták, és halálra ítélték. Sok ember összegyűlt a kivégzésre. Mikor a cárfit vezették, egészen közel értek ahhoz a fához, ahol a lova volt elrejtve. Ekkor könyörögni kezdett a hóhéroknak, hogy ő is cárfi, nem szegülhet ellene a cári parancsnak, s el is fogadja a büntetést, de legalább adjanak neki egy kis időt. A cár engedélyezett néhány percet. A cárfi odament a fához, azon minutumban előkapta onnan a lovat, fölült a hátára, megforgatta a kereket, és nyomban föltreppent a magasba. Onnan válaszolt:

- Isten veled cárom! – És eltűnt. Az emberek pedig elcsodálkoztak, s miután látták, hogy már nem lesz kivégzés, szétszéledtek.

Nem sokkal később a cár, vigasztalásképp, a feleségével és a lányával fölszállt a kocsijába, és elhajtottak a város szélére, a cári kertbe, hogy ott majd sétálnak. Amint itt sétálgattak, a cárfi véletlenül ideszállt a lovával, fölkapta a cárkisasszonyt, maga elé ültette, és újra felrepült. Még visszaszólt a cárnak:

- Ez kellett nekem, el is vettem.

Ezalatt a cárkisasszony adott neki valami ennivalót, hogy megsokszorozza az erejét. Átrepültek a birodalom határán, és egy másik országba értek. Ott egy erdő fölött esteledett rájuk, és leszálltak

aludni. Éhesek voltak. A cárkisasszonynál volt valamilyen húsféle, de nem volt mivel megsüssék. Messziről tüzet láttak pislákolni, ezért a cárfi el akart menni, hogy majd hoz tüzet, és megsütik a húst. A lány erre azt mondta:

- Jól van, de hogy találsz majd meg, ha egyedül hagysz? Ne menj el, mert elveszítesz.
- Ne félj – válaszolta amaz -, hamarosan visszajövök hozzád.

Erre a lány adott neki egy hajszalet, hogy azt kösse fel a fa csúcsára, hogy ha majd visszatér, megtalálhassa. El is repült a cárfi, de a tűz nagyon messze volt, legalább három nap járásra. Mikor odaért, látta, hogy rablók tanyáznak a tűz körül, bárányt sütöttek, s miután jóllaktak, leheveredtek sütkérezni a tűz mellé. A cárfi megette a báránymaradékot, fogott egy paraszt, és visszafordult, hogy a világítóparázs segítségével újra megkeresse a cárkisasszonyt az erdőben. De amint felröppent, egy szikra a ló izületére esett, és egészen átégette. Le is esett a cárfival együtt az erdőben. Így aztán nem találták meg egymást a lánnal, és külön aludtak.

Reggel a cárkisasszony egyedül vágott neki az erdőnek. Ment, mendegélt, találkozott két rablóval, azok megfogták és meg akarták erőszakolni, de a lány varázsfüvet adott nekik, amit az erdőben szedett, attól a rablók elaludtak, és így megmenekült a kezük alól. Másnap egy zsidóval találkozott. A zsidó, mikor rájuk esteledett, elvezette a lányt egy helyre, lefeküdtek aludni. Hanem a zsidó előzőleg egy kötelet kötött a derekára nehogy megszökjön. Ha felrezzent álmából, mindig megrántotta a kötelet, így akarta megtudni, hogy nem menekült-e még el. A cárkisasszony éjnek idején felkelt, leoldotta magáról a kötelet, aztán egy fára kötötte, és elszaladt. A zsidó megrántotta a kötelet, és azt hitte, ott van még a lány. A cárkisasszony ezalatt már messze járt az erdőben. Amint ment, mendegélt, találkozott egy juhással. Azt mondja neki a lány:

- Te juhász, nagyon kérlek, nagyon kérlek, add nekem a te ruhádat, és meg neked adom az aranyos ruhámat, viseld egészséggel.

A juhász beleegyezett, nekiadta a saját ruháját, a lány pedig az övét, és mindenki ment a dolgára. A juhász elment az anyjához, és elmondta neki, hogy ilyen és ilyen cárkisasszonnyal találkozott, akik cserébe neki adta a saját aranyos ruháját. Az anyja azt mondta:

- Fiam, ez szerencse volt. Miért nem hoztad el magaddal? Szaladj gyorsan utána, keresd meg és vezesd ide, aztán elveszed feleségül.

A juhász el is ment, hogy megkeresse a lányt.

A cárkisasszony közben kiért az erdőből, ment, mendegélt, s elérkezett egy cári városhoz, ahol egy nagy tömeget látott; éppen cárt akartak választani, mert az előző meghalt. A lány is az emberek közé vegyült, és figyelte kit választanak meg. A törvény azt volt: fölengednek egy madarat, akinek a vállára száll, az lesz a cár.

Eleresztették a madarat, az meg repült, repült, keringett egy ideig, s végül a cárkisasszony vállára szállt, aki juhász ruhában volt. Egyeseknek nem tetszett, hogy a választás a juhászra esett, és azt mondták, hogy ismételjék meg a választást. Másodszor is elengedték a madarat. A madár hosszú repülés és keringés után újra csak a juhász vállára szállt. Ezt mindenki igazságtalanságnak tartotta, kiabáltak is, hogy ismételjék meg a választást. Eleresztették a madarat harmadszor is, de az megint az ő vállára szállt. Erre aztán mindenki egyhangúlag törvényesnek mondta a választást, és a juhászt cárrá választották. Ő pedig építetett magának egy szép palotát, a palotával szemben pedig egy vendéglőt és egy kutat. Így uralkodott sokáig. Egyszer parancsot adott ki, hogy aki idegen abba a városba vetődik, menjen el a cári vendéglőbe, ott ehet, ihat, jóllakhat, és mehet isten hírével. Így aztán minden utast, aki máshol akart megszállni, megragadtak a szolgák, és a cári vendéglőbe vittek. Először két rablót fogtak el. Mondták nekik, hogy menjenek el a cári vendéglőbe, ott ingyen ehetnek, ihatnak, aztán mehetnek a dolgukra. S azok elmentek. Mikor jóllaktak, vizet akartak inni. Erre azt mondták nekik, menjenek be az udvarra, és iganak egyenesen a kútról. Oda pedig ki volt téve a cárkisasszony képe. A rablók bementek, ittak, meglátták a képet, és azt mondták:

- Ő az, akit keresünk – és mérgükben leköpdösték, hogy eddig nem találták meg. A cárkisasszony pedig a palotából figyelte a rablókat, felismerte mind a kettőt, és megparancsolta az öröknek, hogy fogja el és csukja be őket a tömlőbe. Az örök teljesítették a parancsát. Később jött egy juhász is, őt is odaküldték a cári vendéglőbe. Jóllakott, és vizet akart inni. Erre mondták neki, hogy menjen be az udvarba, és igan csapról. be is ment, ivott, s mikor meglátta a képet, imádkozni kezdett, nehogy újra elveszítse. A cárkisasszony a palotából mindezt látta, felismerte a juhászt, és megparancsolta két öröknek, hogy küldjék hozzá. Azok oda is mentek, és mondták neki, hogy a cár hívja. A juhász el is ment, a cár pedig megparancsolta, hogy egy bizonyos ideig etessék, itassák és tartsák jó a vendéget.

később jött a zsidó is. Őt is odatessékelték a vendéglőbe, hogy egyen, igyon pénz nélkül. Jóllakott és vizet akart inni. A szolgák azt mondták neki, hogy menjen be az udvarra, ott ihat, aztán mehet a dolgára. A zsidó bement, ivott a csapból, s meglátta a cárkisasszony képét. A cár pedig felismerte, s megparancsolta, hogy őt is zárják tömlőbe.

Telt, múlt az idő, a cárnő egyre várt, várakozott, s mivel már nem sok ideje maradt, hozzá akart menni a juhászhoz. Egy nap aztán előkerült a cárfi is tépetten, rongyosan az erdőből. Bement a városba, és vendéglőt keresett. Mondták neki, hogy van itt egy cári vendéglő, amit maga a cár csináltatott, hogy ott ingyen etesse, itassa az utasokat. Ő is odament, jóllakott, és vizet akart inni. A szolgák mondták neki, hogy menjen be az udvarra, ott annyit ihat, amennyit akar. A cárfi bement, ivott, felnézett, és meglátta cárkisasszony képét. Ekkor elmosolyodott, s a bajsztát kezdte pödörgetni örömeiben. Mikor a cárnő meglátta a palotája ablakából, rögtön felismerte. Nem bánta, hogy most jött ki az erdőből, és a ruhája csupa rongy volt, azonnal küldött érte két cári strázsát, akik eléje vezették. A cárnő megkérdezte:

- Te vagy az, akinek repülő lova volt?

Ő meg azt felelte:

- Én vagyok.

- Hát ha te vagy, akkor újra megtaláltuk egymást. akarsz-e a férjem lenni?

A cárfi pedig azt felelte:

- Akarok.

Így aztán a cárkisasszony hozzáment a cárfihoz, első szerelmeséhez. nagy lakodalmat csaptak, ettek, ittak, mulattak, és sokáig uralkodtak, míg meg nem haltak.

MESE A VITÉZRŐL, AKI HUSZONÖT ÉVIG SZOPOTT

Volt egyszer egy vitéz, aki huszonöt éves koráig szopott. az anyja nem tudta elválasztani, ezért elment a bíróságra, s panaszt tett: - Űzzétek el, nem tudom már tovább szoptatni – mondta, a bírák pedig elűzték az erdőbe, hogy ott majd felfalják a fenevadak, vagy széttépik a farkasok.

Egyszer a basa palotát építtetett. Jöttek is a környező falvakból és városokból az emberek, ki fát, ki deszkát hozott ajándékképpen. Ekkor a legény, aki huszonöt éves koráig szopott, így szólt:

- Mindenki fát visz, én is viszek, összeszedett egy csomó gerendának valót, befogta az ökröket, s így szólt: - előbb eszek egy kicsit.

Közben jött lét farkas, szétszaggatták az ökröket. Ő meg azt mondta nekik:

- Egyetek pajtások, csak egyetek, ha el tudjátok húzni a szekeret!

Mikor jóllakott, felkelt, megragadta a farkasokat, befogta őket, aztán gyí! – ő is visz valamit a basának. Mikor a basa meglátta, nagyon elcsodálkozott, lerakatta a fát, a legényt meg elkergette.

Na, visszament újra az erdőbe, s talált ott egy embert, aki meg tudta mondani, hol van háború, még akkor is, ha hetedhét országon túl volt.

- Jó estét, kenyeres pajtás!

- Adjon isten, kenyeres pajtás!

- Milyen mesterséget tudsz kenyeres pajtás?

- Az én mesterségem, meg tudom mondani, hol van háború, még akkor is, ha hetedhét országon túl van!

- Nálamnál nagyobb vitéz vagy-é?

- Nem tudom, nagyobb vitéz vagyok-e nálad, de van valaki, aki huszonöt éves koráig szopott: az biztosan nálad is nagyobb vitéz.

- Legyünk pajtások, ketten!

- Legyünk! – felelt a másik. – De még keressünk társakat.

Mentek tovább, s találkoztak egy emberrel, aki a földön ült és két malomkövel játszott.

- Jó reggelt, kenyeres pajtás!

- Adjon isten kenyeres pajtások!

- Látod, mi ketten vagyunk, miért ne lennénk hárman? milyen mesterséget tudsz kenyeres pajtás?

- Az én mesterségem: Ha akarom, ki tudom vájni ezt a követ, és bográcsot csinállok belőle.

- Nálamnál nagyobb vitéz vagy-é?

- Nagyobb ám, meg hiszem azt; de nem tudom, mi van azzal, aki huszonöt éves koráig szopott, félek, hogy ő még nálamnál is nagyobb vitéz lesz.

Na, most már hárman voltak kenyeres pajtások.

- Most pedig, lássuk kenyeres pajtások, mi tartja a földet?

Mentek tovább, és találkoztak egy emberrel.

- Jó estét kenyeres pajtás!

- Adjon isten, kenyeres pajtások!

- Gyere, kenyeres pajtás, tarts velünk, legyünk négyen, mi a mesterséged?

- Az én mesterségem abban áll, hogy ilyen nagy a bajsom, egyik végével ezt a hegyet söpröm el, a másikkal azt. Úgy, ahogy mondom!

- Nagyobb vitéz vagy-e nálamnál?- kérdezte az, amelyik huszonöt éves koráig szopott.

- Nem tudom, nálad biztosan nagyobb vitéz vagyok, de van valaki, aki huszonöt éves koráig szopott, lehet, hogy az nálam is nagyobb vitéz.

- Legyünk akkor négyen, kenyeres pajtás!

Elementek a tengerhez. Ott megint találtak egy hozzájuk hasonló vitézt.

- Jó estét, kenyeres pajtás!

- Adjon isten, kenyeres pajtások!
- Négyen vagyunk, legyünk öten, kenyeres pajtás!
- Legyünk, kenyeres pajtások!
- Mi a mesterséged?
- az én mesterségem: ha akarom, kiiszom a tengert, és újra visszaeresztem.

Mentek, mendegéltek, egy helyen aztán az, aki huszonöt éves koráig szopott, így szólt:

- Ez itt jó hely. Elmegyünk vadászni, a víz is közel van, ide hozzuk a vadat, és vacsorát főzünk. Rajta, kenyeres pajtás, csináld meg a bográcsot – szólt annak, aki követ tudott vájni. Meg is csinálta egy kőből.

Elmentek vadászni, mindenki hozott valamit. Fölvagdalták a húst, belerakták a bográcsba, rábízták a kővájóra, s újra elmentek vadászni, hogy majd vacsoráznak, ha visszajöttek.

A tenger hullámokat vert, s kiugrott belőle egy mérges kis ember.

- Jó reggelt, kenyeres pajtás!
- Adjon isten, kenyeres pajtás!
- Mit csinálsz itt?
- Nem látod? Tüzet rakok. A pajtásaim vadászni mentek, nemsokára megjönnek, én főzöm nekik a vacsorát.

- Fogadjunk, kenyeres pajtás!
- Jól van, fogadjunk, de mibe? – szólt az, aki a vacsorát főzte.
- Birkózzunk, ha legyőzöl, fejemet veheted, ha én győzlek le, megeszem a vacsorát.

Elkezdtek birkózni. Meghallotta ezt messzehalló, és így szólt: - Nagy ott a viaskodás, megeszik a vacsoránkat.

A tengeri embervégül legyőzte a kővájót, megette a vacsorát, és visszament a vízbe. Közben megjöttek a kenyeres pajtások.

- Hol a vacsora, kenyeres pajtás?
- Ne is kérdezzétek, kenyeres pajtások – válaszolta. – Kiugrott a tengerből egy vitéz, fogadtunk, ha legyőzöm, fejét vehetem, ha meg ő győz le, megeszi a vacsorát. Legyőzött, meg is ette a vacsorát.

Ezután ott hagyták a parton, aki a bajszával hegyeket söpörgetett. Belerakta a húst a bográcsba, tüzet rakott, és elkezdte főzni a vacsorát. A tenger újra hullámokat vert, s kiugrott belőle a mérges kis ember.

- Jó reggelt, kenyeres pajtás!
- Adjon isten, kenyeres pajtás!
- Mit csinálsz, kenyeres pajtás?
- Tüzet rakok, kenyeres pajtás.
- Fogadjunk, kenyeres pajtás!
- Jól van, fogadjunk, de mibe?
- Ha legyőzöl, fejemet veheted, ha én győzlek le, megeszem a vacsorát.

Le is győzte, megette a vacsorát, és visszament a tengerbe.

Jöttek haza a többiek.

- Hol a vacsora, kenyeres pajtás?
- Hej, kenyeres pajtások, nagy harcot vívtam, de hiába, legyőzött az a vitéz, é megette a vacsorát.

Ezután az maradt otthon, aki mesze hallott. Ő is nekigyürkőzött és tüzet rakott. A tengerből megint előugrott az a vitéz.

- Jó reggelt, kenyeres pajtás!
- Adjon isten, kenyeres pajtás!
- Mit dolgozol?
- Tüzet rakok, kenyeres pajtás.
- Fogadjunk!
- Mibe, kenyeres pajtás?
- Ha legyőzöl, fejemet veheted, ha én győzlek le, megeszem a vacsorát.

Sokáig birkóztak. A vitéz, aki a tengerből jött elő, legyőzte a másikat, megette a vacsorát, és visszament a tengerbe. Jöttek a többiek.

- Hej, kenyeres pajtás, megint nem maradt vacsora. Vitéznek nevezitek magatokat, de semmiféle vitézséget nem tudtok.

Ezután azt hagyták ott, amelyik ki tudta inni a tengert. A vízből megint előugrott a vitéz, lebirkózta a másikat, és megette a vacsorát. Jöttek a többiek.

- Hej, kenyeres pajtás, megint nem maradt vacsora! Annyit vadásztunk, és semmit sem ettünk. Most majd én maradok itt, hadd látom, miféle ember ez a vitéz – szólta az, aki huszonöt éves koráig szopott.

Tüzet rakott és pipára gyújtott. A tengerből megint kiugrott a vitéz.

- Jó reggelt, kenyeres pajtás!
- Adjon isten, kenyeres pajtás!
- Fogadjunk!
- Jól van, fogadjunk, de mibe?
- Ha legyőzöl, fejemet veheted, ha én győzlek le, megeszem a vacsorát.

Sokáig birkóztak, de egyik sem tudta legyőzni a másikat. Végre az a vitéz, aki huszonöt éves koráig szopott, földhöz csapta a másik vitézt, aki a tengerből jött elő, lemetszette a fejét, és beleütötte a földbe. Kilenc rőf mélyre fúródott, a vitéz erre nagyon megmérgezett, felugrott, kikapta a fejét a földből, és visszament a tengerbe, a másik fején levő szájából pedig habot fújt mérgében.

Jöttek a többiek.

- Hej, kenyeres pajtások, egyetek, igyatok, aztán gyerünk! Látjátok a vérnyomokat? A fejétől van, amit levágtam. Kilenc rőf mélyre fúródott, mégis fölkel a vitéz, kapta a fejét, és visszament a tengerbe.

Leültek, vacsoráztak. Ekkor az, aki huszonöt éves koráig szopott, odaszólt a tengerivónak:

- Hej, kenyeres pajtás, add ki ezt a tengert, megkeresem azt a vitézt, akit megöltem.

Megitta a vitéz a tengert, s előbukkant egy nagy sötét lyuk. Csalánból kötelet sodortak. Az, aki huszonöt éves koráig szopott, így szólt a másiknak:

- Kenyeres pajtás, hengergesd ide ezt és ezt a hegyet.

Amaz a bajszával odahengergette a hegyet.

- Kössetek kötelet a derekamra, kenyeres pajtások! Ha megrántom, eresszettek egy csomóval lejjebb – mondta.

Belebújt a lyukba, s egyre lejjebb ért. Valahányszor megrántotta a kötelet, egy csomóval már lejjebb eresztették. Le is ért lassan az alvilágba – mert ott lejjebb egy másik világ volt -, és meglátott három síró leányt.

- Miért sírtok, lányok!

- Hogyne sírnánk, bátyánk. Volt nekünk egy apánk, nemegyszer járt fenn a felvilágban; mindig visszajött, de most, hogy legutóbb fenn járt, nem jött vissza.

A vitéz erre azt gondolta magában: „Én is őt keresem.”

- Úgyis öreg már, hadd halljon meg! – mondta nekik.

Mind a három lánynak volt valamilyen tárgya: a legidősebbnek egy szövőszéke, amelyik magától szőtt; a középsőnek egy hímzőkerete, amelyik magától hímzett, a legkisebbnek pedig egy aranyreszelője, s olyan szépek voltak, hogy abban az időben nem is akadt párjuk. A legkisebb pedig még a napnál is fényesebben ragyogott, olyan szép volt.

— Na — szólta a vitéz —, titeket is elviszlek az én világomba. El én, hadd lássátok ti is, milyen.

— Jól van - mondták a lányok -, megyünk mi, bátyánk, de vinni akarjuk a szövőszéket is, a hímzőkeretet is meg a reszelőt is.

— Jól van, visszük azokat is!

Szétszerelte a szövőszéket s az ingébe dugta; szétszerelte a hímzőkeretet, azt a zsebébe tette, aztán fogta a reszelőt is, és megrántotta a kötelet.

— Üljetek föl a vállamra — mondta a két nagyobbik lánynak

—, s fogjátok a fejemet. — A kisebbiket pedig karjába vette.

Fölhúzták őket. Mikor a többiek meglátták a lányokat, az egyiket leemelték az eg>-ik válláról, a másikat a másikról, aztán elvágták a kötelet, és a vitéz a lánnyal együtt visszaesett. Lenn egy fekete meg egy fehér kos várakozott. A lány fölkiáltott:

— Bátyó, ügyelj arra, hogy a fehér kosra ess, mert ha a feketére esel, még három világgal lejjebb kerülsz.

A lány a fehér kosra esett, az aztán kidobta, a vitéz pedig a feketére, amelyik lefelé taszította, így hát még három világgal lejjebb került. Akkor azt mondta magában:

— Na, én is jó barátokat választottam.

Lefeküdt ezután a vitéz, hogy kipihenje magát, el is aludt. Volt ott egy jegenye, azon meg egy sasfészek. Egyszer csak sírást hall a fészekből, fölneéz, hát látja ám, hogy egy kígyó tekereg fölfelé a jegenyefán. Előkapta a buzogányát, jól fejbe csapta vele a kígyót, aztán újra lefeküdt aludni. Mikor felkelt, látta, hogy a sas kiterjeszti fölötte a szárnyát. Azt mondja neki:

— Hát te mért terjesztetted ki fölöttem a szárnyad?

— Hogyne terjesztem ki. Három év óta egyszer sem tudtam a fiókáimat fölnevelni. Kérj, amit akarsz, mindent megadok — tette még hozzá.

O meg azt mondta:

— Mit is kérhetnék, hiszen nincs más kívánságom, mint hogy felkerüljek az én világomba. - Azzal felkelt, és továbbindult.

Lefelé menet találkozott egy lánnyal, aki könnyeket hullatott.

— Hova mész, kislány?

— Ide és ide megyek, kedves bátyám, mert a városunkban nincs egy csepp víz sem. De van ott egy sárkány, mindennap egy embert eszik meg váltságul. Már minden házból megevett valakit; én a cárkisasszony vagyok, rám került a sor, ezért az apám engem küldött most váltságdíj fejében.

— Ne félj, nővérkém!

Leültek a tenger mellett, a vitéz pedig belehajtotta fejét a lány ölébe, és azt mondta neki:

— Vakarj meg, nővérkém!

— Jobb lenne, ha nem maradnál itt, mert még te is meghalsz miattam.

— Ne félj, nővérkém!

A lány megvakarta a fejét, s a vitéz elaludt az ölében. Egyszer csak hullámokat vert a tenger, erre a lány sírva fakadt, és egy könnycsepp a vitéz arcára hullott, még meg is égette.

A vitéz azonnal fölugrott, előkapta a buzogányát, de a sárkány sem volt rest, s eltátotta a száját. Akkora volt, mint egy ajtó. Csapott egyet a vitéz, s úgy széthasította a sárkányt, hogy annak rögtön vére folyt, a gyomrából meg előugrottak a lányok, akiket eddig lenyelt — ki egészben, ki félben.

— Most már mehetsz, nővérkém!

A leány elment haza. Mikor az apja meglátta, rámondott:

— Takarodj innen, menj oda te is, ahova a többiek mentek.

— Hej, apám — mondta a lány —, találkoztam ott egy vitézzel, az fölfelé ment, én meg lefelé. „Hova mész, kislány”, mondta nekem. Én azt feleltem neki: „Oda, ahol a sárkány a váltságdíjra vár.” „Ülj le ide a tenger mellé”, mondta erre ő. Leültünk. „Vakarj meg, nővérkém”, mondta ő, aztán lefeküdt, abban a pillanatban el is aludt. Hallottam, mikor a tenger felmorajlott, és sírni kezdem. Egy könnycsepp az arcára hullott, ő meg fölugrott, és azt mondta: „Miért égettek meg annyira a könnyeid?” Előkapta buzogányát, közben a sárkány is előugrott, és eltátotta a száját. A vitéz ütött, és menten kettéhasította a sárkányt. Akiket lenyelt, mind előugrottak: ki egészben, ki holtan, ki élve.

Az apja nem hitte el, mire a lány azt mondta:

— Ha nem hiszed, nézz oda: csupa vér a folyó.

Ekkor aztán elhitte az apja.

— Hívjátok ide azt a vitézt, hadd lássam, miféle — mondta.

Hívták a vitézt, s el is ment a cárhoz.

— Kérj, amit akarsz, vitéz, a cárságomat is odaadom.

— Nem kell nekem a cárságod — mondta az. — Hanem tudd meg, én öt magasságból jöttem ide. Szeretném, ha visszasegítenél az én világomba; ha tudsz, találj rá valamilyen módot. összehívták a városból és a falvakból az embereket, de senki sem vállalta, hogy felviszi. Végül összehívták a madarakat is, de sem a sasok, sem a griffmadarak nem tudták elvállalni. A sasok azt mondták:

— Közöttünk nincs senki, aki elvállalhatná. Van azonban egy háromszáz esztendő s sas, az fel tudná vinni, csak az a baj, hogy éppen vedlik, cseréli a tollát. Csak ő viheti fel innen; ő a legidősebb, meg már járt is a felvilágban.

Hívták a sást, és a cár megkérdezte:

— Föl tudnád-e vinni ezt az embert öt világgal magasabbra?

— Föl! — mondta. — De lássátok be, éppen vedlek, meztelen vagyok, most nem vállalhatom.

— Mikor lesz új tollad?

— Akkor lesz új tollam — válaszolt a sas —, míg leöltök két bivalyt, a csontjait eldobjátok, a húsát összeaprítjátok, aztán egyiknek a bőrét megtöltitek hússal, a másikat meg vízzel. Mire ezzel

elkészültök, nekem is új tollam lesz. De addig is, míg visszanyerem a tollamat, közben adjatok egy kicsit.

Leölték a bivalyokat, kidobták a csontokat, összevágták a húst, megtöltötték a bőröket, és a sas meg is érkezett. Egyik szárnyára az egyik bőrt akasztották, a másikra a másikat, középre pedig a vitéz ült. Azt mondja neki a sas:

— Ha azt mondom „vrak”, adjál húst; ha azt mondom „gro”, adjál vizet.

A sas felemelkedett. Mikor azt mondta, „vrak”, a vitéz húst adott neki; mikor azt mondta, „gro” - vizet. A hús nem lett elég, a sas mind megette, de víz még maradt. Ekkor a vitéz a lábából vágott ki egy-egy darabot, meg ahonnan csak tudott, így táplálta a sast. Végre a sas kiért vele a felvilágba.

— Na — mondta a vitéznek —, eredj, hadd lássam, tudsz-e járni.

— Hej — felelte a vitéz —, mennék én, de nagyon fáj minden tagom, ahol megmetéltem.

— Honnan vetted a húst, amit adtál?

A vitéz széttárta a ruháit, és azt mondta:

— Innen, onnan, amonnan.

Ekkor a sas azt mondta:

— Pfuj, pfuj! — és kiköpte a húst.

— Na — mondta —, most kelj föl, hadd látom, tudsz-e járni.

A vitéz rögtön meggyógyult, felkelt, és elindult a tenger felé. A pajtásai még mindig a lányok miatt veszekedtek, nem tudtak megosztozni. A lányok bele is egyeztek, hogy hozzájuk mennek, de a következő feltételt szabták: aki le tud dönteni egy kőrisfát, olyan vastagot, amit csak hárman tudnak átölelni, és egyetlen dobással átüti egy aranyalmával, az azt a lányt veheti el, amelyiket akarja; aki olyan szövőszéket kerít, amelyik magától sző, az a legnagyobbik lányt viheti; aki olyan hímzőkeretet talál, amelyik magától hímez, azé a középső lány; végül pedig, aki aranyreszelőt talál, azé a legkisebbik nővér.

Sokan összegyűltek, mindenféle gazdag és válogatott legény, de hiába próbálkoztak, senkinek sem sikerült átütni a kőrisfát az almával. A vitéz pedig ott ült a közelben, s mikor már jól kipihente magát, így szólt: „Ha mindenki megpróbálta, én is megpróbálom, át tudom-e ütni ezt a kőrisfát.” Fogott egy aranyalmát, megcélozta vele a zöld kőrisfát, és átütötte vele. Aztán elővette a szövőgépet, amelyik magától szőtt, vitte is rögtön a legnagyobbik nővért; elővette a hímzőkeretet, amelyik magától hímezett, vitte a középső lányt is; elővette az aranyreszelőt, vitte a legkisebb lányt is. Így hát mind a három lány az övé lett. A két nagyobbikat aztán cárfiaknak engedte át, a legkisebbet pedig magának tartotta meg.

Én is ott voltam a lakodalomban, ettem, ittam, mulattam, s a végén megajándékoztak egy bödön mézzel. Már éppen a számat nyalogattam, de a mézhez még hozzá se értem, amikor odaszaladt a kutyátok, feldöntötte a bödönt, és összetörte, így aztán nem is ettem a mézből. Hát ezért jöttem, hogy figyelmeztesselek benneteket: vigyázzatok a kutyátokra!

A GYEREK MEG A SZÉL

Volt egyszer egy szegény asszony, annak volt egy fia, akit nagyon szeretett. Egyszer elküldte a fiát a hombárba, hogy hozzon egy kis lisztet, kenyeret akar sütni. A fiú telerakott egy tálat liszttel, s vitte az anyjának. De erős szél kerekedett, és elfújta a lisztet. A fiú másodszor is visszament a hombárba, megtöltötte a tálat, de a szél megint elfújta a lisztet. A fiú nagyon bosszankodott, s harmadszor is elment lisztért. Már alig maradt egy tálra való. De az úton a szél most is megtréfálta, s a tálban egy szem nem sok, annyi liszt sem maradt.

Megharagudott erre a fiú, s elindult, hogy megkeresi a szelet, és visszakéri a lisztet. Ment, mendegélt, végül elérkezett a szélhez.

— Adjon isten! - mondta a fiú.

— Adjon isten neked is! - felelte a szél mogorván. — Mi járatban vagy?

— Add vissza a lisztünket! — szólt a fiú. — Úgyis szegények voltunk, most meg végképp kenyér nélkül hagytál bennünket.

Bár a fiú nem beszélt valami szelíden, a szélnek megesett rajta a szíve, s azt mondta neki:

— Lisztem ugyan nincs, hanem itt ez a kendő; az majd bőségesen ellát benneteket. Csak annyit mondj neki: „Kendőcském, terülj meg!”

A fiú megköszönte a kendőt, s elindult haza. Az út nagyon hosszú volt, többször is meg kellett pihenni. Betért egy kocsmába is. Mikor eljött a vacsoraidő, leterítette a kendőt, s azt mondta neki:

— Kendőcském, terülj meg!

Alighogy ezt kimondta, megtelt a kendő mindenféle étellel és itallal. Csodálkozott is mindenki, aki ott volt, a kocsmáros meg a kocsmárosné azonban megirigyelte tőle a kendőt, szerették volna mindenáron megszerezni, hogy munka nélkül is jól éljenek. Mikor a fiú lefeküdt, és elaludt, a kocsmárosné szépen elemelte a kendőt, s egy másikat hagyott helyette, amelyik még egy darab kenyeret sem tudott adni. A fiú másnap korán reggel útnak eredt a kocsmából, sietett haza, hogy megörvendeztesse anyját. Nemsokára meg is érkezett.

— Anyám — mondta —, elmentem a szélhez, vissza akartam kérni a lisztet, egy kendőt adott helyette. De nem ám akármilyent, hanem olyant, amelyik ételt, italt ad, ha kérnek tőle.

— Az nem lehet - mondta az anyja.

A fiú erre leterítette a kendőt, s megszólalt:

— Kendőcském, terülj meg!

Hanem hiába, még egy darab kenyér sem volt a kendőn.

— Nincs mit tenni! — mormolta a fiú. — Megint el kell mennem a szélhez.

Elindult, s meg is érkezett a szélhez.

— Adjon isten — köszönt a fiú.

— Adjon isten neked is! — felelte a szél. — Mért jöttél ismét?

— Add vissza a lisztet! A kendő nem ad ételt!

— Lisztem nincs, hanem itt ez a kecske. Ha azt mondod neki: „Kecs-kém, adjál pénzt!”, rögtön ad.

A fiú megörült, fogta a kecskét, és elindult. Este megint betért a kocsmába, hogy majd ott éjszakázzik. Amint ott üldögélt, eszébe jutott, hogy kipróbálja a kecskét, és azt mondta neki:

— Kecs-kém, adjál pénzt! — Es abban a minutumban egy rakás pénz termett előtte.

A fiú nagyon megörült, és lefeküdt. A kocsmáros meg a kocsmárosné éjszaka aztán kicserélte a kecskét. A fiú másnap korán reggel elindult a kocsmából, sietett, hogy most legalább örömet szerez az anyjának. Ahogy belépett az udvarra, elkiáltotta magát:

— Anyám, anyám! Olyan kecskét hoztam, amelyik pénzt ad!

— Lássuk! — mondta az anyja.

A fiú megszólalt:

— Kecském, adjál pénzt! — De a kecske egy garas nem sok, annyit sem adott.

— Látom már, harmadszor is el kell mennem a szélhez — mondta magában a fiú.

Elindult a kecskével, és két nap múlva megérkezett a szélhez.

— Nesze a kecskéd, a lisztet meg add vissza! — kiáltott rá.

— Ne haragudj! — felelte a szél. — Nesze, itt van ez a bot. Ha azt mondod neki: „Üssed-verjed, botocskám!", akkor senkinek sem kegyelmez.

A fiú megköszönte a botot, és elindult. Este, mikor a kocsmába érkezett, eszébe jutott, hogy itt lophatták el tőle a kendőt, meg a kecskét. Megvacsorázott és lefeküdt. A kocsmáros, mikor meglátta a botot a fiú kezében, azt gondolta, hogy ennek is valamilyen bűvös ereje van, s elhatározta, hogy megszerzi. Odalopódzott a fiúhoz, hogy kicserélje a botot. A fiú meg elkiáltotta magát:

— Üssed-verjed, botocskám!

Erre aztán a bot táncolni kezdett, ütött jobbra-balra, senkinek sem kegyelmezett. A kocsmáros menekülni próbált, de a bot mindenütt a nyomában táncolt, s ütötte-verte a fején, a lábán, a hátán, ahol csak érte. Egy ép porcikája sem maradt. Mikor a kocsmáros látta, hogy nem jól áll a szénája, könyörgésre fogta:

— Visszaadom a kendőt is, meg a kecskét is, csak parancsold meg a botnak, hogy hagyja abba!

A fiú megparancsolta, s a bot abbahagyta. A kocsmáros rögtön hozta a kendőt meg a kecskét, a fiú meg fogta őket, és nagy vidáman elindult hazafelé.

HAMU - MARA

Volt egyszer egy ember meg egy asszony, volt egy lányuk, Marának hívták. Az asszony meg a lány mindig a tűz mellett üldögélt, és fonogatott. Egyszer Mara át akart menni a szomszédba, hogy a barátnőivel együtt fonjon. Az anyja át is engedte, de adott neki egy csomó kócot, hogy még aznap fonja meg, és azt mondta:

— Ha nem fonod meg máma ezt a kócot, akkor tehénne változok.

Mara elment a szomszédba, font, egész nap csak font, de hiába, nem tudta megfonni az egészet, s ami kóc maradt, hazavitte.

Kopogott, kopogott az ajtón, hogy nyissa ki az anyja, és bekiáltott:

— Anyám, nyisd ki, nyisd ki! — Hanem egészen elcsudálkozott, mert ahelyett, hogy kinyílt volna az ajtó, téhénhangot hallott a házból: „Mu-u-u!” — Az anyja valóban tehénne változott. Az apja éppen ekkor jött haza a piacról egy csomó póréhagymával. Mivel nem volt, aki ajtót nyisson, az ember végül is betörte az ajtót egy karóval, így mentek be. Hát mit látnak? — Mara anyja tehénne változott.

Telt az idő, Mara apja újra megnősült, új asszonyt hozott a házhoz. Egyszer Mara mostohája azt mondja a férjének:

— Vágjuk le a tehenet, minek tartsuk, mikor olyan régóta nem borjazik? Minek neveljünk és etessünk egy meddő tehenet?

A férje beleegyezett; levágták a tehenet, és a húsát megfőzték. Mara azonban, bármennyire is kínálták, és mondogatták neki: „Gyere, Mara, együnk, vacsorázzunk” – nem evett belőle, mert tudta, hogy a hús nem igazi tehéné, hanem az anyjé. Mikor asztalt bontottak, Mara összeszedte a csontokat, de nem dobta ki, hogy a kutyák megegyék, hanem eldugta a sutba, a hamuba. Mindig így csinált, mert sajnálta az anyját, s állandóan csak a tűz körül ült, a hamuban. Nem járt el sehova, ezért aztán a mostohája elnevezte Hamu-Marának.

Egyszer az asszonyt meg az embert, az apját meg a mostoháját lakodalomba hívták; hívták Marát is, hogy tartson velük, ő azonban nem akart menni, és azt mondta:

— Én, aki a hamuban ülök, mit csináljak a lakodalomban? Menjetek magatok!

Így azok egyedül mentek a lakodalomba, Mara pedig otthon maradt.

Amíg az apja és a mostoha odavoltak, Mara kikaparta az anyja csontjait, amit a hamuba rejtett volt, hát mit látott? A csontok mind arannyá és szebbnél szebb Marának való ruhává váltak. Mara gyorsan magára vette őket, felhúzta az aranypapucsot, amit szintén a hamuban talált, és ő is elsietett a lakodalomba. Beállt a körtáncosok közé. Aki csak látta, mindenki megcsodálta a ruháját, és gyönyörködött a táncában, de senki sem tudta, kicsoda, még az apja meg a mostohája sem ismerte meg.

Mikor véget ért a körtánc és a multság, s az emberek hazafelé igyekeztek, Mara is elment, s hazaszaladt ugyanolyan gyorsan, mint jött, s előbb hazaért, mint az apja és a mostohája. Gyorsan felöltötte régi ruháit, az újat pedig elrejtette a sutba, ő maga pedig visszaült a tűzhely mellé, a hamuba. Mikor a mostohája és az apja visszatért, s Marát ott találták a hamuban, azt mondták neki:

— Hej, Mara, lányom! Kár, hogy nem voltál ott a lakodalomban, láthattál volna valami nagyon szépet! Bejött egy leány, fényes, csillogó ruhában, a lábán aranypapuccsal.

Amint bejött, rögtön elkezdett táncolni, táncolt, táncolt, aztán ugyanolyan gyorsan el is tűnt. Mindenki csodálkozott a szépségén, a ruháján és a táncán.

Így ment ez három estén keresztül. Mara mindig ott volt, és senki sem tudta meg, kicsoda. A harmadik este, mikor nagy sebesen hazafelé ment, nehogy elérje az apja és a mostohája, a folyón átívelő hídról egyik papucs beleesett a vízbe.

Reggel, mikor a cár lovait itatni hozták, a lovak nem tudtak inni Mara papucsának a fényessége miatt, visszahőköltek, és elfutottak. A cár megkérdezte a szolgálait, ittak-e a lovak; azok meg azt

választák, hogy nem ittak, mert valami nagy fényesség fénylett a folyóban. A cár maga is elment, hogy megnézzék, mi lehetett az a fényesség, s megparancsolta a szolgáknak, hogy halásszák ki a vízből. Ki is fogták, s látják ám, hogy egy arany női papucs. Elcsodálkozott a cár, és kérdezte, vajon kié lehet, nagyon szép munka. Én cár vagyok, még sincs ilyen papucsom."

A cár meg akarta tudni, kié a papucs, ezért megparancsolta, hogy mindenki jelenjen meg előtte az országból, hogy megtudják, kinek a lábára illik a papucs, így aztán megtudják, kié. Meg is jelent mindenki, de hiába, senkinek sem illett a lábára. Akkor a cár megkérdezte, vajon mindenki megjelent-e, vagy van még valaki az országban, aki nem jött el.

A cári emberek azt felelték, hogy mindenki itt van, csak egy lány hiányzik, Hamu-Marának hívják, csak az nem jött el.

— Minek is jött volna — mondták. — Ez a lány állandóan a hamuban játszik, még ruhája sincs, amit felvegyen, nem hogy még ilyen papucs lenne. Meg ki sem mozdul a házból.

— Nem baj — mondta a cár. — Hívjátok ide, hadd jöjjön ő is!

A cár parancsára elmentek, elhívták Marát is. Odament a cár elé, próbálják a papucsot, hát éppen a lábára illett.

Akkor a cár feleségül vette, Mara pedig elővette a sutból a szépséges ruhákat, és úgy felöltözött, mint egy cárnőhöz illik.

Így lett Hamu-Marából cárnő.

A GONOSZ ÓRIÁS ÉS A HÁROM LEÁNY

Volt egyszer egy öregember meg egy öregasszony, volt három lányuk. Egyszer meghalt az asszony, s az ember egyedül maradt a lányaival. Nem tudta mivel táplálni őket, hát egész nap az erdőt járta, és körtét gyűjtött. Egyszer, mikor hazatérőben volt az erdőből, elfáradt, és leült egy kőre pihenni. Maga elé tette a tarisznyáját, és felsóhajtott: „Jaj!” Hát abbana pillanatban kiugrott a kő alól egy ijesztő óriás.

— Miért hívtál, öregapó? — kérdezte.

— Nem hívtalak én! — felelte az ember. — Csak elfáradtam, leültem ide, és azt mondtam: „Jaj.”

— Nekem meg éppen Jaj a nevem. Hol, merre jártál?

— Az erdőben jártam, körtét szedtem a lányaimnak, mert nincs mivel táplálnom őket.

— Hát ha így van, bízd rám az egyiket. Gazdag ember vagyok, én majd felnevelem.

— Jól van — felelte az öreg —, de hova vigyem?

— Ide! Ha ideértek, kiáltsd azt, hogy Jaj, és én előjövök.

Hazament az öregember, elmondta a lányainak, mi történt, aztán fogta az egyiket, és egyenesen Jajhoz ment vele. Fájt a szíve a nővéreknek, hogy el kell válniuk, de mit tehettek? Az éhség nagy úr. Odaért az öreg a kőhöz, elkiáltotta magát, és Jaj abban a pillanatban előugrott, kapta a leányt, és eltűnt vele a föld alatt.

Jaj háza valóságos palota volt. Rögtön talált a lánynak munkát: emberhúst adott neki, hogy abból főzzön. A lány el is készítette az ételt, és leültek ebédelni. Jaj, akinek nagy bozontos szemöldöke volt, nagyon gyorsan evett, s közben rá sem nézett a lányra. Az pedig nem ette meg a húst, hanem leszórta az asztal alá. Mikor az óriás jóllakott, a lány asztalt bontott. Jaj aztán kérte a tamburáját, amelyiken játszani szokott ebéd után, s miután a lány odavitte neki, rákezde:

*Tambur, tambur, tamburácska,
Hol a hús? „Az asztal alatt!”*

— Na, ez sem nekem való — mondta Jaj. Fogta a kislányt, leölte, és beledobta egy ládába, amelyikben a húst tartotta.

Telt, múlt az idő, egyszer az öregember újra elment a kőhöz, és Jajt szólította. Jaj előugrott, és megkérdezte az öreget, mit akar.

— Hej, fiam, a lányaim nagyon szomorúak a nővértik miatt. Nagyon kérlek, engedd haza kicsit látogatóba, aztán visszahozom.

— Hej, öregapó — mondta Jaj —, hogyan ereszteném, mikor hozzáadtam egy jóra való legényhez? Inkább hozd el a másikat is, hadd segítsen a húgának, meg az ő jövőjéről is gondoskodnánk.

Az öreg beleegyezett, s elvitte a másik lányt is. Jaj neki is adott húst, hogy főzzön. A lány meg csak ámult, mert mit látott? Emberhúst! Még a nővérenek a kezét is látta. Nagyon megijedt, de nem volt mit tenni, megfőzött. Leültek enni. Jaj evés közben rá sem nézett a lányra, de ebéd után kérte a tamburáját, s mikor a lány odavitte neki, elkezdett rajta játszani. A tambura azt mondta:

*Tambur, tambur, tamburácska,
Hol a hús? „Az asztal alatt!”*

— Ez sem nekem való — mondta Jaj. Fogta a lányt és leölte.

Telt, múlt az idő, az öregembernek nagyon megfájdult a szíve, mikor látta, hogy a legkisebbik lánya egyre csak bánkodik és sírdogál a nővérei után. Nem volt mit tennie, elment újra Jajhoz, és

könyörgött neki, hogy engedje el a lányait, hadd teljen egy kis öröme bennük, hadd lássák egymást a testvérek, aztán majd visszahozza.

— Mit nem beszélsz itt, éppen kitanulták a mesterséget, a legnagyobbiknak meg gyereke is van, hogy engedném őket? Hanem tudod, mit? Hozd el a legkisebbet is, hadd lássák egymást, aztán majd elviheted őket.

Nem volt mit tenni, az öreg elvitte a legkisebbik lányt is. De annak volt egy kis macskája, s induláskor magához vette neki is adott húst, hogy főzzön. A lány nagyon megijedt mikor látta, hogy emberhúst főz, hát még, mikor látta a testvéreinek a kezét, lábát meg a fejét. Megfőzött, és leültek enni. Jaj evés közben rá sem nézett, a lány meg, ahelyett, hogy megette volna a húst, szépen az ölébe eregette a kismacskának. Ebéd után Jaj kérte a tamburáját, elkezdett rajta játszani, és megkérdezte:

*Tambur, tambur, tamburácska.
Hol van a husi „Benn a szívben.”*

— Na, ez már nekem való — mondta Jaj. — Én most lefekszem aludni — szólt a lánynak. — Vakarj meg, s míg alszom, készíts három üst ételt, süss három kemence kenyeret, mert ha felkelek, újra eszek.

A lány megvakarta, és a hajában talált egy kulcsosomót. Mikor Jaj elaludt, óvatosan kisurrant, és magával vitte a kulcsokat. Kinyitott egy pinceajtót, és mit látott? A pince telistele volt emberi kézzel, lábbal meg fejjel. Kinyitott egy másik ajtót, ott meg késeket, kardokat, nyársakat és mindenféle más szerszámot látott. Kinyitott egy harmadik ajtót is, s onnan egy műhelybe jutott. A lány bezárta maga után az ajtót, az emberek pedig, akik a műhelyben dolgoztak, megkérték, hogy többé ne is eressze ki Jajt, és cserébe mindent ígértek neki; az egyik aranyos ruhát, a másik fülbevalót, a harmadik gyémántot és gyöngyöket, s végül azt is megígérték, hogy olyan lámpát csinálnak neki, amelyikbe bebújhat, és ott tartózkodhat. A lány azt mondta, hogy nem engedi ki Jajt, az emberek pedig mindent megcsináltak, amit ígértek. Szépen felöltöztették, aztán beengedték a lámpába, s a lámpa attól kezdve olyan fényes volt, mint a nap. Akkor aztán kiakasztották a lámpát a műhely elé.

Egyszer a cárfi éppen arra járt, meglátta a lámpát, és nagyon megtetszett neki. Megvette, hazavitte. Otthon megparancsolta, hogy a lámpát akasszák föl a konyhában, hadd világítson éjjel-nappal a szakácsoknak. Meg is tették, de nem tudták, hogy a lámpában egy lány rejtőzik. Éjjel aztán, mikor elaludtak a szakácsok, a lány kijött a lámpából, és minden ételt elsózott. Reggel fölkelnek a szakácsok, hát egyetlen ételt se lehetett megenni, olyan sós volt. Elmúlt egy nap, elmúlt tizenöt, az étel mindig el volt sózva. Végül rájöttek, hogy azóta van így, amióta idehozták a lámpát, és kérték a cárfit, hogy vitesse el. A cárfi el is vitte, és a saját szobájában akasztotta föl.

Ebéd után a cárfi kisétált, a lány pedig előbújt a lámpából, és megette a maradékot. A cárfi észrevette, hogy az ételt valaki megette, de nem tudta, ki volt. Egyszer aztán elrejtőzött, és látta, hogy egy lány bújjik elő a lámpából. Előugrott, és megfogta, aztán kérte, hogy többet ne bújjon el előle, jöjjön nyugodtan elő, legyenek kettesben, s a lány bele is egyezett.

Egyszer a cárfinak háborúba kellett menni, meghagyta ezért a szolgálinak, hogy mindennap vigyenek ételt a szobájába, akkor is, ha ő nincs ott. A szolgál látták aztán, hogy az étel mindig elfogy, pedig nem is volt senki a szobában. Egyszer aztán látták, hogy egy szép lány jön elő a lámpából, és megeszi az ételt. Rögtön mentek, és jelentették a cárfi menyasszonyának, aki megparancsolta, hogy vigyék oda neki a lámpát. Kihúzta belőle a lányt, kivájta a szemét, a kezébe adta, és elkergette, s megparancsolta, hogy a lámpát akasszák vissza a helyére.

Véget ért a háború, jön haza a cárfi, s látja ám, hogy a lámpa már nem világít. A lány pedig, miután elkergették, csak ment, mendegélt, és találkozott egy öregemberrel.

— Hová mész, lányom? — kérdezte az öreg.

A lány elmesélte, hogyan szedték ki a szemét, és hogyan kergették el. Az öreg megsajnálta, sárból meg nyálból gyúrt egy kis kenőcsöt, bekente vele a lány szemét, a helyére tette, és azt mondta:

— Innen nem messze van egy kút, menj oda, mosakodj meg, s meggyógyul a szemed. Várj ott egy darabig, s ha valaki arra megy, kövesd.

A lány elment, megmosakodott, hát rögtön látott. Amint ott üldögélt, arrafelé ment egy öregasszony, - annak a nyomába szegődött, s az asszony magához is vette.

Egyszer a cár megparancsolta, hogy minden házhoz adjanak ki egy cári lovat, hogy ott etessék és neveljék. Adtak az öregasszonynak is egy girhes lovat, éppen csak azért, hogy neki is jusson. A lovat a

leány gondozta. Ahova a leány lépett, mindenütt kövér, magas fű nőtt, a ló pedig lelegette, s lassanként úgy rendbe jött, hogy már nem is engedett be magához senkit az istállóba. Egy idő múlva kezdték összeszedni a lovakat...

— Menjünk el az öregasszonyhoz is, nézzük meg, mi történt azzal a girhes lóval. Már biztosan elpusztult, de hát...

Elmentek, hát mit láttak? A ló egészen rendbe jött, és olyan tüzes paripává változott, hogy megközelíteni sem merték. Hívták mindjárt a kislányt, az aztán kivezette a lovat az istállóból. A cár emberei nem győztek csodálkozni és gyönyörködni.

Egyszer a cárfi megbetegedett, és megparancsolta, hogy minden házból vigyenek neki ételt. Sor került az öregasszonyra is, aki a lányt bízta meg, hogy főzzön egy kis kompótot. A lány főzött is, de beleengedte a gyűrűt, amit valamikor a cárfi adott neki. Az öregasszony elvitte a kompótot, a cárfi pedig megtalálta benne a gyűrűt és megismerte. Meg is hagyta az asszonynak, hogy mindennap hozzon ebből az ételből, és hamarosan meggyógyult. Azt is mondta az asszonynak, hogy egyszer elmegy hozzá vendégségbe.

Telt, múlt az idő, egyszer a cárfi elment vadászni, visszafelé aztán eszébe jutott, hogy betér az öregasszonyhoz. Mikor az asszony látta, hogy a cár fia közeledik, belecsavarta a lányt egy ruhába, amelyikkel a kenyeret szokta kelés közben letakarni, és a szoba sarkába tette, mintha a kenyértészta kelne. A cárfi bement, az öregasszony hellyel kínálta, aztán sütni-főzni kezdett, hogy megvendégelje a cárfit. A cárfi azonban látta, hogy valami mozog a sarokban.

— Mi mozog ott a sarokban, öreganyó? — kérdezte a cárfi.

— Hej, fiam, kenyeret dagasztottam, s oda tettem, hogy minél előbb megkeljen. — És újra tenni-venni kezdett.

A cár hirtelen felugrott, kibontotta a ruhát, és mit látott?

Az ő elveszett lánykáját! Na, hívta mindjárt az öregasszonyt, kikérdezgette, hogy s mint került ide ez a lány. A lány aztán elmesélte, mi történt, elejétől végig. A cárfi ekkor mindent megértett, összegyűjtötte a násznépet, feleségül vette a lányt, aztán megparancsolta, hogy az első menyasszonyát kössék két lóhoz. Ügy is lett. Egyik lábát az egyik lóhoz, a másikat a másikhoz kötötték, aztán rájuk csaptak, és a lovak a gonosz lányt kettészakították.

A MEG NEM SZÜLETETT LÁNY

Volt egyszer egy cárfi, legényember volt. Ez csináltatott egyszer egy szép kutat, amelyikből méz és tej folyt. Azért csináltatta, hogy majd odajárnak a lányok mézért és tejért, ő pedig választ egyet közülük, amelyik éppen megtetszik neki, és azt feleségül veszi. Mikor a kút elkészült, elsőnek egy öregasszony jött, és elkezdett mézet meg tejet meríteni. Otthon már minden edénye tele volt, csak a tökhéjak, meg azok a tojáshéjak maradtak üresen, amiket a kotló alól szedett ki, mikor kikeltek a kiscsirkék. Azokat is töltögetni kezdte, s amint így megtöltött egyet, felállította, két kis kővel megtámasztotta, hogy el ne düljön, majd egy másikat kezdett tölteni. A cárfi mellette állt és nézte. Nevetett a dolgon, csak úgy tréfából fogott egy követ, odadobta, eltalálta vele a tojáshéjat és összetörte.

Az öregasszony gonosz, haragos teremtés volt; megmérgezett, és haragjában megátkozta a cárfit:

— Csak akkor házasodj meg, ha olyan lányra találsz, aki nem született meg!

A cárfi megijedt. Jöhettek a lányok a kútra, hogy tejet meg mézet merítsenek; hiába nézte, nézegette őket, egy sem tetszett neki. Végre eszébe jutott, hogy talán fogott rajta az átok, vagy pedig a haragos öregasszony megvarázsolta, és most az összes lányokat csúnyának látja.

Ezután napról napra elgondolkodóbbá vált, magába roskadt, és fogyni kezdett. Az anyja, amint így elnézte, hogy a fia napról napra elgondolkodóbbá válik, és egyre csak fogy és hervadoz, egyik nap megkérdezte:

— Kérdezek tőled valamit, fiam, de őszintén felelj! Miért vagy olyan elgondolkodó egy idő óta, s mért roskadtál magadba?

A cárfi mindent elmesélt az anyjának, s elmondta az öregasszony átkát is, hogy csak akkor házasodhat meg, ha olyan lányt talál, aki nem született meg.

Az anyja elgondolkozott egy kicsit, ő is megijedt, s végül azt mondta:

— Hej, fiam, ki tudja, hol van ilyen lány. Ha egyáltalán van ilyen a világon, akkor is csak a Nap tudhat róla, mert magasan jár és messzire lát. Menj el arra, amerre nyugszik a Nap, keresd meg és kérd meg, árulja el, hol találsz olyan lányra, aki nem született meg, s akit elvinnél feleségül.

A cárfi fölkészült az útra, reggel aztán elindult, amerre a Nap nyugoszik. Ment, mendegélt, mezőkön, erdőkön, hegyeken által, s végül egy nap, úgy déltájban, érkezett egy folyóhoz. A folyó partján, a terebélyes fák alatt egy szürke nyáj delelt; ott volt a juhász is, egy árnyékos fa alatt aludt, a kezére támaszkodva. Mikor a cárfi odaért, a kutyák ugatni kezdtek, és rárontottak. A juhász abban a pillanatban felébredt, fölugrott, kapta a botját, rákiáltott a kutyákra, azok pedig, mikor hallották a hangját, rögtön lefeküdtek ott, ahol voltak. A cárfi odament a juhászhoz, egy nagy darab, erős, fehér szakállas, szép öregemberhez, és köszönt:

— Jó napot, öregapám!

— Adjon isten neked is, vitéz! — felelte az öreg.

Később aztán megkérdezte:

— Mi szél hoz erre, fiam? Errefelé nemigen járnak utasok.

A cárfi elmesélte a bánatát, elejétől végig, és mondta, hogy most éppen a Napot keresi, hátha tud rajta segíteni.

— Ha itt a gázlón átmész a folyón, és felkapaszkodsz azon a meredeken, találsz ott egy széles, nagy rétet, annak a közepén meg egy kertet; ebben a kertben van a Nap háza, ott szokott éjszakázni. Arrafelé nemigen vetődik ember, de ha már útnak indultál, menj és csináld azt, amire az isten tanított

— mondta neki az öreg.

— Isten adjon erőt, egészséget, és békés öregséget, amiért megmutattad az utat, és megmondtad, hol találom a Nap házát. Isten megáldjon, öreg! — mondta a cárfi.

— Menj isten hírével, fiam! — felelte a fehér szakállas öreg, egy darabon elkísérte a fiút, és megáldotta:

— Isten segítsen, fiam, hogy amit keresel, meg is találj.

A cárfi átgázolt a folyón, fölkapaszkodott a meredélyen, az öreg pedig elővette cifra furulyáját, és elkezdte rajta játszani azt, amivel a juhászok alkonyat felé a nyájukat szokták összetereelni. A juhok fölkeltek, megrázták magukat, mire a csengők megszólaltak, és elindultak a furulyaszó után.

A Nap még le sem nyugodott, mikor az utas a meredély szélére ért; ott volt előtte a széles tisztás, annak a közepén egy zöld kert, a kert közepén pedig egy magas, fehér palota, éppen olyan, mint ahogy az öreg leírta. Mikor kipihente magát, leereszkedett, és toronyiránt nekivágott a fehér háznak.

Hamarosan oda is ért a kerthez. Bement, és ott találta magát a Nap palotája előtt. A kapu be volt zárva, kopogott ezért a koppantó gyűrűvel, mire a kapu kitérült, és megjelent benne egy fehér hajú, magas, sudár öregasszony. Mikor a fiút meglátta, nem győzött csodálkozni:

— Adjon isten, napanyó! — mondta neki a cárfi.

— Adjon isten neked is, fiam — felelte a fehér hajú öregasszony.

— Erre felé nemigen jár ember, de ha már egyszer napanyónak szólítottál, gyere be, és meséld el, mi járatban vagy, míg haza nem jön a Nap.

Az öregasszony előre indult, a cárfi meg utána, és bementek. A ház belül úgy lobogott, mint a tűz, és úgy csillogott, mint az arany.

— Biztosan elfáradtál, fiam, meg le is égtél, látszik rajtad, hogy nagyon messziről jössz. Ül le gyorsan, és mondd el, mi járatban vagy, mert dolgom van — mondta az öregasszony.

A cárfi röviden elmesélt neki mindent, attól kezdve, hogy a kutat csináltatta, egészen addig, hogy ideérkezett a Nap házáig. Elmondta aztán, hogy meg akarja kérdezni a Napot, mert az magasan jár, és mindenhova ellát, nem tud-e valamit arról, hol van olyan lány, aki nem született meg, mert ha tudná, ő elmenne érte, és feleségül venné.

— Jól van, fiam — mondta neki a Nap anyja. — De erre felé nem szoktak emberek járni; nemsokára hazajön a Nap, nagyon fáradt, éhes és szomjas lesz, ezért könnyen előfordulhat, hogy mérgében eléget. Én egész nap sütöttem, főztem rá; sütöttem neki kilenc meddő tehenet és kilenc kemence kovászos kenyeret. Amíg jól nem lakik, én sem merek szólni hozzá, de ha akarod, majd rád fújok, te tűvé változol, beszúrlak az ajtó mögé, aztán ha megjött a Nap, és már jóllakott, megint rád fújok, s te újra olyan leszel, mint most. Akkor aztán elmondhatod neki, mi járatban vagy.

A cárfinak nem volt mit tennie, akart, nem akart, beleegyezett. Ekkor a Nap anyja ráfűjt, tűvé változtatta, s belesúrta a fába, majd felgyűrte az ujját, és megterített: föltálalta a kilenc sült meddő tehenet, a kilenc kemence kenyeret, s még ezenkívül kilenc mérő bort.

Kisvártatva a Nap is megjelent, jött tüzesen, haragosan, dühösen és porosan, mert hosszú útja volt. Mikor belépett, megmosta a kezét, kimosta a szeméből a port, megtörülközött, és leült az asztalhoz. Még hozzá sem fogott az evéshez, megkérdezte az anyját:

— Anyám, ki van itt, emberszagot érzek.

— Mit keresne itt ember, fiam — felelte az anyja. — Fáradt vagy, csak képzelődsz, inkább vacsorázz nyugodtan, és ne gondold az emberekkel.

A Nap erre nekilátott, de mikor felénél tartott, megint megszólalt:

— Anyám, megint emberszagot érzek.

— Mi történt veled, fiam? Hiszen tudod, hogy erre nem jár ember; egyél csak és igyál, nincs itt semmiféle ember ~ korholta az anyja.

A Nap újra nekilátott, evett, ivott. Végül, mikor már jóllakott, az anyja asztalt bontott, ő pedig megmosdott, és harmadszor is megkérdezte:

— Érzem én, hogy itt ember van, de mért nem mondd meg, hol van és kicsoda?

Akkor az anyja azt mondta:

— Látom már, fiam, nem lehet téged becsapni. Van itt egy ember, de nem akartam megmondani, amíg meg nem vacsoráztál. Aztán mindent elmesélt a fiának a cárfiúról, s azt is mondta, hogy tűvé változtatta. Mikor a Nap végighallgatta, mondta az anyjának, hogy vezesse elő a fiút. Akkor az anyja kihúzta a tűt az ajtóból, ráfűjt, erre a tű újra visszaváltozott cárfivá, ő pedig odavezette a Nap elé.

A cárfi látta már a Napot, mikor fönt világított az égen, de olyannak, mint most, még sohasem látta. Megijedt, térdre hullott előtte, és kezet csókolt neki.

— Ember ide még nem tette be a lábát, hogy mertél ide jönni? — kérdezte a Nap.

— Mit tegyek, fényességes Nap, mikor megátkoztak, hogy ne tudjak nősülni, amíg nem találok olyan lányt, aki nem született meg. Én nem tudom, hol van ilyen lány, s az anyám hozzád küldött, mert te magasan jársz, és messzire ellátsz, talán azt is láttad, hol van ilyen lány. Hát ezért jöttem hozzád, hogy megkérdezzek, s ha tudod, elmegyek érte és feleségül veszem.

Ezután mindent elmesélt, attól kezdve, hogy a kutat csináltatta, egészen addig, hogy ideért.

A Nap gondolkodott egy darabig, aztán elmosolyodott a bajsza alatt, és azt mondta:

— Menj a ház mögé, a kertbe, van ott egy kis almafa, azon van három aranyalma. Szakíts le egyet, amelyik tetszik, s ha már elmentél, vágd ketté; abból előbújik majd egy aranyhajú lány, és először azt mondja neked: „Bátyám, adjál sót és kenyeret”; te adj neki és ha mind a ketten esztek a kenyérből és a sóból, akkor a lányt elveszed feleségül, és hűséges párod leszel.

A cárfi újra kezét csókolt a Napnak, meg az anyjának, és elment a kertbe az almafához. Mikor meglátta rajta az aranyalmákat, mind a hármon ott maradt a szeme: egyik szebb volt, mint a másik. Gondolkodott, gondolkodott, s végül mind a hármat leszakította, az ingébe rejtette, és elment.

Visszafelé menet azt gondolta magában: „Nem hallgattam meg a Nap tanácsát. — Azt mondta, hogy csak egy almát szakítsak le, én meg mind a hármat leszakítottam; belátom, hibáztam, de ha egyikben sincs aranyhajú lány, akkor mit fogok csinálni?” S amint így gondolkodott, tűnődött, azt mondta: „Próba-szerencse, egyiket föl vágom, hadd lássam, van-e benne aranyhajú lány, vagy nincs.” Amint ezt kimondta, elővette az egyik aranyalmát, előhúzta az övéből a kést, és kettévágta. Hát ahogy kettévágta, már előtte is állott egy aranyhajú lány, de olyan szép volt, hogy nem győzött betelni a nézésével, és úgy ragyogott, mint a nap, még annál is szebben. Az első szava ez volt: „Bátyám, adjál sót és kenyeret!”

— Nincs — válaszolt a cárfi, és a lány abban a pillanatban eltűnt a szeme elől, mint az árnyék. A cárfinak nagyon elfacsarodott a szíve, hogy eltűnt előle az aranyhajú leány; először sírva fakadt, később aztán, mikor eszébe jutott, hogy az ingében van még két aranyalma, megvigasztalódott, és megnyugodott. Fölkelt, és megint útnak eredt, de most még elgondolkodóbbá vált. Amint így gondolkodott, és mondogatta magában: „És ha csak ebben volt aranyos leány, a többiben meg nincs, akkor mit csináljak? Hibáztam, hogy mind a hármat leszakítottam...” S ahogy ment az úton, egyre csak ez forgott a fejében. S miután ez a gondolat nem hagyta békén, így szólt: „Föl vágom a másodikat is, hadd látom, van-e benne aranyhajú leány.” Föl vágta a másik almát is, és ugyanúgy járt: előtte termett egy aranyhajú leány, aki még az elsőnél is szebbnek tetszett, s ő is ezeket a szavakat mondta először:

— Bátým, adjál sót és kenyeret!

Neki megint nem volt, s mivel nem tudott mást válaszolni, feljajdult:

— Nincs.

Mire ezt kimondta, a lány már el is tűnt a szeme elől, mint az árnyék.

Fájlalta is nagyon, hogy ezt is elszalasztotta, s úgy állt ott, mint akinek földbe gyökerezett a lába. Még sírni sem tudott. Mikor aztán magához tért, szomorú szívvel elindult az úton, és megint csak nem ment ki a fejéből: „És ha nincs aranyhajú leány a harmadik almában, amelyik még nálam van, mit csináljak? Hogy megyek haza, mit mondok az anyámnak, és hol találok ezután már olyan lányt, aki nem született meg? A Nap szeme elé nem merek többet kerülni.” S csak ment az úton, mert mennie kellett, bánta, sajnálta a dolgot, de hiába: ami egyszer elveszett, nem jön soha vissza. Végül megvigasztalódott, és megesküdött magában, hogy amíg nem talál sót és kenyeret, nem vágja föl a harmadik almát, aztán legyen, aminek lenni kell. Hanem az első két aranyhajú leány így sem ment ki a fejéből.

Végül hazaérkezett az országba. Mikor a fővároshoz ért, elment egy kertbe, ott talált sót és kenyeret, elővette a harmadik, utolsó aranyalmát, és remegő kézzel kettévágta.

Hát abban a pillanatban kiugrott belőle egy aranyhajú leány, aki a legszebb volt a három közül. Nem kért azonnal sót és kenyeret, s amíg megszólalt, a fiú szíve reszketett a félelemtől, nehogy őt is elveszítse. Végül aztán megszólalt:

— Bátým, adjál sót és kenyeret!

Adott is neki rögtön, szívesen. A lány fogta a sót, meg a kenyeret, evett belőle, aztán a cárfi is evett, s a lány ekkor már az övé lett. A cárfi ekkor így szólt a lányhoz, aki nem született meg:

— Én most itthagylak a kertben, bemegyek a városba, kerítek ott síposokat és dobosokat, dudásokat és hegedűsöket, meg ami kell még: vőfélyt, koszorúslányokat, násznépet, aztán érted jövök, s majd síppal-dobbal vonulunk be a városba.

— Kivel maradok én itt, félek egyedül — mondta az aranyhajú leány.

A kertben volt egy nagy, terebélyes fa, alatta pedig egy mély kút.
— Kapaszkodj föl arra a fára, ha félsz, és várjál, amíg visszajövök
— mondta a cárfi.

Az aranyhajú lány fölmászott a fára, leült két ág közé, és ott várakozott. A cárfi pedig elment. Nem sokkal később odajött egy cigánylány vízért. Mikor a kút fölé hajolt, meglátta a vízben az aranyhajú leány képét, amelyik úgy ragyogott, mint a nap. Feltekintett, észrevette a lányt a fán, de úgy tett, mintha nem látná. Fogta a vödört, amit hozott, fenekével fölfelé fordította, vizet húzott és ráöntötte a vödör fenekére, így aztán a vödör üres maradt. Végül elkezdett sírni, hogy nem tud a vödörbe vizet önteni. Az aranyhajú leány nem bírta szó nélkül, s leszólt a fáról:

— Fordítsd a vödört a nyílásával felfelé, és úgy önts bele vizet.

A cigánylány fölegyenesedett, fölnézett a fára, és úgy tett, mint aki most látja először, és elkezdett neki könyörögni:

— Gyere le, kedves, gyere le! Hogy hívnak? Gyere, és mondd meg, hogy csináljam, mert én nem tudom!

Az aranyhajú lány meg azt mondta:

— Fordítsd meg a vödört, így ni — s mutatta a kezével.

A cigánylány hol az oldalára, hol megint fenekével fölfelé fordította a vödört, s egyre csak siránkozott:

— Gyere le, kedves, gyere le, és mondd meg, mert én nem tudom!

Az aranyhajú leány erre lemászott; nemrég jött elő az aranyalmából, nem ismerte még a világ gonoszságait, hallgatott a cigánylányra, és odament hozzá, hogy megmutassa neki, miként öntsön a vödörbe vizet. Amint leért a földre, a cigánylány rátámadt, mint a vércse, megragadta a torkát, s addig el sem eresztette, míg meg nem fojtotta. Mikor látta, hogy az aranyhajú lány már elkékült, és meghalt a kezei között, leszedte róla az aranyos ruhákat, aztán ő is levetette gúnyját, és a lánnyal együtt beledobta a kútba, majd fölvette az aranyos ruhákat, elrejtette a vödört, fölmászott a fára, és leült a lány helyére.

Kisvártatva fehér lovon megérkezett a cárfi; át volt öltözve, ruhája csupa aranyból és ezüstből, mögötte pedig egy aranyos hintó, hogy majd abba ültessék az aranyhajú leányt.

Előtte zenészek mentek, utána pedig a násznép, kicsinyek és nagyok vegyesen.

Mikor a fa alá ért, megállította a lovat, felnézett. Rögtön meglátta az aranyos ruhákat, hát a lány meg fekete volt és csúnya. Mondta neki, hogy jöjjön le, és szálljon be az arany hintóba. A cigánylány lejött, a cárfi pedig, miután tetőtől talpig végigmérte, megkérdezte:

— Hova tűnt a szépséged, mitől lettél ilyen fekete és csúnya?

— Hiszen tudod, hogy engem korábban nap nem égetett, szél nem ért; leégetett a nap, kifújta a bőrömet a szél, talán ettől feketedtem meg és csúnyultam meg — felelte a cigánylány gyorsan.

A cárfi felsóhajtott, de nem volt mit tenni; nem volt más leány, aki nem született meg, így hát akarta, nem akarta, el kellett fogadni, és mondta a lánynak, hogy szálljon föl az aranyos hintóba. A cigánylány föl is szállt.

Na, rázendítettek a sípok, megszólaltak a dobok, dudák és hegedűk, és nagy zenebona közepette elindultak a cári palota felé. A cárfi anyja a kapu előtt várakozott, bevezette őket a palotába, s két egész héten át folyt a lagzi, ettek, ittak, táncoltak és mulattak; mindenki annyit ehetett és ihatott, amennyit akart a lakodalomban, a cárfiból és a feleségéből pedig cár és cárnő lett.

Eltelt néhány nap, hát jöttek a kertből szolgák, és jelentették, hogy a cári lovak nem tudnak inni a kút vizéből.

— A kútban — mondták —, nem tudjuk, honnan került oda, van egy aranyhal. Ha a lovak inni akarnak, a hal ficánkolni kezd, farkával az orrukát verdesi, és nem engedi őket inni.

A cár megparancsolta a szolgáknak, hogy fogják ki a halat, és vigyék el neki. A szolgák ki is fogták, elvitték, hát a hal úgy ragyogott, mint a nap. A cár megparancsolta, hogy tisztítsák meg, vágják föl, és süssék meg egészben. Mikor a halat tisztították, a cárnő megparancsolta, hogy ahány pikkelye csak van, gyűjtsék össze, dobják a kemencébe és égessék el. Megsütötték a halat, leültek enni.

— Gyere, egyél frissen sült halat — mondta a cár a cárnőnek.

— Én nem eszek frissen sült halat — mondta a felesége, és nem is evett egy falatot sem az aranyhalból.

Mikor a cár jóllakott, a cárnő megparancsolta, hogy minden szálkát és morzsát gyűjtsenek össze, dobják a kemencébe és égessék el. De a cár kezében maradt egy száлка a hal bordájából, s mikor

bement a szobájába, ahol pihenni szokott. leült az ablakhoz, és elkezdte vele a fogait tisztogatni. Mikor ezzel végzett, megfélekezett, és a szálkát ledobta a kertbe, az ablak alá.

Telt, múlt az idő, az ablak alatt kinőtt egy almafa. Ebben a szobában aludt a cár a cárnővel. Éjjel, mikor elaludtak, a kis almafa behajolt az ablakon, megsimogatta a cárt, aztán fölemelkedett, rácsapkodott a cárnőre, majd az ablakon visszabújva újra az előbbi helyén egyenesedett fel. így ment ez minden éjjel, végül a cárnő rávette a cárt, hogy vágják ki az almafát.

— Vágd ki, másra úgysem való — mondogatta napról napra, s nem hagyott békét a férjének, egyre csak zavarta, a cár pedig, mivel nem akarta megbántani, s nem is tudta, mi van a dologban, egyik nap kivágatta az almafát.

Mikor elkezdtek vágni a fát, a cárnő megparancsolta, hogy a gyökereit is szedjék ki, a törzsét pedig az ágakkal együtt dobják a kemencébe és égessék el. Na, kivágták a fát s a szolgák odavitték a tőkére. De hogy, hogy nem, a cárnőhöz odament egy szegény öregasszony, fonni valót kért tőle. Az asszonnyal volt egy kisfiú is. A cárnő bevezette az öregasszonyt, hogy adjon neki valami fonnivalót, a fiúnak pedig eközben megtetszett egy sima kis pálcá az almafából, lehántotta, ráült, mintha ló lenne, és elnyargalt vele. Mikor az asszony megkapta a szösz, ő is elment. A szolgák összeszedtek mindent, behányták a kemencébe és elégették, a cárnő pedig megnyugodott, hogy nincs többé, ami éjszaka az ablakon keresztül megcsapkodja.

A kisfiú az öregasszony unokája volt. Egész nap játszott a pálcával, este aztán az ágya alá dobta, és elfeledkezett róla. Az öregasszony máshová járt dolgozni. Reggel elment, s néha csak este tért haza. Ilyenkor látta, hogy a házban rend van; ki van söpörve, az ágy bevetve, még az ételt is megfőzte valaki. Egyszer így, másszor így, végül az öregasszony így szólt:

— Várjál csak, majd elbújok, hadd lássam, ki tesz-vesz itt.

El is rejtőzött az ajtó mögött, és lesben állt.

Egyszer csak az ágy alól előjött egy lány; csak úgy ragyogott tőle a ház. Nekigyürkőzött, tett-vett, kisöpört, mindent rendbe hozott. Az öregasszony hirtelen előugrott, és hopp, megragadta. A lány szabadulni igyekezett, vissza akart bújni az ágy alá.

— Várj csak, kislányom, várjál, drágaságom, ne szaladj el, te az enyém vagy, úgy bánok veled, mint saját lányommal.

Az pedig egyre csak húzódozott, és igyekezett visszabújni az ágy alá. Végül az öregasszony rávette, hogy ne bújjon el, és akkor nála maradt, mintha az ő lánya lenne. Az öregasszony vett neki egy díszes orsót és csontból való hímzőkeretet. Hiszen ki másnak van olyan lánya, mint neki. S oda is ültette az aranyhajú lányt az ablak mellé, hogy ott hímezzen.

Az öregasszony háza az út mellett volt. A lány, amint ott hímezgetett az ablak mellett, úgy ragyogott, mint a Nap.

Egyik nap aztán az történt, hogy a cár az öregasszony háza felé sétált. Fölemelte a szemét, és meglátta az aranyos kislányt az ablakban.

Néhány nap múlva a cár megparancsolta, hogy hívják össze a városból a lányokat a palotába fonni, s ne feledkezzenek meg az öregasszony lányáról sem.

Este minden lány eljött. Szép sorban leültek. Végül megjött az öregasszony lánya is. Mikor belépett, úgy ragyogott minden, mint a Nap. A lányok fölálltak, s intettek neki, hogy üljön az első helyre. A lány le is ült, erre leültek a többiek is, fölrakták a guzsalyra a szösz, s elkezdtek fonni és énekelni.

Amint énekeltek, jött a cár meg a cárnő, hogy meghallgassa őket. Minden lány elénekelt egy dalt. Rákerült a sor az öregasszony lányára is. Mikor felszólították, hogy énekeljen, azt mondta:

— Én nem tudok énekelni, csak mesélni; adjatok nekem egy rézedényt, tele igazgyönggyel, s adjatok egy üresét is.

A cár parancsára adtak is neki egy rézedényt, tele igazgyönggyel, meg adtak neki egy üresét is. Az aranyhajú leány fogott egy gyöngyöt, és rákezdte:

— Volt egyszer egy cárfi: egy gyöngyszem — és beletette a gyöngyöt az üres edénybe. — A cárfi csináltatott egy szép kutat: egy gyöngeszem, amelyikből méz és tej folydogált: egy gyöngyszem. — És így tovább. A cár meg a cárnő csak hallgatta, a lány pedig minden mondat után beledobott az üres edénybe egy gyöngyöt.

Mikor oda ért, hogy a cigánylány lecsalta az aranyhajú lányt a fáról, megfojtotta és a kútba dobta, a cárnő rosszul lett, és kiment. A cár azonban végighallgatta a mesét. A lány pedig azt mondta: — Most

az aranyhajú lány mesél a cár előtt — azzal beledobta az utolsó szem gyöngyöt a rézedénybe, s be is fejezte a mesét.

A cárnő rájött, hogy maga az aranyhajú lány jött el újra a cárfihoz, a cár pedig megértette, hogy a lány helyett, aki nem született meg, a cigánylányt vette feleségül. Reggel hívatta a cárnőt, leszedette róla az aranyos ruhákat, ráaggatta a régi rongyait, a vállára akasztott egy koldustarisznyát, megbotoztatta és elkergette, ő pedig feleségül vette az öregasszony lányát. Még ma is élnek, van három kisfiúk, és két kislányuk, de azok olyan szépek, mint az aranyalma.

A VASRUHÁS CÁRKISASSZONY

Volt egyszer egy nagyon szegény öregasszony. Egyszer vendégségbe érkezett hozzá egy cárfi: de az asszony nem ismerte föl, mert egyszerű ruhában volt. Etette, itatta, mosott rá, foltozott rá, a cárfi pedig mindent kifizetett neki. Pénze volt, mert gyékényből szőnyegetek font, eladta a vásáron, és így éldegélt. Egyik nap azt mondja az öregasszonynak:

— Menj el, öreganyám, és kérd meg nekem a cár lányát feleségül; mondd meg neki, hogy amit csak kíván, mindent azonnal előteremtek. Az öregasszony elment a cárkisasszonyhoz, és elmesélte neki, mi járatban van.

— Van-e neki mestersége? — kérdezte a cárkisasszony.

— Van, lányom.

— Milyen?

— Gyékényből szőnyegetek fon, lányom.

A cárkisasszony erre azt felelte:

— Hát ha így van, mondd meg neki: a cárkisasszony azt kívánja, hogy csináljon üvegből egy olyan palotát, amelyik magától nyílik és csukódik. Ha megcsinálja, az övé leszek.

Az öregasszony visszament, és elmondta a fiúnak, mit akar a cárkisasszony.

— Megcsinálom — felelte a fiú.

Egyik nap aztán nekifogott, és csinált egy olyan üvegpalotát, amelyik magától nyílt és záródott, s amelyikben madarak énekeltek. Mikor a cárkisasszony meglátta, nem tudott betelni örömében, olyan szép és olyan nagy volt. Elment az öregasszony is a cárkisasszonyhoz, hogy megkérje. A lány most azt mondta:

— Mondd meg neki, hogy csináljon egy olyan kertet, amelyikben süt a nap, esik az eső, a madarak énekelnek, a fák pedig maguktól virágoznak és teremnek. Ha megcsinálja, az övé leszek.

Az asszony visszament, és mindent elmondott a fiúnak.

— Megcsinálom — mondta a cárfi, és csinált egy olyan kertet, amelyet a cárkisasszony kívánt. A lány nagyon megörült, boldog volt, nem tudott betelni a kerttel, és a barátnői előtt egyre dicsekedett vele. A cárfi pedig újra elküldte az öregasszonyt, hogy kérje meg a leányt. Az asszony el is ment, elmondta, mi járatban van, a cárkisasszony pedig azt felelte:

— Ha egy nap és egy éjjel minden folyó, tó és tenger fölé hidakat épít, anélkül, hogy egyetlen gerenda, kő vagy vasdarab eltörne, és az emberek szabadon járhatnak rajtuk, akkor valóban az övé leszek.

Az asszony visszament a legényhez, és mindent elmondott neki. A cárfi még abban az órában hidakat épített az összes folyó, tó és tenger fölé, és a hidakon szabadon járhattak az emberek. A cárkisasszony nem tudott betelni a gyönyörűségtől és az örömtől, s elmondta az apjának, hogy egy ilyen és ilyen cárfi megkérte a kezét, és mindent megcsinált, amit csak kért. Az apja erre azt mondta:

— Hát ha tetszik, menj hozzá, én elengedlek.

A cárkisasszony ekkor megüzente a legénynek, hogy hozzámegy. A cárfi az öregasszonnyal együtt el is ment a cárkisasszonyhoz, eljegyezték egymást, megesküdtek, és nagy lakodalmat csaptak. A lakodalom után a cárfi elvitte a feleségét az öregasszony házába, és ott éltek, éldegéltek kettesben.

Egyszer a cárfit meghívták vendégségbe az apósához. El is ment a feleségével együtt, de egy nagy lófejet is vitt magával. Amint beértek a palotába, a lófejet letette egy helyre, és meghagyta a szolgáltnak, hogy vigyázzanak rá, aztán a feleségével együtt bement a cárhoz és a cárnéhoz beszélgetni. A cárkisasszony nővérei éppen kenyeret sütöttek, s mikor meglátták a lófejet, bedobták a kemencébe és elégették. Lett is akkora bűz, hogy még abban a szobában is érezték, ahol a cár ült. Azt mondja a cárfi a feleségének:

— Mit csináltak a nővéreid? Biztosan elégették a lófejet. Emiatt még sok bajunk lesz. Később majd elmondom — tette még hozzá, és elhallgatott.

Eljött az idő, elbúcsúztak. A cárkisasszony csak most értette meg, mit mondott a férje, mert keresni kezdte a lófejet. A nővérei mentegetőztek, hogy nem tudták, kié volt, ezért égették el. A cárfi pedig csak hallgatott. Otthon aztán magához intette a feleségét, és azt mondta neki:

— Miért égették el a lófejet a nővéreid? Neked okoztak ezzel rosszat, mert mátol kezdve többé nem látsz engem. Az apádnál fogsz várakozni kilenc évig, mikor aztán letelt a kilenc esztendő, azt mondd neki: „Apám, csináltass nekem egy vasruhát, egy pár vasbocskort és egy vasbotot; a ruhát felveszem, a bocskort felhúszom, a botra pedig támaszkodni fogok, és úgy megyek el a férjem után.” Ha aztán elindulsz a keresésemre, mindig arra felé tarts, ahol a nap kel. A nevem az „Öreg”. Addig vándorolsz, amíg megtalálsz, mert csak akkor bocsátom meg, hogy a lófejet elégették, és akkor újra együtt maradunk. — Amint ezt kimondta, eltűnt, mintha a köd nyelte volna el. A cárkisasszony pedig visszament az apjához, és ott édegett. Kilenc év múlva aztán megkérte a cárt, hogy csináltasson neki egy vasruhát, egy vasbocskort meg egy vasbotot. Az apja meg is csináltatta, a lány pedig felöltözött, és elindult, hogy megkeresse az „Öreg”, amerre a nap kel.

Ment, egész nap mendegélt, s úgy elfáradt, hogy este már alig tudott vánszorogni. Szerencséjére egy ház elé ért, s ott látott egy asszonyt, aki éppen font. Az orsó szára olyan vastag volt, mint a szövőszék zugolya, a gombja pedig akkora, mint egy malomkerék.

— Jó napot, öreganyám! — köszönt a cárkisasszony.

— Adjon isten neked is, gyermekem! — rezzent fel az asszony.

— Ha nem neveztél volna öreganyádnak, menten megettelek volna ~ mondta, mert igen gonosz volt.

A cárkisasszony megkérdezte:

— öreganyám, nem hallottad, merre lakik az „Öreg”? Őt keresem.

Az meg azt mondta:

— Én nem tudom, de a fiam tudja, majd tőle megkérdezzük. Gyere ide, adok egy pofont, azzal átváltoztatlak, mert a fiam nagyon gonosz, ha itt talál, azonnal megesz.

Az asszony egy pofont adott a cárkisasszonynak, aki erre rögtön seprűvé változott. Az öregasszony fogta, és az ajtó mögé rejtette. Este megjött a fia, aki egész nap embereket zabált, megérezte a cárkisasszony szagát, és így szólt az anyjához:

— Emberszagot érzek! Ki van itt?

— Nincs itt senki, fiam — felelte az anyja. — Egész nap embereket ettél, ezért érzel emberszagot.

A fia erre fogott egy karót, belenyúlt vele a szájába, kipiszkált egy kezét és elkezdte rágcálni. Később az anyja megkérdezte:

— Fiam, máma egy asszony járt erre, valamilyen „Öreg” után érdeklődött, nem tudod, hol lakik; közel-e vagy messze innen?

A fia azt felelte:

— Még két nap járás az út. Ha az asszony két napig megy, megtalálja.

A cárkisasszony mindent hallott, amit beszéltek. Az asszony fia maga is tudta, hogy a lány ott van, de az anyja iránti szeretetből nem akarta bántani. Reggel az emberevő felkelt, elment vadászni, az anyja meg egy pofont adott a seprűnek, és az rögtön visszaváltozott cárkisasszonnyá. Az asszony elkísérte a lányt egy darabig, és megmutatta neki, merre menjen. A második nap egy másik asszonynál esteledett rá. Ez akkora orsót tartott a kezében, hogy a gombja malomkőnek is beillett. Az asszony ekkor adott egy pofont a cárkisasszonynak, tűvé változtatta, este aztán kikérdezgette a fiát, hogy merre lakik az „Öreg”. A fia azt mondta, hogy egy napi út van odáig; még egy helyen meg kell aludnia a leánynak, ott aztán megmondják neki, hol él az „Öreg”. A cárkisasszony másnap este el is érkezett egy asszonyhoz; ez is adott neki egy pofont, és orsóvá és fonallá változtatta, hogy megmentse a fiától. Este a fia dühösen jött haza, és így szólt az anyjához:

— Emberszagot érzek. Ki van itt?

Azt mondja az anyja:

- Fiam, egész nap embert ettél, ezért érzel emberszagot. Nincs itt senki.

A fia erre elhallgatott, fogott egy karót, és kipiszkált vele a torkából egy nagy lábat, azt aztán addig rágcálta, míg meg nem ette. Ez is mindent tudott és látott, de az anyja iránti szeretetből türtőztette magát, és nem bántotta a lányt.

- Fiam, erre járt máma egy asszony, aki az „Öreg” iránt érdeklődött, hogy hol lakik: közel-e vagy messze? – kérdezte az anyja.

A fia azt felelte;

- Az „Öreg” már egészen közel van; még egy napig megy, és akkor megtalálja. De mondd meg neki, hogy a palotája körül van véve strázsákkal, akik senkit sem engednek be.

Az „Öregnek” van kilenc szolgálólánya és kilenc rabszolganője; ezek mindennap kijárnak a kútra, hogy érintetlen vizet vigyenek neki. A cárkisasszony csak akkor juthat be az öreghez, ha sikerül elterelnie a szolgálók figyelmét, és valamelyik korszóba beleiszik.

Reggel a cárkisasszony elindult, ment, mendegélt, s estére kelve elérkezett egy kúthoz, ahol leült pihenni. Nemsokára megérkeztek az „Öreg” szolgálói, megtöltötték a korszókat, a cárkisasszony pedig elkezdte őket faggatni erről, arról, aztán fölkapott egy korszót, és beleivott a vízbe, a gyűrűjét meg beleeresztette. Mikor a lányok látták, hogy beleivott a korszóba, sivalkodni kezdtek. A gazdájuk meghallotta, kiment eléjük, és megkérdezte, mi történt, hogy ennyire sikoltoznak. A szolgálók elmesélték neki. Az „Öreg” meglátta a gyűrűt, eszébe jutott a cárkisasszony, és ment, hogy megkeresse. Meg is találta. Rögtön megismerte, és rámosolygott, a lány pedig jól kisírta magát a vállán. Az „Öreg” aztán magához vette, és a cárkisasszony éppen úgy szolgált neki, mint a többi leányzó.

Az „Öreg” anyja gyanakodott, hogy ez a lány lehetett a fia felesége, ezért meggyűlölte, és el akarta veszejteni. A fia azonban csitítgatta, és azt mondta, hogy ez is csak szolgáló, így mentette meg a feleségét, aki szolgálóként dolgozott neki.

Telt, múlt az idő, végül az anyja egy másik nagyon szép lánnyal jegyezte el a fiát. Mindent előkészítettek a lagzira. Az „Öreg” állandóan bujkált az anyja elől, titokban találkozott a cárkisasszonnyal, és megbeszélték, mi módon menekülhetnének el, hogy újra együtt élhessenek. Azt mondta az „Öreg” a lánynak:

— Az esküvőn, mikor a menyasszony fátylát megcsókolják, gyűjtsd meg a fátylat; akkor elég a menyasszony is, mi meg elsökhethünk.

A cárkisasszony nyoszolyólány lett. Mikor elkezdtek a menyasszonyi fátylat csókolni, a lány így szólt:

— Várjatok, én is megcsókolom a menyasszony kezét.

Meg is csókolta, de az égő gyertyát hirtelen a fátylat alá nyomta, s a fátylat meggyulladt. Az „Öreg” meg a cárkisasszony pedig menekült, amerre a szemük látott. Míg a násznép a menyasszony fátylat oltogatta, az anya így szólt a legnagyobbik lányához:

— Szaladj utánuk, lányom, s ahol csak rájuk találász, szaggasd szét őket!

A legnagyobbik lány gyorsan utánuk iramodott. Futott, futott, de mikor a közelükbe ért, az „Öreg” egy pofont adott a cárkisasszonynak; az erre tóvá változott, ő pedig kacsává.

A nővére közben a tóhoz ért, onnan visszafordult, és elmesélte az anyjának, mit látott. Az anyja azt mondta:

— Tudd meg, hogy a tó a lány volt, a kacska pedig ő. Ittad volna ki a vizet, s a lányt is megittad volna, őt pedig megetted volna. Szaladj, lányom — szólt oda a középső lányának

—, legalább te érd el őket, s ahol rájuk találász, ott szaggasd szét őket darabokra!

A középső lány is a nyomukba eredt; szaladt, szaladt, amennyire csak erejéből tellett. Mikor a közelükbe ért, az „Öreg” egy pofont adott a cárkisasszonynak; erre a lány dinnyéskertté változott, az „Öreg” pedig csősz lett benne. A nővére közben odaért, nézett jobbra, nézett balra, de nem ismerte fel őket. Erre megfordult, elmesélte az anyjának, mit látott. Az anyja azt mondta:

— Mért nem mentél be a kertbe, s szakítottál le egy dinnyét? Mert a dinnyéskert a lány volt, a csősz meg a bátyád. Na de várjatok, most majd magam megyek — sziszegte dühösen, s mint a szélvész, utánuk eredt. Futott, kergette őket, s már a közelükbe ért. Az „Öreg” látta, hogy az anyja elől nem tudnak megszökni, adott egy pofont a cárkisasszonynak. A lány kökénybokorra változott, közepén egy tüskés karóval, az „Öreg” pedig átváltozott egy nagy, tarka siklóvá, a karó köré tekeredett, előrenyújtotta a fejét, s úgy forgatta jobbra, balra, hogy nem maradt egy mákszemnyi hely sem, ahol hozzá lehetett férni a kökényhez. Az anyja közben odaért, meglátta a kökénybokrot a siklóval, mindent megértett, de nem tehetett semmit, csak sóhajtott egyet, és így szólt:

— Hej, „Öreg”, hej, „Öreg”, de sok bajt okoztál!

Azzal visszament a lányaihoz, az „öreg” meg a cárkisasszonnyal együtt elmenekült, visszatértek a régi palotába, és ott éltek tovább. Magam is ott jártam, ettem, ittam, mulattam, aztán hazajöttem, és elmondtam ezt a mesét.

AZ ÉLET VIZE

Volt egyszer egy cár, aki nem tudom, miért, elhagyta első feleségét, és egy másik asszonyt vett el. Mikor elhagyta első feleségét, aki éppen másállapotban volt, adott neki egy helyet, hogy ott élhet, és meghagyta neki: ha leányt szül, akkor maradjon mellette és nevelje, ha pedig fiút, küldje el hozzá, ha felnőtt. Az asszony el is ment arra a bizonyos helyre.

Telt, múlt az idő, az asszony fiút szült. Mikor a gyerek nagyobbacska lett, az anyja iskolába küldte, hogy tanuljon, mikor aztán egészen felnőtt, azt mondta neki:

— Fiam, keress valakit, aki elvisz az apádhoz.

A fiú talált is egy embert, hogy az majd elviszi. Reggel a fiú iskolába ment, az anyja meg ezalatt sütött egy cipót, és azzal a bizonyos emberrel elküldte az iskolába, a fiának. Az ember útközben letört a cipóból egy darabot, hogy megkóstolja, s úgy vitte el és adta oda neki. Este, mikor a fiú megjött, megkérdezte az anyja, hogy egészben vitték-e el neki a cipót, vagy törtek le belőle?

— Hát, bizony — mondta a fiú — egy kicsi hiányzott belőle.

Elgondolkozott erre az anyja: ez az ember nem fogja elvinni a gyereket a cárhoz, hanem agyonveri valahol. Ezért azt mondta a fiának, kergesse el ezt az embert, és keressen helyette másikat. A fiú ekkor egy cigányt kerített elő.

Másnap az anyja újra sütött egy cipót, és elküldte a cigánnyal, hogy vigye el a fiúnak az iskolába. A cigány hozzá se nyúlt a cipóhoz: elvitte, és egészben adta át. Este, mikor az anya megtudta, hogy a cipó érintetlen volt, azt mondta a fiának, hogy készüljön fel az útra. Míg aztán a fiú készülődött, az anyja írt egy levelet, amiben megmondta, hogy ő a cár fia, neki adta, és útnak eresztette.

Mentek, mendegéltek, elérkeztek egy helyre, ahol nem volt víz, pedig mind a ketten megszomjaztak. Sokáig kutattak víz után, végül találtak egy kutat, de nem volt rajta vödör, így nem tudtak mivel vizet húzni. A cárfi hiába mondogatta a cigánynak, hogy másszon le a kútba, és hozzon fel vizet, a cigány nem volt hajlandó, és azt mondta:

— Ha szomjas vagy, menj le, és igyál!

Mivel a cárfi nagyon szomjas volt, leereszkedett a kútba, és ivott. A cigány azonban visszafelé elállta az útját, nem engedte ki, hanem le akarta lökni, hogy megfulladjon.

Könyörgött a cárfi, hogy engedje ki, de a cigány nem akarta, hanem azt mondta neki:

— Add ide a levelet, akkor kiengedlek!

Mivel a fiúnak nagyon kedves volt az élete, odaadta a levelet, de a cigány most sem engedte ki, hanem vissza akarta lökni a vízbe. Azt mondta neki:

— Majd bolond leszek kiengedni, hogy elárulj.

Mikor a fiú látta, hogy a cigányt másképpen nem tudja meggyőzni arról, hogy senkinek sem árulja el, megesküdött az életére, így aztán a cigány kiengedte, de szolgájává tette, ő pedig a cárfi szerepét vette át.

Mentek, mendegéltek, elérkeztek a cárhoz. A cigány átadta a levelet, s a cár valóban fiaként fogadta, a fiú pedig szolga lett. A cigány később félni kezdett, nem árulja-e el a fiú, és egyre azon törte a fejét, hogyan veszítse el. Megtudta, hogy él a szomszéd országban egy cár, akinek van egy lánya, s aki csak megkérte a kezét, azt mind megölték. Kigondolta erre, hogy ő is elküldi a cárfit ahhoz a cárhoz, hadd kérje meg a lányát, aztán majd ottveszik.

Elindult a fiú néhány ember kíséretében. Mentek, mendegéltek, láttak az úton egy sereg hangyát. A fiú megparancsolta embereinek, hogy térjenek le az útról, míg elmennek a hangyák. Azok félre is álltak. Végül odajött egy nagy hangya a fiúhoz, és azt mondta:

— Mit kívánsz cserébe jószágodért?

A fiú azt felelte:

— Te hangya vagy, mi jót tehetnél velem?

A hangya leszakított a szárnyából egy darabot, a fiúnak adta, és azt mondta:

— Én tudom, mi járatban vagy, s még szükséged lesz rám. Dobd a tűzbe ezt a szárnydarabot, és én jövök.

A fiú fogta a szárnyat és eltette. Mentek, mendegéltek, a fiú egy helyen látta, hogy a gyerekek sasfiókákra vadásznak.

Megvette a gyerekektől a fiókákat, s elengedte őket. Jött a sas a fiúhoz, és mondja neki:

— Mit kívánsz cserébe a jóságodért?

A fiú azt felelte:

— Te madár vagy, mi jót tehetnél nekem?

— Én tudom, hova mész — mondta a sas —, és még szükséged lesz rám. ~ Azzal leszakított egy tollat, a fiúnak adta, és azt mondta:

— Dobd a tűzbe, és én jövök.

Na, mentek tovább. Ekkor a fiú látta, hogy a gyerekek kis gólyákra vadásznak. Megvette a fiókákat pénzért, aztán elengedte őket. Mikor az apjuk jött, az is megkérdezte, mit kíván cserébe a jóságáért, aztán ő is leszakított egy tollat, és odaadta neki:

— Még szükséged lesz rám — mondta, és meghagyta neki, hogy dobja a tűzbe a tollat, s akkor ő eljön. A fiú fogta a tollat és elrejtette.

Mentek, mendegéltek, elértek egy vízhez, ahol éppen egy halat fogtak ki a halászok. A fiú azt is megvette és visszaengedte a vízbe. A hal meg azt mondta neki:

— Mit kívánsz cserébe jóságodért?

— Te hal vagy, mi jót tehetsz nekem? — felelte a fiú.

Erre a hal leszakított magáról egy pikkelyt, a fiúnak adta, és azt mondta:

— Én tudom, hova mész, és még szükséged lesz rám. Dobd a tűzbe a pikkelyt, és én jövök.

Végre elértek a cárhoz. Azt mondja neki a fiú:

— Adjon isten, felséges cárom!

Meghajolt a cár előtt, s az is köszöntötte és fogadta.

— Engem ez és ez a cár küldött, hogy kérjem meg a lányodat a fiának — mondta a legény. — Odaadod?

— Oda, mért ne adnánk?

Este, mikor bealkonyodott, fogott a cár egy kiló búzát, egy kiló rozst, egy kiló árpát, kukoricát, kölest, zabot, aztán összekeverte az egészet, és azt mondta a fiúnak:

— Te a lányért jöttél; oda is adom, de itt az a szokás, hogy aki el akarja vinni, annak egy éjjel szét kell válogatni a szemeket, s akkor megkapja a lányt. De vigyázz, mert ha nem csinálod meg, elveszítelek.

A fiú már arra gondolt, hogy ember ezt meg nem tudja csinálni, de ekkor eszébe jutott valami. A tűzbe dobta a hangya szárnyát s a hangya azon minutumban meg is jelent. A fiú elmondta neki, mit parancsolt a cár. A hangya erre összehívta a társait, s egy óra alatt szétválogattak mindent, ami össze volt keverve.

Megvirradt, és jött a cár. Mikor látta, hogy minden rendben van, mást eszelt ki:

— Keress olyan gyereket — mondta a cár —, aki három éve halott, és éleszd fel. Ha feléleszted, neked adom a lányt; ha nem élesztetted fel, akkor elveszítelek.

A fiú arra gondolt, hogy ember ezt meg nem tudja csinálni, ezért a tűzbe dobta a gólyatollat, és a gólya azon minutumban megjelent előtte. A fiú mindent elmondott neki. A gólya elrepült valahova, s visszatérve hozott egy üveg életvizet, és azt mondta:

— Locsold meg ezzel a vízzel, és akkor feléled.

A fiú megkérdezett egy öregasszonyt:

-- Hol talállok olyan gyereket, amelyik három éve halott?

Az öregasszony megmondta neki, a fiú pedig kiásta a csontokat, szépen összerakta, mit hova kellett, aztán megöntözte élet-vízzel, és a gyerek feltámadt.

Nem volt a cárnak mit tennie, megengedte a fiúnak, hogy elmenjen a lányért. Az pedig a tenger kellős közepén lakott, egy magas toronyban, de a cár nem adott csónakot. A legény arra gondolt, hogy ember oda el nem juthat, ezért a tűzbe dobta a sastollat. A sas abban a minutumban megjelent, és a fiú mindent elmesélt neki. Ekkor a sas a hátára vette, és elvitte a lányhoz a toronyba. A fiú mondta a

lánynak, hogy érte jött, az pedig örömmel tartott vele. Beszálltak a csónakba, és kiveztek a szárazra. De mikor még a tengeren úsztak, a lány leejtette a gyűrűjét, s a cár azt mondta a fiúnak:

— Amíg a gyűrűt meg nem találod, nem adom a lányt.

A fiúnak eszébe jutott a hal, tűzbe dobta a pikkelyt, s a hal azon minutumban megjelent, aztán lemerült, és felhozta a gyűrűt. Mikor mindez megtörtént, a cárnak nem volt mit tennie, mindent elkészített a lánynak, s útjukra bocsátotta őket. Fel is szálltak a fiatalok egy hintóba, és elindultak.

Mikor a város közelébe értek, a fiú előreküldött egy embert, s megüzente, hogy jöjjenek ki a fogadásukra. A cigány, aki cárfiának mondta magát, ki is jött a város szélére a barátaival.

Miután nem tudott mást kieszélni, amivel a fiút elveszíthetné, bűnéül rótt fel, hogy a lány mellett ül a kocsiban, előkapta a szablyáját, és darabokra vágta a cárfi.

Hanem a fiú útközben mindent elmesélt a lánynak, így az mindenről tudott, eszébe jutott az élet vize, elővette, megöntözte vele a fiút, és az életre kelt. Akkor aztán elmondta a cárnak, hogy a cigány nem cárfi. Mikor a cár ezt megtudta, elveszítette a cigányt, fiát pedig örömmel fogadta, és összeeskette a lánnyal, akit magával hozott.

A GÓLYÁVÁ LETT EMBER

Amikor a gólyák útnak indultak, egy ember elment velük, hogy lássa, merre tartanak. Gyorsan haladtak, de nem maradt le tőlük. Egy nagy vízhez értek. A gólyák elmerültek a vízben, és ember lett belőlük. Együtt folytatták az útjukat. Végül megint csak egy nagy víz partjára értek, és újra megfürödtek, s velük együtt a vízbe ugrott az ember is. Gólya lett belőlük, és velük együtt az ember is gólyává lett. Útnak indultak megint, és eljutottak oda, ahol teleltek, és az ember ott töltötte a gólyákkal a telet.

Felesége meg a gyermekei sokáig keresték-kutatták, de nem akadtak a nyomára. Mihelyt melegebbre fordult az idő, a gólyák felkerekedtek, s elindultak hazafelé. Az ember is velük tartott, és - gólya alakjában — fészket rakott a saját pajtája tetején.

Egyszer a felesége mosás közben levetette a mellénykáját, hogy azt is kimossa. A teknőben hagyta, s hozzálátott, hogy a ruhát kiteregesse. A gólya fogta a mellénykét, felvitte a fészkébe, és elrejtette a fészek mélyében. Amikor a gólyák megint útra keltek, újra velük tartott ő is. Az első nagy víz partján a gólyák most is megálltak, elmerültek a vízben, és ember lett belőlük. Az ember, akiből gólya lett, velük együtt megfürdött, s mihelyt újra ember lett belőle, elhagyta a gólyákat, s visszatért otthonába. Felesége elűzte, tudni sem akart róla, nem ismerte meg. Az ember elmondta, hogyan lett gólyává, hogyan vándorolt együtt a gólyákkal, de az asszony nem hitt neki. Ugyan már, hát átváltozhat az ember gólyává? Végül is, hogy bebizonyítsa igazát, az ember felmászott a gólyafészkekbe, vette a mellénykét, és amikor megmutatta a feleségének, azt kérdezte tőle:

— Ugye, hogy a teknőben hagytad a mellénykédet, amikor mostál? Én vettem el és elrejtettem a fészekben!

Akkor az asszony elhitte, amit a férje mesélt neki, újra visszafogadta őt férjének, gyermekei meg — apjuknak.

AZ ÖRDÖG ÉS TANÍTVÁNYA

Egy asszonynak volt egy fia. Ki is akarta taníttatni, de a gyerek, akármilyen mesterségre adta, mindenhol megszökött, és semmit sem tanult ki. Egyszer ismét elvitte, szabónak akarta kitaníttatni. Útközben, mivel esős idő kerekedett, leültek egy kút mellett pihenni. Az asszony már öreg volt, s mikor leült, felnyögött: „Jaj-jaj!” A kútban egy ördög tanyázott; annak meg éppen „Jaj-jaj” volt a neve. Előbújt, és megkérdezte az asszonyt:

— Hová viszed ezt a gyereket?

Azt feleli az asszony:

— Már sokféle mesterségre adtam, de eddig mindenhol megszökött. Most egy szabóhoz viszem.

Az ördög azt mondta erre:

— Add az én kezem alá, három év múlva eljöhetsz érte ide, erre a helyre.

Az asszony, mivel nem tudta, mire tanítja fiát az ördög, odaadta.

Az ördög fogta a gyereket, és leeresztette a kútba. Egy ideig taníttatta, aztán elment. A szobája tele volt gyermekfejekkel. Az ördög felesége azt mondta a fiúnak:

— Mindent, amit csak tanulsz, jegyezz meg jól, de nehogy átváltozzál az ördög előtt bármivé is. Látnod ezeket a fejeket? Olyan gyerekeké, mint te; idejöttek tanulni, s mikor már át tudtak változni, úgy dolgozni, mint az ördög, irigységből megölte őket. Veled is ez lesz majd; úgy tesz, mintha tanítana, s ezekkel a korbácsokkal, amiket itt látsz, halálra kínoz.

Na, a fiú ott maradt, elfoglalta a helyét, és mindent meg- tanult. Az ördög nyúllá, rókává, tehénné, kutyává meg mindenféle állattá változott; a gyerek mindezt jól megjegyezte, de az ördög előtt semmit sem árult el. Csak akkor próbálgatta, ha egyedül volt. Így hát kitanulta a mesterséget.

Mikor letelt a három esztendő, eljött az anyja a kúthoz és lekiáltott:

— Jaj-jaj!

Az ördög, amint meghallotta a nevét, rögtön kiugrott a kútból, s kiugrott a gyerek is, mert megismerte az anyja hangját. Az ördög, bár a gyerek kitanulta a mesterséget, kérte az asszonyt, hagyja nála még egy fél évig a fiát. Meg akarta ölni. De a gyerek sehogy sem egyezett bele, s elment az anyjával. Amint mentek, mendégéltek, megláttak egy török basát, aki vadászni ment. A gyerek azt mondta az anyjának:

— Én most agárrá változom, előhajtok egy rókát, egyenesen a basa elé, hogy lelőhesse. A basa majd meg akar venni, te erre kérjél értem ezer garast; de a takarót a hátamról oda ne add, mert ha azt is odaadod, nem látsz többet.

A gyerek agárrá változott, előhajtott egy rókát, egyenesen a basa elé, az meg lelőtte. Ekkor ért az asszony az útra. A basa kérlelni kezdte, hogy adja el neki az agarat. Az asszony azt felelte:

— Eladom én, ezer garasért, de a takarót nem adom, mert van otthon egy másik agaram, annak is kell.

A basa kifizette az ezer garast, és azt mondta:

— A takarót viheted. Csináltatok majd én neki másikat, selyemből.

Az asszony eltette a pénzt, és elindult.

A basa szabadon eresztette az agarat, hogy hajtson fel neki valamilyen vadat, az meg gyorsan felkapaszkodott egy dombra, a másik oldalon leereszkedett, és ott visszaváltozott fiúvá.

Mikor a basa meglátta, megkérdezte:

— Nem láttál arrafelé egy agarat?

— Láttam, hogyne láttam volna; ezen és ezen a helyen széttépte egy farkas — válaszolta, aztán megkereste az anyját, és együtt mentek tovább.

Mikor a vásártérhez érkeztek, azt mondja a fiú az anyjának:

— Most egy nagyon szép paripává változom, kössél rám egy kantárt, és adjál el. Kérjél kétezer garast, de a kantárt ne add oda, mert ha azt is odaadod, nem látsz többet.

No, át is változott szép, zöld paripává, az anyja meg bevezette a vásárra. Mikor meglátták, jelentették a nagyvezírnek, hogy van itt egy nagyon szép ló. A nagyvezír megparancsolta, hogy vegyék meg. Meg is vették kétezer garasért. Az asszony eltette a pénzt, de mondta, hogy a kantárt nem adja, kell neki, mert van még egy lova. Erre azt felelték neki:

— Nem kell nekünk a kantár, csinálunk majd neki másikat, vasból!

Mindjárt elvezették a paripát, fogadtak mellé két lovászt, s külön helyet kerítettek neki az istállóban, hogy ott gondozzák. A paripává lett fiú pedig megvárta, míg elalszanak a lovászok, aztán kiszökött, és újra fiúvá változott.

Mikor egy másik vásár közelébe értek, azt mondta az anyjának:

— Most ökörré változok, egy nagy, szürke ökörré. Vezess be a vásárra, és kérjél értem megint ezer garast. A kötőféket azonban ne add oda, még ha kétezer garast ígérnek is, mert ha azt is odaadod, nem látsz többet.

A gyerek ökörré változott, az anyja meg bevezette a vásárra.

Hát jön ám az ördög, a fiú mestere, s kérdi az asszonyt:

— Mennyit kérsz az ökörért?

Az asszony azt felelte:

— Ezer garast, de a kötőféket nem adom.

Azt mondja erre az ördög:

— Azért is adok ezer garast.

Az asszony most sem egyezett bele. Az ördög erre azt mondta:

— Háromezer garast adok érte!

Mikor a fiú látta, hogy az ördög egyre többet ígér, s a sok pénzzel még rá találja szedni az anyját, hirtelen nyúllá változott, és elfutott. Az ördög gyorsan agárrá változott, hogy elfoghassa. Ekkor a fiú kölest hintett az ördög elé; az meg arra gondolt, hogy talán a gyerek változott kölessé, s lett belőle mindjárt egy kotló tizenkét csibével. Így akarta felkapkodni a kölest, hogy ezzel megegye a gyereket. Fel is ették a kölest, s az ördög azt gondolta: „Volt fiú, nincs fiú!” – az pedig elszaladt. Ekkor már látta az ördög, hogy a tanítványa nála is nagyobb ördög lett, s mérgében kipukkadt, mint a hólyag.

A SZEGÉNY EMBER ÉS AZ ÖRDÖG

Egyszer egy faluban élt egy nagyon szegény öregember. Nem volt annak semmije a világon. Mikor meghalt, csak egy kis kócot hagyott a fiára. A fiú fogta a kócot, és elindult világgá, hogy kenyerét megkeresse. Útközben elszakadt a bocskorszíja. Elővette a kócot, és elkezdett belőle madzagot sodorni. Ahogy így sodorgatott, elérkezett egy nagy folyóhoz, de olyan nagy volt, mint a tenger. Nem is tudott átmenni; csak állt a parton, és törte a fejét, hogy mit tegyen. Míg így tépelődött, töprengett, hogy merre menjen, a vízből kiugrott egy kis ördög.

- Mit csinálsz, hékás?
- Kötelet fonok!
- Minek neked a kötél?
- Hogy megkössem vele a folyót!
- Mért kötöd meg?
- Hogy hazavigyem!

Az ördög lebukott a víz alá, és elment az apjához.

— Apám, fönnt a parton egy ember kötelet fon, meg akarja kötni a folyót, hogy elvigye.
— Biztosan valamelyik ördög, a mi ellenségünk tanácsolta neki. Hát mi hol élünk akkor? Nekem a lábam is rossz, szaladj ezért vissza, és mondd neki, hogy birkózzatok meg. Legyőzöd, és nem engeded, hogy elvigye a folyót.

A kis ördög újra megjelent a víz felett:

- Hé, kás, gyere csak ide!
- Mit akarsz?
- Elviheted a folyót, ha megbirkózol velem!
- Megbirkózik én, de csak ha bejössz a faluba!
- Megyek!

Elindultak, de a legény egy sárkánybarlang elé vezette az ördögöt.

— Te még gyerek vagy, a fiam is gyerek; birkózzatok ti, én meg majd nézlek benneteket.

Egy idő múlva előjött a sárkány. A kis ördög nagyon megijedt, és elszaladt, az ember meg elbújta a sárkány elől, aztán visszament a folyóhoz.

Szalad az ördög ijedten az apjához:

- Apám, nem mertem megbirkózni azzal az emberrel.
- Van neki egy fia, olyan gyerek mint én, de még a föld is rengett alatta, mikor előjött.

— Szaladj akkor, és mondd neki: álljon ki veled versenyre, dobjatok távolba almával. Te úgyis nagyobbat dobsz, és akkor nem viszi el a folyót.

Az ördögfióka egy buborékkal megint felszállt a víz színére.

Az ember most is a madzagot sodorgatta.

- Hé, gyere csak ide! Mért sodrod ezt a kötelet?
- Hogy erősebb leg>'en!
- Minek neked az erős kötél?
- Hogy el ne szakadjon, mikor viszem a folyót!
- Elviheted, de csak ha messzebb dobod az almát.
- Dobj először te, én majd utánad!

A kis ördög fogta az almát, és átdobta vele a folyót. A legény meg csak legyintett, de nem dobta el az almát, hanem titokban zsebre vágta.

— Láttad, mennyivel messzebbre dobtam? A te almádat látni lehetett akkor is, amikor repült, meg amikor leesett a túlsó oldalon; az enyémet röptében sem láttad, meg akkor sem, amikor leesett.

Az ördög elszégyellte magát, s rögtön lemerült a víz alá.
 Odament az apjához:
 — Apám, legyőzött. Most aztán viszi a folyót!
 — Valóban?
 — Valóban. Már kötözi is.
 — Akkor nincs más hátra, könyörögni kell neki. Ez az ember még hajlék nélkül hagy bennünket; ha pedig valami ördögféle, még minket is elvisz. Fogta a mankóját, és kip-kop, kisántikált a vízből. A legény éppen akkor hajolt le, hogy megkösse a bocskorát.
 — Hát mért kötöd meg a folyót?
 — Mert hazaviszem.
 — De hiszen a miénk! Hajlék nélkül maradjunk?
 — A tiétek vagy nem a tiétek, viszem! Éljetek ott, ahol tudtok. Ha a folyóban maradtok, rabszolgáim lesztek.
 Az ördög könyörgött, könyörgött, de az ember úgy tett, mintha nem is hallaná.
 — Hagyd itt a folyót, adunk egy zsák aranyat.
 — Kell is nekem egy zsák arany. Nem vagyok bolond egy zsák aranyat cipelni.
 — Két zsákkal kapsz, s még el is vesszük.
 — Látod, ez már más, de nem bánnam, ha nagyobbacska zsákok lennének.
 Az ördög lemerült, és kisvártatva újra megjelent két nagy zsák arannyal.
 Az ember elindult, az ördög meg utána, de alig bírta cipelni a zsákokat.
 Már közel értek a faluhoz. Az ördög elfáradt, és leült pihenni. A legény meg azt gondolta: „Ha hazáig jön velem, megtudja, hol lakunk, holnap aztán összeszedi az ördögöket, és visszaviszi az aranyat.” Amint ez eszébe jutott, elkezdte az ördögöt az egészséges lábától a fejéig arasszal méricskélteni.
 — Mit méricskélpsz?
 — Tudod, a házamat ördögbőrrel fedtem be, de egy sarokra nem jutott. Most azt számolgom, elég lesz-e oda a te bőröd.
 A legény csak ennyit mondott, s úgy tett, mintha elaludna. Az ördögnek sem kellett több, fogta a mankóját, és kereket oldott. A szegény legény meg szépen hazavitte az aranyat, és gazdag ember lett belőle.

AZ UTOLSÓ SÁRKÁNY

Valamikor réges-régen a sárkányok meg a daliák a földön éltek, az emberek között, és az emberek láthatták őket. Eljártak a fonóba is, és udvaroltak a lányoknak. Megegett, hogy a fonóban egy lány valamelyik sárkány mellé ült, és odaszólt neki:

— Húzd arrébb, dalia, a szárnyadat, hogy rá ne üljek!

A sárkányoknak szárnya és farka volt, pikkelyes ruhát viseltek, amely világított, akár a nap. Ha valahol háború tört ki, a sárkányok eltűntek - részt vettek a csatában, de a küzdők nem látták őket, és az a fél győzött, akinek ők segítettek. Ezek a daliák akkor tűnedezték el a földről, amikor a puskaport felfedezték: akkor jelentek meg az ármányos és ravasz emberek, akik nem a vitézségükkel, hanem a ravaszságukkal tűntek ki. Amikor már csak egy sárkány élt a földön, egyszer találkozott a ravasz emberek egyikével, akit Trák apónak hívtak, s aki így szólt hozzá:

— Ha olyan vitéz vagy, sárkány dalia, tudsz-e vizet sajtolni a vasból? Én tudok!

Vettek egy vasdorongot. Trák apó felbízta a sárkányt, hogy ő nyomja össze először a vasat. A sárkány, aki hatalmas és erős dalia volt, csak nyomta a dorongot, szorította, szorongatta, de egy csöpp vizet sem tudott kinyomni belőle. Trák apó akkor azt mondta:

— Várj, most én következem!

S amikor a vasdorongot a kezébe szorította, tiszta víz csorgott a dorongból. A sárkány nem látta, hogy Trák apó friss sajtot vett a kezébe, és igen elcsodálkozott, mert nem is sejtette, hogy az öreg a doronggal együtt a sajtot is a kezébe szorította, és a víz abból csorgott.

Ezután útra keltek együtt, mentek, mendégéltek, míg egy cseresznyefához nem értek. Roskadozott az érett gyümölcstől. A sárkány evéshez látott. Trák apó nem érte el a fa ágait a földről, és csak ott ténfergett a sárkány mellett, de amikor az lehúzta a fa csúcsát, ő is teletömte a gyomrát cseresznyével. A sárkány, amikor jóllakott, elengedte a fa csúcsát. Trák apót pedig magával rántotta a fa, és átdobta a másik oldalára.

— Mit csinálsz, testvér? — kérdezte a sárkány.

— Átugrottam a cseresznyefán, hogy elkapjam azt a nyulat, amelyik éppen most futott arra, ni! - felelte Trák apó.

A sárkány elhitte, pedig csak az történt, hogy az öreg, amikor a fa másik oldalára huppant, felriasztott egy nyulat a tuskék közül.

Folytatták útjukat. Mentek, mendégéltek, és egy sűrű, sötét erdőhöz értek. A sárkány megéhezett.

— Gyere, kerítsük körül az erdőt, és fogjuk össze a vadakat belőle!

— Nosza! — felelte Trák apó.

A sárkány megragadta a legnagyobb fatörzseket, és kerítést készített belőlük. Trák apó meg a legsatnyább ágakat szedte össze, és kicsiny lyukakat ásott a nagy fatörzsek közé, abba dugta őket. A sárkány körülkerítette az erdőt a hatalmas fatörzsekkel. Trák apó pedig kiásta a lyukakat. Látta a sárkány, mit csinál az öreg, de nem szólt semmit, mivel a sárkányok nem nézik le az aprómunkát sem. Amikor körülkerítették az erdőt, a sárkány bekúszott a fák közé, és összefogdosta egy halomba a medvéket, farkasokat, rókákat, őzeket, nyulakat, vadkecskéket. Trák apó meg kerekelt oldott. A sárkány hívta az öreget, kiabált, kiabált utána, és egyszer csak hallotta messziről Trák apó hangját. Mire a sárkány tüzet rakott. Trák apó is megérkezett, és a hóna alatt két szarkafiókát hozott magával.

— Látod-e, én szárnyast hoztam! Nem nagy vitézség azt megfogni, ami a földön jár, hanem azt, ami repül! — állapította meg Trák apó.

A tüzet egy hatalmas jávorfa alatt rakták. A sárkány nekiállt megnyúzni az állatokat, Trák apónak meg azt mondta:

— Menj és hozz vizet, testvér!

Trák apó vett egy üstöt, és elment a forráskúthoz, amely nem messze volt. Megtöltötte az üstöt, de még csak felemelni sem bírta. Mitévő legyen? Hozzálátott, hogy elvezesse a vizet arrafelé, ahol a tüzet rakták. A sárkány meg csak várt, egyre várt, és amikor látta, hogy Trák apónak se híre se hamva, elindult, hogy megnézze, hogy mit csinál az öreg.

Amikor a forráshoz ért, látta, hogy egy faszilánkkal túrja a földet és árkot készít.

— Azt mondtam magamban, hogy egy üstnyi víz nem elegendő, ezért hát arra vezetem el a vizet - mondta neki Trák apó.

A sárkány a vállára vette az üstöt, és elvitte a tűzhöz. Trák apó meg üres kézzel ballagott utána. Amikor megsütöttek, megfőztek mindent, leültek falatozni. A sárkány sárkánymódra evett, daliásan, nagy étvággyal. Trák apó meg nagy darabokat vett ki magának, és mihelyt a sárkány félrenézett, a háta mögé dobta az alig megkezdett falatot, és egy másik darab után nyúlt.

Vacsora után sötétedett, és a sárkány meghívta Trák apót, töltsé náluk az éjszakát. A sárkányok házában az öregnek a tornácon ágyaztak meg. A sárkány elmondta az anyjának, mit látott Trák apótól, és azt is, hogy az öreg erősebb nála is. Akkor az anyja azt tanácsolta neki, hogy éjszaka ölje meg Trák apót. Miközben erről beszélgettek. Trák apó kihallgatta őket, és suttymóban fölkel a fekhelyéről, és egy rakás követ rakott maga helyett, szépen be is takarta a csergével. A sárkány hallgatott az anyjára, fogta a legnehezebb buzogányát, és kiment a tornácra. Amikor Trák apó ágyához ért, a vas buzogánnyal teljes erejéből addig verte a követeket, amíg porrá nem zúzta őket. Majd így szólt az anyjához:

— Valóban dalia volt az öreg, és erősebb is nálam! Miközben agyonvertem, szikrát hányt!

A sárkány nem tudta, hogy Trák apó odakint az ajtó előtt hallgatózik.

Másnap, alighogy megvirradt. Trák apó beállított a házba:

— Hát te honnan jöttél? Hát nem öltelek meg az éjszaka? — kérdezte a sárkány.

— Engem senki sem bír megölni, mivel edzett vagyok — felelte Trák apó.

A sárkány meg az anyja igencsak csodálkoztak, amikor ezt hallották.

— Ha ez így van, eddzed meg a fiamat is — kérte a sárkány anyja.

— Megtehetem — felelte Trák apó —, de edzés közben sokat kell túrnie!

— Tűrök én szívesen — szólt a sárkány —, csakhogy hozzád hasonlítsak, és senki se tudjon megölni engem!

— Hát ha ezt akarod, forraljatok két nagy üst vizet, és készítsetek elő *egy nagy* hordót.

Amikor a víz felforrt, és kihozták a hordót. Trák apó így szólt:

— Na, most mássz bele a hordóba, hogy megeddzelek!

A sárkány szíves örömet bemászott a hordóba. Trák apó pedig jól leforrázta, az egész forróvizet ráöntötte. A sárkány nagyon sokat mozgolódott a hordóban, de az anyja rászólt:

— Tűrj, fiam, tűrj, hogy jól megedződj!

Amikor a víz egészen ellepte a sárkányt. Trák apó jól leszögezte a hordót, és azt mondta a sárkány anyjának:

— Hadd álljon így estig, akkor majd kivesszük belőle!

Akkor Trák apó elinalt. A sárkány anyja meg csak várta, várta, és mindenfelé kereste Trák apót. De ő csak nem jött. Amikor már besötétedett, a sárkány anyja kinyitotta a hordót

— és mit látott! A sárkány megfőtt a hordóban, akár a kocsonya!

Azóta tűntek el a sárkányok a föld színéről. Ha akad is újra sárkány valahol, soha nem látni őket.

ODA! VISSZA!

Volt egyszer egy ember meg egy asszony. Nem volt azoknak több gyerekük, csak egy lányuk. Ezt a lányt nagyon szerették, óvták is szélről, esőtől, s állandóan a tenyerükön hordozták.

Annyira a kedvében jártak, hogy az emberek nem is nevezték másnak, mint: „a kényes lány”. A kényes lány hozzá nem nyúlt volna semmihez, nem dolgozott semmit, a szülei pedig mindent, amire csak szüksége volt, a lába elé vittek. Délig elheverészett az ágyban, akkor aztán odament az anyja, fölemelte az ágyról, felöltöztette, megfésülte, rendbe tette, aztán leterítette a tűzhely elé egy szőnyeget, és a lány most már ott heverészett egész nap. Ha megéhezett, az anyja megetette, megittatta, a lány meg egyre csak heverészett. Volt ennek a kényes lánynak egy szokása: ha fázott, azt mondta: „Oda, oda!” — és akkor az anyja meg az apja két oldalról megfogták, és közelebb vitték a tűzhöz, ha pedig már nagyon melege volt, akkor így szólt: „Vissza, vissza!” — és akkor elhúzták onnan. Így ment ez állandóan, oda, vissza, oda, vissza, a lány pedig csak üldögélt a szőnyegen.

Ma így, holnap úgy, az elkényeztetett kislány eladó sorba került, járogatni kezdtek hozzá a legények. De ha jött valaki, és kérdezősködött, az anyja odaállt eléje, elmondta, hogyan nevelték a lányt, hogyan hordozták a tenyerükön, és azt mondta:

— Jól van, odaadjuk a lányt, de csak akkor, ha ti is úgy kiszolgáljátok, mint mi.

Erre azok el is mentek; ki tudná mindezt megcsinálni? Jött ez, jött az, kérdezősködtek, a lány anyja pedig mindenkinek ugyanazt mondta, és másodszorra nem is tértek vissza a kérők. Végül jött egy legény, hogy megkérje a lányt, s az anyja megint elkezdte mondogatni:

— Hej, fiam, a mi lányunk megszokta ám, hogy a tenyerünkön hordjuk, hogy kiszolgáljuk, ha éhes vagy szomjas, s elvárja, hogy mindent a lába elé vigyenek. Ha hideg van, akkor odahúzzuk a tűzhöz; ha pedig meleg, akkor elhúzzuk onnan. Ha mindezt te is meg tudod csinálni, s így szolgálod, akkor odaadjuk.

— Miért ne? — mondta a fiú. — Még ennél többet is! Oda, vissza... mindent megteszek, úgy, ahogy ti, sőt én még nálatok is jobban fogom őt tisztelni.

Mivel a legény megígérte, hogy gondoskodni fog a lányról, az anyja meg az apja neki is adták. Így, úgy, valahogy eltelt a lakodalom, s attól kezdve a legényre hárult, hogy gondoskodjék az elkényeztetett leányról. Egyszer leterítette a tűzhely elé a szőnyeget, hadd melegedjen a felesége; a tűz nagyon erős volt, a lánynak melege lett, és elkezdte mondogatni:

— Vissza! Vissza!

De senki sem jött, hogy elhúzza onnan. A lánynak egyre csak az járt az eszébe: „Vissza! Vissza!”, végül a tűz már annyira égette, hogy nem bírta tovább: saját magától is hátrább csúszott. Máskor meg a legény az ajtó mögé terítette a szőnyeget, és hagyta, hogy az elkényeztetett lány ott üljön.

Hideg volt, de azért a lány egy darabig csak ült, csak ült, s mikor már fázott, elkezdte mondogatni: „Oda! Oda!” — de senki sem ment oda segíteni. Egy idő múlva aztán már nem bírta tovább a hideget, és felkiáltott: „Oda!” — és odacsúszott a tűzhöz.

Egy reggel a legény szántani ment, és a kényes lány előtt a következőket mondta:

— Szőnyeg, én most elmegyek szántani; te közben főzzél meg, és hozd ki az ételt a földre. Értetted?

És elment.

Közelgett az ebédidő, a lány meg egyre csak ült, ahol a férje hagyta, s meg sem mozdult. Dél lett, még mindig csak ült, üldögélt, s mikor már nagyon éhes volt, elkezdte mondogatni a szőnyegnek:

— Szőnyeg, nem hallottad, mit mondott reggel a férjem? Gyorsan vigyél neki ebédet a mezőre!

Amint ezt mondta, kihúzta maga alól a szőnyeget, és az ajtó felé dobta.

Este, mikor a legény a szántásból visszatért, és a házba lépett, látta, hogy a szőnyeg az ajtó előtt hever. Elkezdte korholni:

— Szőnyeg, mért nem hoztál kenyeret? Egész nap éheztem. Nem megparancsoltam?

Az elkényeztetett lány is elkezdte rágalmozni a szőnyeget:

— Mondtam neki, férjem, én is mondtam neki, de nem hallgatott rám. El sem mozdult a küszöbről.

— Ahá, szóval így áll a dolog? Rám sem hallgatott, meg rád sem. Várj csak, majd én ellátom a baját, aztán meglátjuk.

Amint ezt kimondta, fogta a szőnyeget, rátette az elkényeztetett lány hátára, és elkezdte ütni-verní, hogy csak úgy porzott bele.

— Jaj, jaj, a szőnyeget vered, s nekem fáj! — siránkozott a kényes lány, a férje azonban egyre csak verte, és mondogatta:

— Várjál csak, asszony, várjál! Hadd lássam el a baját, s majd máskor hallgat rád.

Másnap a legény újra szántani ment, és meghagyta:

— Szőnyeg, máma aztán ne felejts el főzni, és hozd ki az ebédet a földre. Hallottad? — Azzal elment.

Eljött az ebédidő, az elkényeztetett lány megéhezett, és elkezdte mondogatni:

— Te szőnyeg, nem hallottad, mit mondott a férjem? Siess! Vigyél neki minél előbb ebédet.

Kirántotta maga alól a szőnyeget, és odadobta az ajtó elé, de a szőnyeg meg sem moccant, ott maradt, ahova esett.

— Ügy, ülj csak ott. Estére, ha megjön a férjem, megint ellátja a bajodat — mondta az asszony, és újra leült.

Este megjött a férje. Mikor belépett a házba, és a szőnyeget újra az ajtó mögött találta, elkezdett vele veszekedni:

— Ej, te szőnyeg, az este már megvertelek, úgy látszik, nem használt. Most még jobban ellátom a bajodat!

— Nem akart főzni, én is mondtam neki, de hiába: nem akart és nem akart! — mondta a kényes lány.

A legény újra a felesége hátára tette a szőnyeget, és egy bottal ütlegelni kezdte. Az asszony meg jajgatott:

— Jaj, jaj, bocsáss meg neki, mert nekem fáj!

Az ura meg csak verte a szőnyeget, és mondogatta:

— Várjál, anyjuk, várjál, hadd adjak neki egy kicsit, aztán majd máskor megtanulja, hogy hallgatni kell rám.

Az asszony pedig egyre csak kiabált, és könyörgött:

— Vedd le már rólam, vedd le! Ha holnap sem akar ebédet vinni, én majd viszek helyette, csak vedd le már rólam!

Másnap, mikor a legény elment szántani, újra elmondta a szőnyegnek, mit csináljon. Mert mindig neki beszélt, és mindig őt verte.

Az elkényeztetett lány meg csak ült, egyre csak ült, és így szólt:

— Szőnyeg, nehogy estére megint megverjen! Tegnap is alig bírtalak megmenteni. Kelj már fel, vagy nem volt elég a verésből? — mondta, majd fölkelt, dühösen belerúgott a szőnyegbe, és tenni-venni kezdett: kenyeret süített, ebédet főzött, és el is vitte a férjének jóval előbb, mint a többi asszony.

A legény így látta el napról napra a szőnyeg baját, és az elkényeztetett lány lassan megtanulta, mit kell tennie: eljárt a mezőre, és mindenben engedelmeskedett a férjének. De a férje ezzel nem elégedett meg: nem csak azt akarta, hogy az ő felesége is úgy dolgozzon, mint a többi asszony, hanem hogy azoknál is több legyen. Ezért egy reggel, amikor szántani ment, azt hagyta meg neki:

— Szőnyeg, ha bealkonyodik, gyere ki élém ide és ide, és várj meg! — Azzal elment a mezőre.

Mikor bealkonyodott, az elkényeztetett leány fölajdult:

— Szőnyeg, indulj már a férjem elé! Siess, ne késlekedj!

Aztán fogta a szőnyeget, és kidobta az ajtón.

Este megjött a férje, és elkezdett pörölni:

— Te szőnyeg! Nem megmondtam, hogy gyere ki élém? Várj csak, majd ellátom a bajodat, aztán meglátjuk, fogsz-e rám ezentúl hallgatni.

Másnap este az elkényeztetett lány jó korán, még napnyugta előtt elkészítette a vacsorát, s mikor szürkülni kezdett, a szőnyeget a hóra alá kapta, és elment arra a bizonyos helyre, ahova a férje a szőnyeget rendelte, megfogta az ökröket és szépen hazavezette őket.

Így tett az asszony minden este, reggel pedig elkísérte a férjét, ameddig az meghagyta.

Telt, múlt az idő, s egyszer az elkényeztetett lány anyja elment hozzájuk vendégségbe, hogy megnézzé csemetéjét, mit csinál, hogy él, gondoskodik-e róla kellőképpen a férje. Bemegy, körülnéz, s látja ám, hogy a lánya tesz-vesz a házban. Faggatni kezdte:

— Hogy vagy, lányom, tisztel-e a férjed? Van-e „Oda!” meg „Vissza!”, ha mondom?

A lánya erre elsírta magát:

— Dehogyan van, anyám, nem csinál az semmit, nincs se „Oda!”, se „Vissza!” Este mindig a hátamon veri meg a szőnyeget, ha nem készítem el a vacsorát, vagy ha nem viszek neki ebédet a mezőre.

Az anyja erre fölkiáltott:

— Jaj, lányom, csak nem tesz így veled!

— De bizony így!

— Na, várj csak, jöjjön haza estére! Nekem azt ígérte a disznó: „gondoskodni fogok róla, tisztelni fogom”, aztán így bánik a lányommal! — mérgelődött az asszony.

Mikor bealkonyodott, az elkényeztetett lány elindult a férje elé. Az anyja pedig megkérdezte:

— Hova mész, lányom?

— Te csak maradj, én elmegyek, mert megparancsolta, hogy itt és itt várjam. Minden este el kell mennem eléje, és minden reggel el kell kísérnem — panaszkolta.

— Jaj, lányom, miket beszélsz! Maradj csak itthon, hát nem tud ez a disznó egyedül hazajönni, még eléje is kell menned?

S a lány otthon maradt.

Mikor a férje hazajött, szidni kezdte a feleségét, hogy miért nem ment eléje. Az anyja erre veszekedni, gorombáskodni kezdett, a legény meg megmérgezte, jól megverte a feleségét, az anyósának pedig egy kötelet tett a nyakára, hozzákötötte a tornáchoz, egy marék szalmát dobott eléje, és megparancsolta neki:

— Ezt a szalmát még az éjjel megeszed; reggel, ha szalmát találok előtted, agyonverlek.

A fiatalok lefeküdtek, az asszony pedig egész éjjel a szalmával bajlódott: apróra tördelte, kis labdákat gyúrt belőle, és földobálta a padlásra. Mire a férfi fölkel, az anyósa az utolsó szálíg eltakarította a szalmát. Erre a legény eloldozta, az asszony meg szaladni kezdett, s futott egészen a saját falujáig.

Otthon aztán elkezdett sírni az ura előtt:

— Jaj, jaj, apjuk, nagyon gonosz ember a vőnk, így meg így csinál a lányunkkal. Az este mikor megjött a mezőről, megverte a lányomat, mert nem ment el eléje, engem pedig a nyakamnál fogva a tornáchoz kötött, s szalmát tett elé, hogy egyem meg. Egész éjjel szalmát rágszáltam!

— Ezt már én is megnézem! — mondta az öreg. Azzal elment.

— Adjon isten, lányom!

— Adjon isten, apám!

— Hol van a férjed?

— Szánt — mondta a lány, és rögtön panaszkodni kezdett, hogy a férje így meg így csinál vele, mindig megveri, neki meg főzni, sütni, engedelmeskedni kell. Az apja erre azt mondta:

— Hát engedelmeskedj neki, ha olyan gonosz. Tedd meg, amit mond, meg amit nem mond, azt is.

Mikor alkonyodni kezdett, az elkényeztetett lány így szólt:

— Apám, te maradj, én elmegyek eléje, most jön a szántásból.

— Menj csak, lányom! Menj csak el odáig, ameddig mondtam, sőt még messzebb is.

A lány elindult, és nemcsak addig ment el, ameddig a férje mondta, hanem még messzebb. Ott aztán találkozott.

A férje megkérdezte:

— Ki mondta, hogy egészen idáig gyere?

A lány azt felelte:

— Eljött az apám, az mondta.

Mikor a legény hazaérkezett, így szólt:

— Isten hozott, apám! Hogy vagy? Mit csinálsz? — Szíves szóval köszöntötte, aztán asztalt terített, jól megvendégelt, és egész éjjel itatta, reggel pedig ajándékozott neki egy rókabőrből készült bundát,

átölelte a vállát, és elkísérte. Mikor az öreg már hazafelé közeledett, a felesége éppen kinézett, meglátta, és jajgatni kezdett:

— Jaj, jaj, szegény apjuk! Velem szalmát etetett, téged meg úgy elvert, hogy a bőrdet is lenyúzta! Mert azt hitte, hogy a bőre van lenyúzva, mikor a vörös rókabundát meglátta.

A ZSUGORI APÓS ÉS ANYÓS

Volt egyszer három fivér, s azoknak volt egy húga. Eljött az idő, a lányt férjhez adták, de a fiatalasszony a férje házában nagyon rossz apósra és anyósra talált. Mindenféle módon kínozták, és még kenyeret sem adtak neki, hogy jóllakjon. Meg különben is kétszínű, hazug emberek voltak.

Egyszer a legidősebb fiúnak eszébe jutott, hogy elmegy a húgához vendégségbe, s megnézi, hogy él, hogy fér meg az ottaniakkal. (A húga egy másik faluba ment férjhez.) El is ment. A húgának az anyósa és az apósa látszatra kedvesen fogadták, hívták a menyüket, és a bátyja előtt hangosan azt mondták neki:

— Lányom — mondták neki —, végre eljött a bátyád vendégségbe, most mutasd meg, mit tudsz, mivel tudod megvendégelni. Menj, és süssél kenyeret, szép kerek legyen, süss egy kis rétest is, ölj le egy tyúkot, és készíts el mindent rendesen.

— Jól van — mondta a fiatalasszony, és kiment a konyhába, hogy elkészítse a vacsorát, amint meghagyták neki.

A bátyja pedig, mikor ezt hallotta, nagyon megörült, és arra gondolt: „Milyen szerencséje volt a húgomnak, hogy ilyen jó emberekre talált! Csak aztán esze is legyen, és becsülje meg magát.”

Alig ment ki a fiatalasszony, az anyósa utánasietett, s odasúgta neki:

— Menyem, ne hallgass arra, amit az öreg mondott, nem ért az ilyen dolgokhoz! Nem vagyunk olyan sokan, hogy ekkora kenyeret meg rétest süssél, s különben is, a bátyád a rokonunk, nem szükséges a ceremónia. Süss inkább kovászos kenyeret meg zöldséges rétest, az is elég lesz vacsorára. Így hát azt süttött szegény, amit az anyósa mondott.

Este a fiatalasszony megterített, föltálalta a kovászos kenyeret, az is rozslisztből volt, meg a rétest. Isten tudja, lehet, hogy az is rozsból vagy vegyes lisztből volt. Mikor az apósa látta, mit tált fel a menyé, haragot színlelt, és rákiáltott:

— Mi dolog ez, hogy ilyesmit süttöttél? Hát így tiszteled a bátyádat? Ezzel vendégeljük meg? Egyszer jött el hozzánk vendégségbe, egyszer lépett a házukba, s ilyen vacsorával kínáljuk? Te ilyen, te olyan, semmirekellő!

A fiatalasszony csak hallgatott, nem mert szólani. Az apósa pedig a bátyjához fordult, és azt mondta neki:

— Látod, sógor? Ez megy itt állandóan. Beszélhet neki az ember, egyik fülén be, a másikon ki, nem ért ez a szóból.

A bátyja pedig csak csodálkozott, és nagyon megharagudott a húgára. Leültek vacsorázni, leült a fiatalasszony is. Az apósa azt mondja neki:

— Ugorj ki, menyem, etesd meg az állatokat, tedd meg ezt-azt, aztán ha visszajössz, nyugodtan megvacsorázhatsz.

Szegény fiatalasszony szótlanul föllállt, és kiment, hogy elvégezze, amit az apósa mondott. De mire megette az állatokat, s elvégezte, amit parancsoltak neki, azok már megvacsoráztak.

Mikor visszament, és leült, nem talált semmit, még kenyeret sem. De hallgatott, s csak magában sírdogált. Leszedte az asztalt, megvetette az ágyakat, és mindenki lefeküdt. Ekkor a gyomra korogni kezdett az éhségtől, s mivel nem volt más, még egy darab kenyér sem, nemhogy rétes, megette a kovászt. Faluhelyen ugyanis az a szokás, hogy nem sütnék több kenyeret, csak annyit, amennyi egy napra vagy egy étkezésre kell, ha pedig vendég jön, akkor gyorsan sütnék egy kis cipót vagy kovászos kenyeret. Így hát szegény fiatalasszony kénytelen-kelletlen megette a kovászt.

Reggel a bátyja dühösen ment vissza a faluba, és elmesélte az öccseinek, milyen jó emberekhez került a húguk, de a lány nagyon ügyetlen, oktalan, és nem hallgat rájuk. Mindent elmesélt, ami történt, de

azt nem tudta, hogy a húgát ezek a jó emberek éhesen hagyták, és hogy éhségében a kovászt ette meg szegény.

Ezután a középső testvér mondta a többieknek:

— Most én megyek el a húgomhoz vendégségbe, hadd lássam én is, mi van ott? Mert a húgunk nem volt ilyen! — tette még hozzá.

Úgy is tett. Elment vendégségbe, őt is éppen úgy fogadták, mint annak előtte a bátyját, és most is az történt, mint először: a húgának azt mondták, süssön kenyeret és rétest, utóbb pedig az anyós rávette, hogy megint csak kovászos kenyeret és zöldséges rétest süssön, s csak annyit, hogy éppen elég legyen, este pedig újra veszekedtek vele, hogy miért nem búzalisztból sült kenyeret és rétest, aztán megint vacsora nélkül hagyták, és szidták, csepülték a bátyja előtt. Ő pedig szegény, éhségében újra megette a kovászt. Reggel a bátyja mérgesen ment vissza a faluba, és ő is ugyanazt mesélte el a testvéreinek, hogy a húguk így meg úgy viselkedett, és egyáltalán nem tisztelte meg. De a kovászáról ő sem tudott semmit, ezért nem is mondhatta el.

Akkor a legkisebb testvér, akit amolyan félkegyelműnek tartottak, gyanakodni kezdett, hogy valami itt nincs rendben, van valami, amit a bátyjai nem tudtak meg, ezért azt mondta:

— Most én megyek el a húgomhoz vendégségbe, hadd lássam én is, miféle dolog ez? Mert ahogy mondjátok, a húgunk rendes emberek közé került, csak ő nem becsüli meg magát, és ostobán viselkedik.

A bátyjai pedig tréfálkoztak vele:

— Majd éppen te tudod meg! Ha mi nem tudtunk meg semmit, te is hiába mész. S mit akarsz megtudni? Mi már láttuk, hogy a húgunkban van a hiba, azok pedig nagyon rendes emberek.

— Nem hiszem — mondta a legkisebbik —, elmegyek én is, megnézem a saját szememmel, kiben van a hiba. Nem hiszem el, hogy a húgom olyan rossz lenne.

Még veszekedett egy ideig a bátyjaival, végül aztán elment a húgához vendégségbe, őt is éppen úgy fogadták, mint azt megelőzően a bátyjait. Később aztán, mikor mondták a húgának, hogy süssön kenyeret és rétest, pontosabban kovászos kenyeret és zöldséges rétest, fölugrott, és így szólt:

— Nem engedem, hogy egyedül süssön, mert egy kicsit ügyetlen még, én is segítek neki.

Kiment a konyhába, ahol a lány dagasztott, megtöltött egy nagy kannát vízzel, s míg a húga dagasztott, vizet öntözött a lisztbe, így aztán, amennyi liszt csak volt, mind felsütötték, egy szemet sem hagytak. Mikor megterítették az asztalt, amazok szokásuk szerint elküldték a menyüket, hogy etesse meg a jószágot. A bátyja azonban felkiáltott:

— Nem! Most nem megy el! Egy évben egyszer jövök el hozzá, hogy elbeszélgessek vele, mint igaz húgommal, akit szeretek. Azt akarom, hogy maradjon mellettem! Mindig ő eteti az állatokat; egyszer ti is megcsinálhatjátok, menjetek csak, a húgom meg itt marad.

Az anyós meg az após kénytelen-kelletlen felálltak, s kimentek megetetni az állatokat. Mire visszajöttek, a legény a húgával együtt jól bevacsorázott, a maradékot pedig eltette a vendég a tarisznyájába, hogy reggel legyen az útra.

Mikor az öregek visszajöttek, nem találtak sem vacsorát, sem kenyeret: a vendég meg a húga mindent megevett.

Végre a vendég lefeküdt, és úgy tett, mintha aludna, de nem aludt.

Az öregeknek elkezdett korogni a gyomra az éhségtől. Más kenyér nem volt, ezért ők is fogták a kovászt, kinyújtották, mint a kiflitésztát, és beletették a tűzbe, ők pedig a tűzhely köré ültek, hogy megvárják, amíg megsül, de úgy tettek, mintha csak melegednének.

A vendég, a fiatalasszony bátyja, ekkor felkelt, s mintha ő is fázna, leült a tűzhöz melegedni. Fogta a piszkálót, megkotorta vele a tüzet, de titokban összekeverte a kovászt a hamuval úgy, hogy a kovászt már nem lehetett megenni. Mikor megmelegedett, visszament, és lefeküdt. Az öregek pedig, mivel éhesek voltak, fogták azt a kevéske lisztet, ami még maradt, hogy legalább egy kis puliszkát főzzenek. A tűzre tették a katlant, s mikor a víz megmelegedett, beleöntötték a lisztet. A puliszka nemsokára foryogni kezdett. Ekkor a vendég újra felkelt, álmosan vakarózott a nyaka körül, és megkérdezte az öregasszonyt:

— Minek ez a víz, amit ide tettél melegedni? Csak nem mosni akarsz?

— De igen — válaszolta —, mosni akarok.

A legény meg, amint a nyaka körül kaparászott, talált egy tetűt:

— Hej, te dög, mit csipkedsz, most aztán megtaláltalak — mondta, és beledobta a tetűt a puliszkás katlanba.

Tetűvel a puliszka nem jó, így az öregek megint éhesen maradtak. A vendég újra lefeküdt.

Azok meg csak forgolódtak, forgolódtak. Több liszt nem volt, hogy másik puliszkát főzzenek, mert olyan emberek voltak, akikre ráillik a mondás: „Kenyeret sütöttek — kiürült a zsákjuk.” Mit tehettek szegények? Ebesen nem bírták ki, s egy idő múlva, mikor úgy gondolták, hogy a vendég elaludt, nekiestek a káposztának (a kamrában volt nekik egy csomó sózni való káposztájuk), s mint az éhes kecskék, rágcsálni kezdtek.

Mikor a vendég hallotta a rágcsálást, úgy tett, mintha azt hinné, hogy kecskék dézsmálják a káposztát, ezért gyorsan fölugrott az ágyból, s hívta a hűgát is:

— Gyere gyorsan, mert a kecskék megeszik a káposztát!

Fogtak egy-egy botot, és a sötétben jól ellátták a bajukat, mintha valóban kecskék lettek volna, s közben kiabáltak:

— Kaccs, kaccs, megálljatok, megettétek a káposztát! — és úgy ütötték, verték őket a sötétben, hogy a csontjaikat is megpuhították.

Az öregek erre elszaladtak, és elbújtak, nehogy kiderüljön, hogy ők voltak. Így tudta meg a legkisebbik testvér, akit amolyan félnótásnak tartottak, hogy mennyit szenved a hűga az apósától és az anyósától, és így fizetett nekik azért, amit maguk kerestek.

Mikor hazament, azt mondta a bátyjainak:

— Na, ti nagyokosok! Elmentetek a hűgotokhoz, de mit tudtatok meg, és mit tettetek? Semmit. Menjetek és nézzétek meg, hogy én, akit bolondnak tartottatok, mit tudtam meg, és mit tettem.

NE A SZÉPSÉGÉÉRT VEDD EL A LÁNYT !

Volt egyszer egy asszony meg egy ember, volt két gyerekük: egy fiú, meg egy lány. A lány volt az idősebb, s annak rendje és módja szerint előbb őt adták férjhez. Szerény, szelíd lány volt, hallgatott az apjára és az anyjára, akik egy jó családból való legényt választottak neki. Régóta ismerték már, mert egy faluban laktak, ezért esett rá a választásuk. Mikor aztán férjhez adták a leányt, egy gonddal kevesebb maradt, s most már csak a fiúval törődtek. Hanem a fiú más volt, mint a néneje; konokabb, mint általában a fiúgyerekek, szófogadatlanabb, és soha nem hallgatott az anyjára. Mindig a barátaival kószált; eljárogatott a fonóba, s még más falukba is elment a búcsúba, vagy horót táncolni. Egy idő múlva már arról is beszéltek, hogy beleszeretett egy nagyon szép, neves családból való lányba, de ez a lány egy távoli faluban lakott. Az apja meg az anyja nem vette jó néven, hogy a gyerek messziről akar asszonyt hozni, ezért le akarták beszélni, de a gyerek alig tartózkodott otthon, mindig a barátaival mászkált, csavargott. Egyik nap azt mondja az apja:

— Hallgass rám, fiam, mondok valamit. Elmúltak már a bolondos évek, kimászkáltad magad, meg kellene már házasodnod.

— A szívemből szóltál — mondta a fiú. — Hiszen én is azt akarok, csak szégyelltem szóba hozni.

— Mi az anyáddal már régóta beszélünk erről, nézegetjük a faluban a lányokat, s már választottunk is neked egyet: szép is, dolgos is, meg jó családból való.

— Én nem akarom, hogy nekem is ti válasszatok, mint a nénémnek — felelte félvállról a fiú. — Felnőtt férfi vagyok, katona is voltam. Sokfelé jártam már, láttam szép meg csúnya lányokat, magam akarok feleséget választani.

Az anyja, aki a tűzhely mellett ült, s mindent hallott, rögtön megszólalt:

— Nálunk az a szokás, hogy a szülők házasítsák ki a gyerekeket. Milyen szégyen lenne, ha nem hallgatnál ránk, és olyan feleséget hoznál, akit nem szeretünk.

— És ha azt, akit ti akartok hozni, én nem szeretem? — mérgelődött a fiú.

— A te dolgod könnyű — jajdult fel az anyja. — Te fiatal vagy, úgy hajlasz, mint a vessző, de mi már öreg fa vagyunk; eltörünk, ha hajlítanak bennünket. Milyen lesz az életünk öregségünkre, ha békétlenség uralkodik a házban?

— Miért lenne békétlenség? — kérdezte a fia. S mert látta, hogy konoksággal nem sokra megy, szelídebbre fogta a hangját.

— Ha én hozok asszonyt, akit magam választottam, ha én meg vagyok vele elégedve, s ha ő is tisztelni fog benneteket, mert szívesen jött ide, miért lenne békétlenség?

— Nem akarjuk, és kész — vágott a szavába az anyja. — Az ilyet nem is ismeri az ember, nem is tud róla semmit.

— Akkor menjen el az apám, kérdezősködjön felőle a faluban, majd elmondják neki — felelte a fiú.

— A rostában is csak rövid ideig marad meg a víz; hogy lehet akkor egy embert ilyen rövid idő alatt megismerni - siránkozott az anyja. — Több idő kell ahhoz: ha az ember együtt ebédel vele néhányszor, s legalább három éjjel vele alszik, hogy reggel is lássa, hogyan néz rá, hogyan takarít, megmossa-e a szemét vagy nem, látod, ez már elég lenne.

— Anyám, az a lány, akit én választottam, neked is megfelel

— mondta a fiú. — Szép is, dolgos is, jó is, nálánál jobbat nem ismerek.

— Hej, fiam, ismerjük már az ilyesmit — mondta az apja.

— Mikor a szív lát, a szem vak.

S még sokáig puhíttatták, de a fiút nem tudták rávenni, hogy mondjon le a lányról. Egyszer aztán a fiú azt mondja az apjának:

— Apám, megbeszéltem a lánnyal, hogy elmész hozzájuk háztűznézőbe.

— Már hogy mennék háztűznézőbe, mikor nem is ismerjük?
— mondta az apja.
— Ki olyan bolond, hogy a fejét kökénybokorba dugja?
— szólt közbe az anyja is.
— Nagyon kérelek, menj el, nézd meg, és azután beszéljünk. Akkor hallgatok rád — könyörgött a fiú.

Az apa gondolkodott, gondolkodott, s végül azt mondta:
— Jól van, te csak menj a dolgozdra, mi meg majd megbeszéljük az anyáddal.

A fiú nagyon szerette az apját, és tudta, hogy ha egyszer kimond valamit, nem szegi meg soha a szavát. Csak az anyjától félt, mert az makacsabb teremtség volt, s nemigen szokott tágítani attól, amit a fejébe vett: mint az oktalan birka, csak azt az egyet tudta és bégette. A fiú ezért hálás volt az apjának, hogy majd beszél az anyjával. S az apjának nem volt könnyű dolga, kivárta, mikor az asszony egyedül volt a házban, éppen rétest sütött, és azt mondta neki:

— Anyjuk, ha már rétest sütsz, süss egy cipót is. Elmegyek, és megnézem azt a lányt. A gyerekek tetszik, kedve van hozzá, még majd megbetegszik miatta, vagy megmakacsolja magát, és nem nőül meg.

— Jól van, sütök én kettőt is — mondta a felesége —, de az én akaratomnak kell teljesülni: azt a lányt hozza ide a gyerek, akit én választok!

— Ne beszélj így, anyjuk! Manapság mások az emberek, nem úgy, mint régen. Meséltem neked, hogy az én nagyapám nem is látta a nagyanyámat. Az anyja meg az apja ment el a menyasszonyért, szépen összeeskették vele, vagy inkább a nadrágjával, mert hogy juhász volt, s még csak el sem ment a lakodalomba.

— Akkoriban bolond volt a nép — válaszolta a felesége. — Most mi választjuk a lányt, a gyerek meg elmegy érte, és elhozza.

Hiába próbálta az ember meggyőzni az asszonyt, nem használt a jó szó, meg a rossz sem. Ekkor így szólt:

— Én pedig nem veszem el a fiam kedvét, ha nem tetszik, menj, és akaszd föl magad! Egész életemben szenvedtem melletted, most még a gyerek is szenvedjen? Ha jó, jó, ha nem jó, nem jó, mehetsz isten hírével! Kakas nélkül is eljön a reggel, s az a nap is olyan, mint a többi.

Ezt mondta a férfi, aztán felkelt, és kiment, az asszony pedig törni kezdte a fejét, mitévő legyen, de semmit sem tudott kigondolni. Este megvacsoráztak, és lefeküdtek. Az asszony egész éjjel nem aludt, és reggel azt mondta a férjének:

— A gyerek éppen olyan konok, mint te; amit egyszer kigondolt, attól nem tágít. Küldjük el még egyszer a lányhoz, s tegyen próbát vele: aztán ha csakugyan olyan okosnak találja, mi is elmegyünk, és elhozzuk, mert másképp nem lesz itt élet.

— Hej, anyjuk, végre te is mondtál valami okosat — nevetett az ember. — Hanem mi legyen az a próba, amiből meg lehet tudni, hogy milyen a lány?

— Megmondjuk a gyerekeknek, hogy estére menjen el a fonóba, és adja föl a lánynak ezeket a találós kérdéseket: mi a legjobb a világon, mi a legkedvesebb, mi a leggyorsabb, és ki nagyobb a cárnál. Ha meg tud rájuk válaszolni, megtartjuk a lakodalmat, és kész.

Mikor megvacsoráztak, az apa elmondta a fiának, mit gondoltak ki az anyjával. A gyerek megörült, megborotválkozott, tiszta fehér inget kért az anyjától, és fütörészett. Egyszóval, jó kedve volt. Mikor elkészült, felkereste a barátait, elmondta nekik, hova akar menni, s hívta őket is, hogy tartsanak vele, s nézzék meg, lesz-e lagzi vagy nem? A barátai rá is álltak, s már tervezgették is, hogy majd ki mit csinál. Alig várták aztán a napkeltét, s elindultak. A falu elég messze volt, sokáig tartott az út. Mire odaértek, a lányok már össze is ültek a fonóba. Bementek a legények, leültek, beszélgettek és nevetgéltek, a fiú pedig odatelepedett a lány mellé, és mesélni kezdett neki erről, arról, mi újság van a falujukban, lassanként aztán arról is faggatni kezdte, amit az anyja mondott neki. A lány azt mondta:

— Hát ezek nagyon könnyű kérdések, vannak ennél nehezebbek is: ha az ember egész éjjel gondolkodik, akkor sem tudja kitalálni.

— Hát ha olyan könnyűek, mért nem válaszolsz rájuk? — kérdezte a legény. — Mert én tudom: a legjobb a méz, a leggyorsabb a szél, a legjobb az anya, a legnagyobb a cár.

A lány ránézett, és csodálkozott, vajon igazán ilyen ostoba vagy csak tetteti magát, és így szólt:
— Nem úgy van: az álom jobb a méznél, a szerelmes kedvesebb az anyánál, a gondolat gyorsabb a szélnél, a gyerek nagyobb a cárnál.

A fiúnak nem nagyon tetszettek a lány szavai, de nem volt mit tennie, türtőztette magát, és azon gondolkodott, vajon az anyjának tetszenek-e majd a lány válaszai. Hát valóban buta, s csak neki rémlett úgy, hogy nincs nála okosabb? Csak töprengett a legény, csak töprengett, s mikor az első kakasok megszólaltak, és fölkeltek a lányok, a legények is szétszéledtek.

Másnap, mikor leültek ebédelni, kérdezte az apja:

— Na, fiam, mi volt a fonóban, hogy telt el? Láttad-e a lányt, és miről beszéltek?

— A fonó olyan volt, mint minden fonó — felelte a fiú.

— A lányok hímezték, fontak, mi pedig ültünk, tréfálkoztunk, hogy el ne aludjanak, meg énekeltünk és muzsikáltunk.

— Elmondtad a lánynak a találós kérdéseket, amiket az anyád mondott?

— Elmondtam, és válaszolt is rájuk, de nem tudom, helyes-e, amit válaszolt, mert nekem nem nagyon tetszett — felelte a fiú, és lehajtotta a fejét.

— Hiszen dicsérted, hogy nagyon okos, értelmes — örvendezett az anyja. — Látod fiam, most, hogy kipróbáltad, már el is ment a kedved tőle.

— Hej, fiatal vagy még, ilyenkor könnyen csalódik az ember

— mondta az apja. — Azért vagyunk mi, szülők, hogy tanácsot adjunk a gyerekeknek, és segítsünk rajtuk.

— Mégis, mit felelt a lány? — emelte föl a tekintetét az anyja.

— Mikor elmondtam neki a találós kérdéseket, elnevette magát, hogy ezek nagyon könnyűek. Azt mondta, hogy az álom jobb a méznél, az ész gyorsabb a szélnél, a szerelmes kedvesebb az anyánál, a gyerek nagyobb a cárnál.

— Ne beszélj fiam, ezt a lány mondta? — csodálkozott az anyja.

— A lány mondta, anyám. El is ment a kedvem tőle — mondta a fiú alig hallhatóan.

— Na, apjuk, kelj föl azonnal, öltözz át, és indulj a lányhoz, beszéljétek meg a lakodalmat — mondta az asszony. —

Nincs már sok idő, lassan elmúlik az őszi, télen meg hideg van a lakodalomra.

— Melyik lányhoz menjen el az apám? — kérdezte a fiú.

— Hogyhogy melyikhez? Hát ahhoz, akit te választottál. Látod, fiám, ez aztán okos lány! Mintha én szültem volna.

— Okos? Hát nem hallottad, mit mondott? — kérdezte a fiú.

— Hiszen éppen azért, amit mondott, te bolond — nevetett az anyja. — A lány nagyon helyesen válaszolt. Mert mit mondasz, ha egész nap dolgozol, este fáradtan hazatérsz, és vacsorázni hívunk? „Anyám, nagyon álmos vagyok; ha mézet adnál, arra se tudnék ránézni.” Ha meg arra kérlek, hogy segíts valamiben, azt mondod: „Anyám, most nem tudok, megyek a pajtásaimmal a kútra, a lányokhoz.” Mikor én nem engedtem, hogy ezt a lányt elvedd, mit mondtál? „Az anyámmal a tengerig, a feleségemmel a tengeren át” - mert a feleség kedvesebb az anyánál is. Ha pedig elgondolkodsz, hegyeken, völgyeken keresztül száguldasz, s eljutsz oda is, ahova a szél nem juthat el. De a legigazabb, hogy a gyerek a cárnál is nagyobb. Ha a gyerek sír, nemhogy a cár, maga az isten is jöhet: először a gyermekét nézi meg az anyja, aztán a többi. A cárt éltesse az isten, várhat, a gyereket azonban rögtön meg kell nézni. Ezért most, hogy elmondtad a lány válaszait, rájöttem, hogy okos, értelmes lány, és a mi házukba való. Mert tudd meg, és majd a gyerekeidnek is mondd el: a szépség elmúlik, nem lehet rá családot építeni; a pénz idővel elfogy, meg hát a gazdag az otthont szűknek, az asszonyt pedig csúnyának találja; ha az asszony okatlan, a harmadik nap fölmászik a háztetőre, és kiabál: „Eladó!” Az észet nem pénzért árulják, de az ész pénzt csinál, amiből jól lehet élni.

Néhány nap múlva aztán elmentek a lányért. A fiatalok összeházasodtak, és boldogan éltek. A legény is elégedett volt, mert szerette a feleségét, az apósa is, mert a fiatalasszony szép és dolgozó volt, az anyós pedig nem győzte dicsérni a menyét, olyan jónak és értelmesnek találta.

NE OSZD SZÉT A VAGYONODAT, AMÍG ÉLSZ

Egyszer egy apa, mikor öregedni kezdett, amije csak volt, mindent elosztott három fia között. A fiúk egy ideig úgyahogy gondoskodtak az apjukról, később azonban kezdték elhanyagolni. Csak azért nem dobták ki, mert mégis szégyellték volna, de csináltak neki egy kis kuckót a lépcső alatt, oda betették, időnként adtak neki valami ennivalót, ami éppen eszükbe jutott, de bort, pálinkát egyszer sem adtak neki. A menyei pedig egyáltalán rá sem néztek, gondolták, úgyis megeszik a tetűk. Az egész falu csodálkozott, hogy az öreg olyan rongyos, koszos és meggyötört, és sokan mondogatták:

— Úgy kell neki, hadd járjon így. Ha nem osztotta volna szét a vagyonát a fiai között, akkor most gondoskodnának róla.

Ennek az embernek volt egy zsidó szomszédja. A zsidó megsajnálta az öreget, magához hívta, és azt mondta neki:

— Én segítek neked, hogy a fiaid gondoskodjanak rólad, de fogadd meg, amit mondok. Vedd ezt a pénzt, tízezer garas, vidd haza és esténként számlálgasd. De nehogy becsapjál később, ha mondom, visszaadd ám!

Az öreg fogta a pénzt, hazavitte, és minden este számolgatta, ahogy a zsidó tanácsolta.

Egy este az egyik menyé, mikor a lépcsőn lefelé ment valamiért, meghallotta, hogy pénz csörög. Benézett az ablakon s látta a halom aranyat, amint az apósa számlálgatta. Visszafordult, s ment egyenesen a férjéhez:

— Gyere, nézd meg, milyen sok pénze van apádnak.

— Honnan vette volna? — mondta az.

— Nem tudom, de mikor mentem lefelé, hallottam, hogy pénz csörög. Hallgatóztam, benéztem az ablakon, s láttam, amint az apád egy nagy kupac aranyat számlál. Menj, nézd meg magad is, ha nem hiszed!

A férje lement, s mikor látta, hogy a felesége igazat mondott, gyorsan elszaladt, és szólt a másik két testvérének is.

— Nahát! — mondták a testvérei. — Hogy még pénze van az apánknak! Most aztán gondoskodjunk róla, nehogy elköltse, inkább ránk hagyja.

Reggel, mikor az öreg felébredt és körülnézett, látja ám, hogy az egyik menyé vizet hoz, hogy mossa ki a szemét, a másik meg pálinkát forralt és azzal kínálgatja, a harmadik pedig egy tyúkot süített meg, azt hozta be neki reggelire.

— Apám — mondta az idősebbik menyé —, olyan régen mostál már fejet, gyere ide, én megmosom, szégyen így járni.

— Nesze, vedd föl ezt az inget — mondta a középső —, nem látod, milyen koszos már, ami rajtad van.

— Add ide a ruhádat, hadd mossam ki — mondta a legkisebbik menyé —, nem tudom nézni, hogy ilyen piszkosan jársz. És gyere föl hozzánk máma, ebédeljünk együtt.

Az öreg menyéi szinte versenyeztek egymással, hogy melyikük járjon jobban az apósa kedvében.

Kisvártatva aztán jöttek a fiai is. Azok is hízelegtek, hívták, menjen föl hozzájuk, ne vakoskodjon itt a kuckóban, mert hideg is, piszkos is, és ha esetleg pénze lenne, még majd ellopják tőle. Egyszóval, mindenáron rá akarták beszélni, hogy menjen fel.

— Nekem itt nagyon jó, fiaim. Megszoktam már, hogy egyedül vagyok, nem viselem el, ha gyerekek nyüzsögnek körülöttem, meg hát nem is tudnék le-föl mászkálni a lépcsőn, öreg vagyok én már, itt fogok meghalni, fiaim.

— Hát, ha így van — mondta a legnagyobbik fiú —, aljkor csak maradj, de ha van még valami pénzed, vagy más, ne tartsd itt, mert az ajtót nem lehet bezárni. Még bejön valaki, és ellopja. Inkább add ide, mi majd eldugjuk a ládába.

— Hej, fiam, ami maradt, az mind itt van a fejem alatt, egy korsóban. Ha meghalok, az is a tiétek lesz. Amíg élek, addig nálam marad, aztán ha elmegyek, vihetitek, legyen a szerencsétek.

Attól kezdve az öregről rendszeren gondoskodtak. Időben kimosták a ruháit, időben tálaltak neki, így apám, úgy apám, s nem engedték, hogy egy haja szála is meggörbüljön. A gyerekek korábban kinevették meg bántották, most aztán ők is versengtek, hogy melyikük vigye neki az ételt, a bort, a pálinkát vagy mást. Így éldegélt aztán az öreg. A pénzt visszaadta a zsidónak, aztán fogott egy ökörtülköt, beledugta egy korsóba, és eldugta a feje alá. Mikor a halála órája közeledett, a fiai összegyűltek, és faggatták a pénz felől.

— Mindent, amim csak volt, szétszítottam közöttetek, s az is a tiétek lesz, ami a korsóban van. De amíg nem telik el az első esztendő, ne nyúljatok hozzá. Ha eltelik az első esztendő, vegyétek elő, és osszátok el testvériesen. Esküdjete meg, hogy nem szegitek meg a szavakat!

A fiai megesküdtek. Mikor az apjuk meghalt, szép temetést rendeztek neki, negyven misét mondattak, minden szombaton ételt vittek a sírjára, aztán megemlékeztek róla a harmadik, a kilencedik, a negyvenedik napon, meg az első fél év után, ahogy az isten rendelte.

Az első évfordulón aztán, mikor visszajöttek a temetőből, kinyitották a kuckóját a lépcső alatt, és elővették a korsót. Remegő kézzel vették ki belőle a szarvat.

De nem találtak benne semmit.

A VÁLYÚ

Egy embernek csak egy fia volt. Már nagyon megöregedett, és nem tudott semmiféle munkát végezni. Egyszer azt mondta neki a fia:

— Csak pusztítod a kenyeret, menj, és feküdj az akolba!

Az öreg el is ment, és lefeküdt egy ökörbőrre. A fia vitt neki egy kis száraz morzsát, és beleszórta a disznóetető vályúba. Az öreg kiabálni kezdett. Odament az unokája, fogta a ványolót, és elkezdett farönköt vájni. Az apja látta, és megkérdezte, mit csinál.

— Teknőt csinálok — felelte a fia —, hogy öreg korodban legyen majd, amiből etetlek, úgy, mint te a nagyapát. Az apa elgondolkodott, aztán elment, és magához vette öreg apját.

A ROSSZ ASSZONY

Volt egyszer egy asszony, annak volt egy fia. A fiú egy idő múlva asszonyt hozott a házhoz, s munkába menet mindig meghagyta neki, hogy rendesen gondoskodjon az anyjáról, és tisztelje. A felesége azt felelte, hogy ő úgy tiszteli az anyósát, mintha saját anyja lenne, de ahelyett, hogy valóban tisztelte és anyjaként szeretete volna, még kenyeret sem adott neki elegendőt, hanem kényszerítette, hogy előbb fonjon meg három orsó fonalat, aztán járjon horót, és énekeljen. Csak azután adott neki egy kis száraz kenyeret, hadd rágcsálja fogatlan szájával, és hadd forduljon föl.

A fiú állandóan kérdezgette a feleségét, hogy rendesen

gondoskodik-e az anyjáról, és tiszteli-e, ő pedig mindig azt felelte:

— Miért ne, minek gondolsz? Tisztelem, és úgy bánok vele, mint az anyámmal.

A fiú az anyját is megkérdezte:

— Anyám, rendesen gondoskodik rólad, és tisztel eléggé a menyed?

Az öregasszony félt, hogy az igazságot megmondja a fiának, mert aztán hova bújik a menyé haragja elől?

— Nagyon rendesen gondoskodik rólam, és tisztel — válaszolta. így ment ez sokáig, s az öregasszony egyre csak szenvedett a menyétől, de a fiának semmit sem mondott szegény.

Végre egy nap betelt a pohár, az öregasszony nem tűrhette, és nem is akarta tovább titkolni a dolgot, s mikor a fia legközelebb megkérdezte: „Hogy vagy anyám a menyeddel”, azt felelte:

— Ha meg akarod tudni, hogy élek a menyemmel, bújj el egyik nap a faliszekrényben, s nézd meg a saját szemeddel.

Ebből a válaszból a fiú megértette, hogy valami nincs rendben, és egyik reggel elrejtőzött a faliszekrénybe, anélkül, hogy a felesége tudta volna. Gondolta, egész nap is ott rejtőzik, hogy meglássa, mi történik. Nem telt el sok idő, s maga is láthatta és hallhatta, milyen lehet az anyja élete a menyé mellett.

A felesége és az anyja a szobában ültek, és fontak. Mikor eljött az ebédidő, az asszony enni akart, és így szólt a menyének:

— Adj egy falás kenyeret, éhes vagyok!

— Maradj veszteg és dolgozz! - felelte neki mérgesen a menyé. — Amíg nem fontad meg a fonalat, addig nem adok kenyeret. Pukkadj meg!

Az asszony újra kedvesen könyörgött:

— Adj egy falat kenyeret, megéheztem. Meg öreg vagyok már.

— Maradj veszteg, és fonj! — ismételte meg a menyé.

Végre az anyós megfonta mind a három orsót, és újra könyörögni kezdett a menyének, hogy adjon neki egy darab kenyeret:

— Láthatod, hogy már mind a három orsó tele van, adj egy darab kenyeret.

— Előbb kelj föl, és táncolj — felelte a menyé. — Meg énekelj valamit, ha azt akarod, hogy adjak. Az öregasszony újra könyörgésre fogta:

— Hogy tudnék én még horót táncolni! Öreg vagyok már ahhoz!

— Pukkadj meg, kelj föl, és táncolj, hiszen tudod, hogy táncolnod kell, ha kapni akarsz valamit — mondta a menyé.

A fiú, aki a szekrényben rejtőzött, mindent hallott.

Végül aztán az anyós kénytelen-kelletlen engedelmeskedett; felemelte mindkét kezét, úgy járta a táncot, és úgy énekelt:

— így megy ez, fiam, mindennap. így megy ez, fiam, mindennap. Egy darab kenyérért, mindennap!

— Mért így énekelsz, te boszorkány? — kiáltott rá a menyee. - Énekelj rendesen, hogy a szemed folyjon ki!

— Hát hogyan? Nem tudok másképpen — felelte a szegény anyós, és újra rákezdte: — így megy ez, fiam, mindennap.

— Hej, hogy a szemed essen ki, te boszorkány — szidta a menyee —, mért nem énekelsz rendesen? És fölemelte az orsót, hogy fejbe verje vele az anyósát.

A férje eddig csak hallgatott, és figyelt, várta, hogy még mi történik. Mikor aztán látta, hogy a felesége fölemelte az orsót, hogy fejbe verje az anyósát, tovább nem bírta elviselni, azon hirtelenében kiugrott a szekrényből, nekiment a feleségének, kikapta a kezéből az orsót, amelyikkel az anyósát akarta fejbe verni, aztán egyik kezével az asszonyt rángatta, a másik kezében levő orsóval pedig ütötte, verte, hogy a csontjai is meglágyultak, és minden ütésnél ismételte:

— Szóval így tisztelted az anyámat, mintha saját anyád lett volna! Átkozott kutya!

Akkor a felesége könyörögni kezdett, hogy bocsásson meg, térdre hullott a férje és az anyósa előtt, és megesküdt, hogy ezután valóban tisztelni fogja.

A férje, miután alaposan elverte, végül megbocsátott neki, a felesége pedig azóta valóban úgy tisztelte az anyósát, és úgy gondoskodott róla, mintha a saját anyja lett volna.

A MOTOLLA

Volt egy asszony, aki minden este eljárt a fonóba, de soha semmit sem font. Mondogatta is neki a férje:

— Asszony, te állandóan a fonóba jársz, de még egy orsót se láttam, hogy megfontál volna.

Az asszony ilyenkor mindig hazudott valamit, és lefeküdt. Egy kádban aludt, amelyik ott állt a pajtában, mert nagyon lusta volt. Azt mondja neki egyszer a férje:

— Anyjuk, ezek a gyerekek egészen lerongyolódtak, mikor gombolyítasz már?

Az asszony azt felelte:

— Nincs motollám!

A férfi reggel fölkel, és azt mondta a feleségének:

— Mutasd meg az orsókat, aztán elmegyek, vágok az erdőben motollát.

Az asszony belebújt egy kádba, előhalászott egy orsót, és azt mondta:

— Itt vannak, itt vannak!

Pedig csak egy volt. Azt az egyet emelgette, és egyre kiabálta:

— Itt vannak, itt vannak!

Az ember elment az erdőbe, talált egy megfelelő fát, s vágni kezdte. Valamilyen hangot hallott:

— Motolla, motolla, aki motollának valót vág, annak a felesége meghal, hét gyereke árva marad!

Az öreg megijedt, és hazament. Otthon a felesége veszekedni kezdett vele, de a férje elmondta, hogy az erdőben, éppen mikor vágni kezdte a fát, valami kiabálni kezdett:

„Motolla, motolla, aki motollának valót vág, annak a felesége meghal, hét gyereke árva marad!” Erre az asszony azt mondta:

— Jól tetted, hogy nem vágta ki. Jobb, ha rongyosak a gyerekek, mint hogy anya nélkül maradjanak.

Mert az történt, hogy az asszony megelőzte a férjét, elbújt az erdőben, és ő kiabálta: „Motolla, motolla, aki motollának valót vág, annak a felesége meghal, hét gyereke árva marad!”

Reggel a férj azt mondja a feleségének:

— Elmegyek a vásárra, veszek a gyerekeknek inget.

Azzal elment. Az asszony szerette volna, hogy az ura neki is vegyen, és odaszólt a gyerekeknek:

— Kiáltsátok az apátok után, hogy nekem is vegyen egy inget — rövid legyen és lila.

A gyerekek aztán kiabáltak:

— Papa, vegyél a mamának is inget, rövid legyen és lila.

Az pedig úgy értette: „Vegyél a mamának libát.” Na, vett is a gyerekeknek inget, meg vett egy libát is. Hazament. Mikor a gyerekek látták, hogy libát hoz, megörültek, és kiabálni kezdtek:

— Mama, libát hoz a papa!

Az asszony meg úgy értette, hogy lila inget hoz, s mivel éppen akkor gyújtott be a kemencébe, levette régi, rongyos ingét, és bedobta a tűzbe. A férje közben bejött, és mikor a feleségét meztelenül látta, nagyon mérges lett, mert éppen vele volt a keresztkomája is. Az asszony kifutott az udvarra, belebújt a szénába, úgy takarta el a székelyét. A keresztkoma azonban odakötötte a szamarat, az aztán leeszegette róla a szénát, s az asszony újra pucér maradt.

Mikor a keresztkoma elment, azt mondja magában az ember: „Na várj, most megtanítlak!”

Odaszól a feleségének:

— Anyjuk, tudod-e, mi jó hírt hoztam? Lakodalomba hívnak bennünket, a bátyád nőül. (Az asszony másik faluból való volt.)

Az asszony azt felelte:

— Jól tették, hogy meghívtak bennünket, de velem mi lesz? Nincs ingem.

Azt mondja a férje:

— Azon segíthetünk. Befogom az ökröket, fölteszem a szekérre a kádat, te meg belebújsz. A falu előtt leteszem, bemegyek a faluba, kérek az anyádtól egy inget, aztán felöltözöl a kádban, és máris mehetünk a lakodalomba.

Az asszony megörült, hogy mégis ott lehet a lakodalomban, a férje meg befogta az ökröket, föltette a kádat, az asszony belebújt, és elindultak. Mikor a falu szélére értek, azt mondja az ember a feleségének:

— Anyjuk, most maradj itt, én elmegyek az anyádhoz, kérek egy inget.

De nem ingért ment, hanem síposokat meg dobosokat fogadott föl, és azokkal együtt visszament a szekérhez. Mikor egészen közel értek, az asszony azt gondolta, hogy a lakodalmas menet, és fölállt, hogy megnézzé. Hanem a dobosok már ott is voltak a szekér mellett, s nagy zenebonát csaptak.

Erre az asszony kiugrott a kádból, és futásnak eredt, miközben a dobok pufogtak.

Hazaszaladt az asszony, leült fonni. Jött később a férje is, s azt mondja:

— Anyjuk, kelj föl, és főzzél a gyerekeknek puliszkát!

Az meg azt mondta:

— Ügy sincs semmi dolgod: főzz nekik te!

A férje megfőzte a puliszkát, és leültek enni. De megint jött a keresztkoma, és azt mondta:

— Komámasszony, együnk már! Ő meg azt felelte:

— Nem tudok felkelni, meztelen vagyok!

Mondta aztán a férjének, hogy tegyen a vállára egy darab puliszkát, s miközben font, abból harapdált, csak hogy ne kelljen neki felállni.

Így tanította meg az ura, hogy rendesen dolgozzon.

ALUDJUNK RÁ EGYET

Élt egyszer egy ember meg egy asszony. Nagyon jól megvoltak egymással, a szomszédasszony azonban, mikor látta, milyen szépen élnek, nem tudta elviselni, irigykedett rájuk, ezért egyszer behívta magához a férfit, és azt mondta neki:

— T i nagyon szépen éltek a feleségeddel, de tudod-e, hogy az asszony görbe utakon jár? Saját szememmel láttam, hogy nappal, mikor nem voltál itthon, titokban férfiak járkálnak be hozzátok.

Az ember nem szólt semmit, csak elment, s egyenesen haza. A feleségéhez sem szólt, csak magához vett valamit, aztán újra eltávozott: elment messzire, hogy hírét se hallják. Elszegődött egy gazdag emberhez, nem járt sehová, mindig csak a kuckójában ült. Sok évig ott volt, s a gazdája megszerette, mert rendesen dolgozott. Egyszer, éppen húsvét volt, a gazdasszony azt mondja a férjének:

— Ez az ember olyan régóta nálunk van, s még egyszer sem hívtad meg hozzánk. Hívd meg legalább most, hadd legyen velünk, mert biztosan szomorú, hogy ezen a napon is egyedül eszik a kuckójában.

A férje el is ment, és meghívta, hogy tartson velük. Ebéd közben a gazda és a felesége vidáman beszélgettek, mint minden házaspár, amelyik szépen él. Amint elnézte őket, hogy olyan vidáman és kedvesen beszélgetnek, egyszer csak, maga sem vette észre, hogyan, mélyen felsóhajtott. Az asszony hallotta és látta, ezért faggatni kezdte.

— Ez a sóhaj — mondta — nem volt véletlen; téged valamilyen titkos bánat emészt.

Erre azt mondta, hogy nincs semmi, ami emésztene, éppen csak felsóhajtott. Az asszony azonban egyre unszolta, hogy mondja meg, mert érezte, nyomja valami a lelkét ennek az embernek, nem volt véletlen az a sóhajtás. Mikor az ember látta, hogy hiába is tagadná, elmondta, mi nyomja a lelkét.

— Én nem vagyok legényember, ahogy eddig tudtátok; nős vagyok, s van egy fiam is. Nagyon jól éltünk, de a feleségem, mint később a szomszédasszonytól megtudtam, görbe utakon járt, ezért otthagytam őket.

S részletesen elmesélte az egészet. A gazdasszony a végén megkérdezte:

— Azt mondtad, sokáig jól éltetek. Tapasztaltad-e magad is, hogy valami rossz van a feleségedben?

— Nem — válaszolta. — Csak a szomszédasszonytól hallottam.

— Hát, ha így van — mondta az asszony —, akkor ez nem más, mint rágalmazás: a szomszédasszony megirigyelte, hogy olyan jól éltek, meggyűlölt benneteket, most aztán kárörvendezik. Ezért menj csak szépen vissza a feleségedhez.

Az ember bele is egyezett. Akkor a gazdasszony süttött neki egy cipót, a belsejét meg telerakta arannyal, de anélkül, hogy a férfi ezt tudta volna, aztán nekiadta, és meghagyta, hogy ő se egyen belőle, s másnak se kínálja, amíg haza nem ér; ott aztán adja a feleségének, hadd egye meg. Adott neki még egy rend szép új ruhát is, meg három aranyat, fizetség fejében. Azzal a férfi elindult.

Mikor beesteledett, megszállt egy vendégfogadóban. Kérdezgette a vendéglőst erről, arról, az meg egyre csak hallgatott, semmire sem válaszol. Akkor megkérdezett egy másik embert, mért hallgat a vendéglős állandóan, talán néma, vagy mért nem felel, ha kérdik. Azt a választ kapta, hogy nem néma az, csak minden mondatért egy aranyat kér. Erre azt gondolta: „Adok neki egy aranyat, kíváncsi vagyok, mit mond?”

Adott neki egy aranyat, mire a vendéglős megszólalt:

— Ha zavaros vízhez érsz, addig ne menj át rajta, amíg elötte más nem megy át.

Amint ezt kimondta, elhallgatott. Az ember pedig azt gondolta: „Adok neki még egy aranyat, kíváncsi vagyok, mit mond még.”

Adott neki még egy aranyat, és a vendéglős újra megszólalt:

— Ha rád esteledik, és valahol meg akarsz szállni, ne maradj olyan fogadóban, ahol a gazda egyik szemére vak, menj máshova. Még véletlenül se aludj ilyen fogadóban!

Amint ezt mondta, megint elhallgatott. Az ember pedig azt gondolta: „Nekiadom a harmadik aranyat is, kíváncsi vagyok, mit mond még?”

Amint ezt kigondolta, odaadta a harmadik aranyat is, s a vendéglős ismét megszólalt:

— Ha valamiért megharagszol, várj huszonnégy órát; amíg nem telik el, ne tegyél semmit.

S amint ezt kimondta, elhallgatott.

Reggel az ember újra elindult. Amint ment, mendegélt, elérkezett egy zavaros vízhez. Már éppen át akart gázolni rajta, mikor eszébe jutott, mit mondott neki a vendéglős, s így szólt magában: „Mért adtam én az aranyat? Várok egy kicsit, ahogy tanácsolta.”

Azzal leült.

Jött egy török, igen jó lova volt, s rá akarta venni, hogy először ő gázoljon át a vízen. Azt mondta neki:

— En nem tudok átgázolni, menj te először, a te lovad erősebb az enyémnél.

A török erre megharagudott, és nagy mérgesen belehajtott a vízbe. Mikor a folyó közepére ért, a víz lesodorta, a ló pedig visszaúszott a partra. Az ember meg, mikor látta, hogy a török megfulladt, fogta a lovát, és megnézte, mit cipelt a gazdája az iszákjában. Csupa arannyal volt tele! Mikor a víz lepadt, akkor átgázolt, és ment tovább. Az úton elért két kereskedőt, és hármában folytatták az utat, míg be nem alkonyodott. Éppen egy városba érkeztek, s elmentek egy fogadóba, hogy ott megalszanak. Az ember, mikor a vendéglősre nézett, látta, hogy egyik szemére vak. Nem is akart ott maradni éjszakára, hanem egy másik fogadóba ment, az ismerősei pedig ott maradtak. Igen ám, de látni akarta, mi történik, ha besötétedik, ezért elrejtőzött az ajtó mögé, hogy onnan majd megleszi, mi történik. Amint ott állt, hallotta, hogy megérkezett az aga, és arról tanakodtak a fogadósával, hogy miképpen rabolják ki a kereskedőket. Az asszony ugyanis észrevette, hogy sok pénz van a tarisznyájukban, s erről az agát is értesítette.

Ez a fogadós né máskor is rabolt már ki kereskedőket; az aga mindig büntársa volt, és megosztottak a pénzen. Az aga azt tanácsolta, hogy ölje meg a férjét, és mondja azt, hogy a kereskedők tették el láb alól, akkor aztán őket ítélik el, kötélre kerülnek, a pénzüket meg majd megosztóznak. Mikor az ember hallotta, milyen terveket szövöget az aga meg a fogadós né a porta előtt, kinyúlt, és levágott egy darabot az aga ködmönéből. Az aga nem vette észre. Mikor a török megegyezett az asszonnyal, elment, az ember pedig keresett egy másik fogadót, s ott aludt. Éjjel a fogadós né megölte a férjét, reggel pedig, mikor felkelt, jajveszékelní kezdett, hogy a férjét holtan találta, és azt mondta, hogy a kereskedők ölték meg. Elment az aga hivatalába, s ott is elsírta, hogy a férjét az éjjel megölték. Az aga megkérdezte, kire gyanakszik, ő meg azt mondta, hogy csak azok a kereskedők ölheték meg, akik az éjszaka a fogadóban aludtak, mert más nem is volt ott. Az aga halálra is ítélte őket. Az ember ekkor fölvette az új ruháját, amit a gazdasszonya adott neki, fogta azt a darabot, amit levágott a ködmönből, és elment az agához. Mikor odaért, éppen akasztani vitték a kereskedőket, s a látványra sok nép összegyűlt. Mivel az ember szép, drága ruhába volt öltözve, utat csináltak neki. Ott aztán megkérdezte, mit követtek el az elítéltek, hogy akasztani akarják őket, mert ő ismeri őket: mindketten kereskedők és rendes emberek. Az aga azt válaszolta:

— Miféle kereskedők? Az éjjel megölték ennek az asszonynak a férjét, az asszony nem tud hova lenni bánatában. Más nem ölhet meg, mert rajtuk kívül nem is volt más a vendéglőben.

— En pedig tudom — mondta az ember —, hogy nem ezek ölték meg a vendéglőst.

— Hát ki más ölte meg? — kérdezte az aga.

— A felesége ölte meg — mondta. — Az éjszaka láttam és hallottam, amikor ti ketten a kapu előtt megbeszéltétek, hogy elveszitek a kereskedők pénzét. Hallottam, mikor rávetted az asszonyt, hogy éjszaka ölje meg a férjét, aztán fogja a kereskedőkre, és így az ő pénzüket is a tiétek lesz.

Az aga kiabálni kezdett, hogy nem igaz, sőt fenyegetőzött, de az ember nem ijedt meg, mert sokan voltak körülöttük, és megkérdezte az agát, hol van a ködmöne, amelyikben az éjszaka volt, mikor a fogadósával beszélgetett. Az aga hímezett- hámozott, hogy nem is volt ott az éjjel, de mikor észrevette, hogy az emberek is tudnak róla, hogy neki van egy másik bundája, nem volt mit tennie, elküldött érte. Mikor odahozták és kinyitották, látták, hogy egy darab le van vágva belőle. Ekkor a férfi kivett a zsebéből egy kis darabot, odaillesztette, ahonnan hiányzott, hát a darab éppen oda illett.

— Látjátok — mondta —, ahogy ez a darab egyezik, úgy egyezkedtetek ti is a fogadósával, hogy megölte a férjét, és elvisszitek ezeknek az embereknek a pénzét.

Az aga nem tudott semmit sem szólni, minden kiderült. Akkor aztán őt fogták le, a kereskedőket pedig elengedték, akik hálából, amiért ez az ember megmentette őket, a pénzük felét neki akarták adni, ő azonban semmit sem fogadott el; azt mondta, nincs szüksége pénzre, van neki is elegendő.

A kereskedők erre elbúcsúztak, s ő is elindult. Mikor a faluba ért, nem ment egyenesen haza, hanem betért ahhoz a szomszédasszonyhoz, amelyik annak idején megrágalmazta a feleségét, és úgy tett, mintha idegen lenne a faluban. Amint az ablak mellett állt, s a háza felé nézegetett, látta, hogy egy legény meg>' be hozzájuk. Elővette a pisztolyt, hogy lelövi, mert arra gondolt, hogy rosszban sántikál. De hirtelen eszébe jutott, amit az öreg mondott neki a vendéglőben, hogy haragból ne tegyen rosszat, hanem várja meg, amíg huszonnégy óra elmúlik. Visszadugta a pisztolyát, este aztán azt mondta a szomszédasszonynak:

— Ügy hallottam, hogy az az asszony, aki átellenben lakik, romlott nő; menj át, és hívd ide, vele akarok hálni.

— Mit nem beszélsz! — mondta a háziasszony. — Ez a nő becsületes, nagyon tiszta asszony. Régóta egyedül van, mert a férje elmenekült, s mégsem lehet semmi rosszat sem hallani róla.

— Hogyan? — mondta az ember. — Mára is láttam, hogy egy legény ment hozzá.

— Az a fia volt — felelte az asszony. — Kisgyerek volt még, mikor az apja elment; azóta megnőtt, legénysorba került. Őt láttad oda bemenni.

— Nem baj, hívd csak ide — mondta az ember. — Hadd lássam, miféle, ha már egyszer azt hallottam róla, hogy romlott asszony.

Végül a szomszédasszony átment érte. A felesége, mikor megtudta, hogy valamilyen idegen férfi hívhatja, először nem akart jönni, de eszébe jutott, hogy talán tud valamit a férjéről, és ezért hívhatja, átment hát. Az ember faggatni kezdte, van-e, nincs-e férje, az asszony pedig elmondta, hogy volt, de elment, itthagyták őket, s azt se tudja, hol van, életben van-e még.

— És miért ment el? — kérdezte a férfi.

— Nem tudom — mondta az asszony. — Egyik nap hazajött, nagyon hallgatag volt, és hamarosan el is ment, szó nélkül. Azóta nem is hallottam róla semmit, él-e, hal-e.

— Ha most látnád, megismernéd? — kérdezte a férfi.

— Honnan tudnám — felelte az asszony. — Olyan sok idő eltelt azóta, megöregedhetett már, nem tudom megismerném-e. De a homlokán van egy bélyeg, arról felismerném.

Ekkor az ember egy kicsit megemelte a süvegét, és a homlokán előtűnt egy bélyeg. Mikor az asszony meglátta, nem tudta levenni róla a szemét, egyre csak azt bámulta. A férfi megkérdezte.

— Mért nézel rám úgy?

— Azért — felelte —, mert éppen olyan bélyeg van a homlokodon, mint a férjemnek volt.

Akkor aztán az ember elárulta, hogy ő maga a férje, hazament, s vitte az aranyakat is, amiket hozott. Átadta a cipőt, amit a gazdasszonyától kapott. A felesége kettétörte, hát látták, hogy tele van arannyal. Attól kezdve aztán gazdag emberek lettek, és ma is boldogan élnek. Tegnap láttam őket, amikor a fiukkal együtt hármában erre sétáltak.

AZ ÖRDÖG HELYETTESE

Egy házaspár nagyon szépen éldegélt; perpatvar, veszekedés soha nem fordult elő közöttük. Mivel ilyen szépen éltek, az ördög megirigyelte őket, és egyre azon törte a fejét, hogyan rontsa el az életüket — mert az ördögnek nincs más dolga. De mivel a férj és feleség között szerelem, egyetértés uralkodott, s így maga az isten is ott volt, nem tudott beférkőzni a házukba, ezért a szomszéd öregasszonyt szemelte ki, hogy annak segítségével rontsa el az életüket, és az szedje rá végül is a férjet, hogy ölje meg a feleségét. Ennek az öregasszonynak gyenge akarata volt, ezért az ördög könnyen diadalmaskodott rajta, és rá tudta venni, hogy azt csinálja, amit ő akar.

Az öregasszony, miután az ördög megszállta, fejébe vette, hogy megrágalmazza a szomszédasszonyt; azt mondja majd a férjének, hogy megcsalja azzal a szobafestővel, aki a szomszédjukban lakik. Ezért az öregasszony egyik kezét bekente kékítővel, és átment az asszonyhoz. Éppen otthon találta, amint tett, vett. Az asszony helytel kínálta, mint mindig, az öregasszony pedig, miután sokáig dicsérgette, hogy milyen dolgoz, és hogy ahányszor csak átmegy hozzájuk, mindig munkában találja, azt mondta neki:

— Jaj, lelkem, minek is töröd magad ennyire; úgy kipirultál, mint a rózsza! — s közben megsimogatta az arcát, hogy a kezére kent kékítővel bemázolja.

Még egy ideig beszélgettek, aztán az öregasszony kért valamit, mintha azért jött volna, és elment. Egyenesen az asszony férjének a műhelyébe tartott és azt mondta:

— Jaj, fiam, milyen szépen és jól éltetek, most aztán mindennek vége! Tudom, elszomorítalak, ha elmondom, de mit csináljak? Szomszédok vagyunk, vigyáznunk kell egymásra, s miképpen a jót, azonképpen a rosszat is meg kell mondani. A szomszédod, a szobafestő, nem tudom, hogy, hogy nem, összeszűrte a levelet a feleségeddel, s amikor te nem vagy ott, állandóan hozzátok jár. Most is éppen töletek jött ki; a feleséged ki is kísért, s láttam, hogy festékes volt az arca, a mázoló biztosan megsimogatta. Ha nem hiszed, és meg akarsz győződni róla, gyorsan menj haza, és meglátod, hogy így van, hacsak eddig le nem mosta.

Mikor az öregasszony befejezte, az ember haragra gerjedt, mert fel sem tételezte, hogy ilyesmit hallhat a feleségéről, és gyorsan elindult haza. Otthon az asszonyt munkában találta, de az arca valóban festékes volt, ahogy az öregasszony mondta, mert szegénynek a sok munkától arra sem volt ideje, hogy megnézzze magát a tükörben. Ezt látván, az ember előtt egészen elsötétedett a világ, de nem szólt semmit, csak dühösen elment. Az asszony csodálkozott egy kicsit, hogy mitől lehet ilyen dühös az ura, de most sem ért rá, hogy a tükörbe nézzon, s egész nap festékes maradt az arca. Este aztán, mikor megjött a férje, ismét mérges volt; egy szót sem szólt, és semmivel sem lehetett kedvében járni. Az asszony ilyesmit eddig soha sem tapasztalt, és csak csodálkozott, hogy mi történhetett, de semmit sem tudott meg.

Máskor mindig egymás mellett háltak, most azonban a férje ezt sem akarta, külön feküdt. Egész éjjel egyikük sem hunyta le a szemét. Reggel az ember fölkelt, és szótlanul ment el a műhelybe. Ekkor az öregasszony újra átment az asszonyhoz, s már az ajtóban kiabálni kezdett:

— Hol vagytok? Itthon vagytok?

— Itt vagyok, öreganyó, itt vagyok! — hallatszott belülről az asszony hangja. — Gyere be!

— Jó reggelt! Hogy vagytok? Megvagytok-e, erőben, egészségben?

— Jaj, öreganyó, még csak megvolnánk, de nem valami jól.

— De hát mi történt, hogy nem vagytok jól? — kérdezte az öregasszony, mintha nem tudott volna semmit.

Akkor az asszony elmesélte neki:

— Én sem tudom, mi történhetett. A férjem tegnap mérgesen jött haza, nem szólt semmit, és ugyanolyan mérgesen el is ment. Az este is dühösen jött haza, megint nem szólt semmit, nem akart

velem hálni, mint máskor, külön feküdt le, s ma reggel is haragosan távozott. Nem tudom mire vélni, hogy hirtelen ennyire meggyűlött, hiszen tudod, milyen jól éltünk eddig, és mennyire szeretett!

Az öregasszony nagyon örült, mikor ezeket a szavakat hallotta, de úgy tett, mintha őt is bántaná a dolog, majd vigasztalni kezdte az asszonyt, hogy ne bánkódjon, mert a férje újra megszereti.

— Tudok en erre orvosságot, lányom — mondta. — Este, ha elalszik a férjed, fogj egy ollót, vágjál le egy keveset a bajszából és füstöld meg; meglátod, azután éppen úgy fog szeretni, mint korábban.

Az asszony hitt neki, és megígérte, hogy mindent megtesz, csak hogy újra megszeresse az ura. Így vette rá az öregasszony, hogy olyat tegyen, amiért majd megöli a férje.

Az öregasszony azután elment az asszony férjéhez a műhelyébe, és azt mondta neki:

— Jaj, fiam, kár volt a jószágodért, mindenért! A feleséged most már bele is szeretett abba a mázolóba, össze is házasodnak, csak előbb téged meg akarnak ölni, de én mindent megtudtam.

Vigyázz magadra az éjjel, mert ha nem vigyázol, a feleséged eltesz láb alól. Úgy tudom, hogy még ma éjjel meg akar ölni. Ezért legyen nálad kés, és maradj éber.

Az ember körül szinte forgott a világ, annyira bánkódott, s mert hitt az öregasszonynak, előkészítette a kést, és este, mikor lefeküdt, maga mellé vette, hogy kéznél legyen. De félvén, nehogy álmában ölje meg a felesége, nem mert elaludni, s ébren maradt, hogy őrködjön.

De nem aludt el az asszony sem, mert ő meg arra várt, hogy a férje elalszik, s akkor levág a bajszából, ahogy az öregasszony tanácsolta. Ezért ő is előkészített egy ollót, és az ollóval a kezében várakozott. Egy idő múlva az ember hortyogni kezdett, mintha elaludt volna, hogy megtudja, mi a szándéka az asszonynak. Ekkor az asszony óvatosan melléje lopakodott, és a kezével tapogatózni kezdett, hogy megtalálja a bajszt. Az ember meg azt gondolta, hogy most akarja megölni, hirtelen fölugrott, megragadta, és fölkiáltott:

- Várj csak, majd meglátjuk, ki kit öl meg: te engem, vagy én téged!

Mire az asszony megszólalhatott volna, az ember kapta a kést, és leszúrta. Így szedte rá az ördög az öregasszonyt, az öregasszony pedig az embert, hogy ölje meg a feleségét, akivel olyan szépen, szerelemben éltek.

BAJBAN JÓ A TESTVÉR

Volt egyszer két testvér. Ezek annyira összevesztek egymással, hogy látni sem akarták egymást. Egyikük, aki az anyjánál lakott, mindig a barátaival szórakozott, a testvérét látni se akarta, s még azt sem engedte, hogy a nevét kiejtsék előtte. Az anyja gyakran korholta, és mondogatta neki:

— Hej, fiam, bármilyen kedvesek is a barátaid, s bármennyire gyűlölöd is a testvéredet, tudd meg, hogy a barátaid nem rendes emberek, a testvéred pedig mégiscsak testvér. Testvér testvért nem táplál, igaz, de nehéz annak, akinek nincs. Ha bajban vagy, a barátaid nem segítenek, de a testvér, ha haragban vagytok, és gyűlölitek egymást, az akkor is segít.

A fiú hallani sem akart a bátyjáról, az anyja azonban állandóan az előbbieket ismételgette.

— Egyszer, legalább egyszer próbáld meg! — mondta neki.

— Csinálj úgy, mintha bajba kerültél volna, hívd a barátaidat, aztán hívd a testvéreidet, s akkor majd meglátod, kire lehet számítani, ölj le egy ürüt, süsd meg, és dugd el, aztán menj, és mondd a barátaidnak, hogy megöltél egy embert, jöjjenek el hozzád, és tüntessék el. Hívd aztán a testvéredet is, akivel haragban vagy, s majd meglátod, ki megy el.

A fiú végül is hallgatott az anyjára, leölt egy ürüt, megsütötte és elrejtette. Aztán meggyújtotta a lámpát, mert éjjel volt, és sorra járta hűséges barátait, és hívta őket:

— Barátaim, testvéreim, az este nagy ostobaságot csináltam; megöltem egy embert! Bejött hozzám, összekaptunk. Fejbe vágtam, és ott is maradt. Kérlek benneteket, gyertek el egy órára, tüntessük el, én egyedül nem bírom.

De a barátai közül egy sem vállalkozott rá, hogy segít.

Mindenki kifogást keresett, ki ezt mondta, ki azt, végül egyik sem tudott elmenni. Ekkor a fiú hazament, és mondta az anyjának, hogy bizony igaza volt, mert egyetlenegy barátja sem jött el, mikor szüksége lett volna rá.

— Most menj, és hívd a testvéredet, s meglátod, elmegy-e — mondta az anyja.

A fiú újra meggyújtotta a lámpát, fölkereste a testvérét.

Éjjel két-három óra volt. Kopogott az ajtón, a bátyja pedig rögtön fölugrott, és beengedte.

— Mi szél hozott erre ilyen későn? — kérdezte a bátyja.

— Nagy bajban vagyok — felelte a testvére. — Az este bejött hozzám egy rossz ember, nagyon erőszakos volt, én meg fejbe vágtam és megöltem; ezért kérlek, gyere, és tüntessük el. A testvére még arra sem gondolt, hogy legalább a családját értesítse, hova megy, hanem gyorsan odaszólt a testvérenek:

— Gyorsan, gyorsan, minél gyorsabban!

És elindultak, hogy minél előbb eltakarítsák a megölt embert. Még jóformán be sem értek az ajtón, a segítségére siető testvér így szólt:

— Hol van? Hol van az az ember? Minél előbb tüntessük el!

— Először üljünk le egy kicsit, pihenjünk, aztán majd eltüntetjük

— felelte a testvére.

— Nem, nem — ismételgette amaz —, először tüntessük el, aztán majd leülünk, és pihenünk.

— Ott van, benn — mondta a testvére. — Gyere, menjünk be.

Bementek.

— Hol van hát? — kérdezte ismét amaz.

— Ülj le! — válaszolta a testvére. — Először igyunk egy kis pálinkát, aztán majd meglátjuk.

— Hogy ülnénk le, hogy innánk pálinkát? — türelmetlenkedett a másik. — Először tüntessük el, aztán két pohárral is ihatunk, ha akarsz. Így civódott a két testvér egy darabig. Végre aztán leültek egy pohár pálinkára. Megitták, ittak még egyet, s a vendégtestvér újra megszólalt:

— Hol van hát? Gyere, és tüntessük el azt az embert.

A másik pedig azt mondta:

— Várjál, maradj még egy kicsit. Mindjárt eltüntetjük, mindjárt megtaláljuk.

A feleségének pedig meghagyta, hogy terítse meg az asztalt.

— Ejnye, ejnye, sógornő — mondta a testvér —, miféle asztalt terítesz? Hát nincs egyéb dolgunk?

— Mindjárt megtaláljuk - felelte a testvére. — Először együnk egy kicsit, aztán majd arra is sor kerül.

Behozták az asztalt, rajta a letakart sült birkával.

— Hát ez az az ember, akit el kell tüntetni — mondta a testvér, és levette a sült birkáról a takarót. Aztán elmesélte, milyen tanácsot kapott az anyjától, s még hozzátette:

— Bizony, igaza volt anyáknak: olyan barát, mint a testvér, nincs más. Igaz, testvér testvért nem táplál, de nehéz annak, akinek nincs.

Aztán ettek, ittak, későig mulatoztak, és megbékéltek. És attól kezdve úgy szerették egymást, mint igazi testvérekhez illik

OSTOBA VILÁG

Volt egyszer egy ember. Mielőtt kiment szántani a mezőre, megparancsolta a feleségének, vigyék ki neki az ebédet.

Felesége a lányát küldte ki. A lány el is indult. Amikor az út feléhez ért, egy szomorúfüzet látott, és megállt, hogy az árnyékában megpihenjen. Amint ott ült, az jutott eszébe, hogy ha az anyja férjhez adja őt, és gyereke születik, Sztojancsónak fogják hívni, és Sztojancso meg fog halni. „Hogy sírnék, ha meghalna!” - gondolta, és jajgatásban tört ki:

— Édes Sztojancso fiacskám, édes fiacskám!

Ott is maradt ülve, bánatosan siránkozva.

Az anyja, aki utánament, hogy megtudja, hol maradt el, ott találta a fűzfa alatt, sírva-ríva, s már-már elverte a késlekedésért, de amikor lánya elmondta neki, mi jutott eszébe, s hogy azért sír, mert meghal a gyerek, anyja is jajgatni kezdett:

— Édes Sztojancso unokám, édes kis unokám!

Már alkonyodott, amikor a férj hazafelé ment a mezőről, és ott találta a feleségét meg a lányát a fűzfa alatt sírva. Megkérdezte:

— Miért nem hoztatok nekem ebédet?

A felesége azt felelte:

— Ugyan már, ember, hát volt is rá időnk, hiszen egész nap csak sírtunk! Eszünkbe jutott, hogy ha férjhez megy a lányunk, születik egy gyereke, és meghal, és ezért sírtunk olyan keservesen.

A férfi ezt mondta:

— Holnap elmegyek a szomszéd falvakba, hogy lássam, van-e valahol is hozzátok hasonló ostoba. El is ment egy másik faluba, és ott házat építő emberekre bukkant. A gerenda nem volt elég hosszú, hát az egyik az egyik végén húzta, a másik meg a másik végén, a közepén pedig verték, hogy kinyújtsák.

A férfi megszólalt:

— Mit csináltok?

Elmondták.

Ekkor azt kérdezte:

— Mit adtok, ha megmondom, hogyan tudjátok meghosszabbítani a gerendát?

Azt felelték:

— Amit csak akarsz!

A férfi fogta magát, megtoldotta a gerendát egy darabbal, és mindjárt hosszabb lett. Amennyi pénzt kért, annyit adtak neki.

Továbbment egy másik faluba. Ott kiderült, hogy ablak nélküli házat építettek, nem volt nap benne. Kivettek hát a napra egy zsákot, hogy megtöltsék napfénnel, és azután be akarták vinni benne a napot a házba. A férfi megkérdezte:

— Mit csináltok?

Elmondták.

Ekkor ablakot vágott a ház falán, és azon besütött a nap a házba. Ott is sok pénzt kapott.

Továbbment a harmadik faluba. Talált ott egy embert, aki új nadrágot varratott magának, felmászott egy fára, és onnan akart beleugrani. Megmagyarázta neki, hogyan kell felhúzni a nadrágot, és tőle is sok pénzt kapott. A negyedik faluban egy öreganyóra akadt, aki átdugta a kezét a kerítésen a szomszédasszonyhoz, hogy sót kérjen tőle kölcsön. A sót a kezébe szorította és az öklét nem tudta visszahúzni, nem fért át a résen, összegyűlt a sok gyerek, férfi és asszony, kiáltoztak, ordítoztak, hogy

nem tud kiszabadulni az anyóka. Az ember rávágott az öregasszony kezére, aki azon nyomban szétnyitotta a markát, kiszórta a sót, és visszahúzta a kezét. Ott is sok pénzt adtak neki.

Egy másik faluban éppen lakodalmat tartottak. A menyasszony a kapuig ment, de nem fért ki rajta, mert a kapu alacsony volt. Ordítottak, kiabáltak, nem tudták, hogyan jut ki a menyecske. A férfi rácsapott a menyasszony lábára, aki íziben kiugrott a kapun. Ott is sok pénzt kapott.

Amikor beállított egy másik faluba, két mosó asszonyra bukkant. Egy disznó járt-kelt körülöttük. A férfi így köszönt nekik:

— Isten segíts!

— Adjon isten minden jót! - felelték.

— Hát... Tudjátok-e, lányaim, hogy miért jöttem?

— Miért, bácsi?

— Azért jöttem, hogy elvezessem a disznót az esküvőre, mivel a bátyja ma tartja a lakodalmát.

— Isten tartson meg erőben, egészségben, bácsi, hogy elmondtad!

Hamar berohantak a házba, elővették ruháikat. Az egyik így kiáltott:

— Néném, add ide a selyeminget, hadd adjuk rá! Néném, adj rögtön zsinórt, tegyük a nyakába láncot, hozd ide a selyemszalagot is, vedd az öveket, karpereceket és gyűrűket, hadd rakjuk rá azokat is!

Felöltöztették és kicicomázták a disznót, és átadták a férfinak, vezesse el az esküvőre.

Ahogy kiért a faluból, mindent leszedett a disznóról, és elengedte a mezőn. Mihelyt megjöttek a férfiak, az asszonyok elmondták nekik, hogy elküldték a disznót a lakodalomba. Akkor a férfiak így szóltak:

— Gyerünk, érjük utol azt az embert!

Egyikük lóra pattant, és utánaeredt, el is érte, és megkérdezte:

— Nem láttál egy embert erre, aki disznót hajtott?

A férfi így válaszolt:

— Van ott egy disznó a mezőn! Majd én tartom a lovadat, te meg fuss, hogy elérd!

A gazda elment a disznó után, a férfi meg hazalovagolt, és így szólt a feleségéhez:

— Ha nem találtam volna nálatok ostobábbakat, hát agyonvágtnak volna titeket!

AZ OKOS MENY

Egy házban élt az após, az anyós, a fiú és a meny. Egyszer, szent vasárnap napján, mindnyájan elmentek a templomba, csak a meny maradt odahaza, mivel nem hagyhatták magára a házat. Amint ott ült a tűznél, elszellentette magát. Szégyenkezett, de annyira, hogy nem is tudta, mitévő legyen. Ott ült mellette a házőrző kutyájuk. „Hogy el ne mondja ezt a szellentést az apósomnak, inkább a nyakára teszem a láncomat.” így is tett, azért, hogy a kutya hallgasson.

Hazajött az após.

— Mara, menyecske, mi ez? U-u-uramisten, ilyet én még életemben nem láttam! Miért csináltad ezt, lányom?

— Hahaha, megmondom, apa, miért. Amikor a tűznél ültem, elszellentettem magam, és a kutyas meghallotta. „Elmondja ezt a szellentést”, mondtam magamban, és hogy ne tegye, ráraktam a nyakláncomat.

— Jól van, lányom, jól van, menyem, jól tetted. Csináljunk egy sapkát is neki, hogy el ne mondja anyónak.

Csinált a kutyának egy sapkát.

— De nehogy elmondd! — intette, fejét rázva.

Megérkezett az anyós, és amikor a kutyát látta, felkiáltott:

— Oóóóó! Uramisten! — és hanyta magára a keresztet. —

Hát ez meg mi a szösz, hogy a kutyára nyakláncot meg sapkát tegyenek?

Elmondják az anyónak a dolgot.

— Szépen, igen szépen csináltátok. Gyertek, tegyünk a fülébe fülbevalót is, nehogy elmondja a fiamnak!

Megjött a fiú.

— Ejnye, ejnye már, hogy kirittentyentettétek ezt a kutyát, mintha lakodalomba lenne hivatalos — nevetett rajtuk, de ők nem bánták.

— Nem, nem a lakodalomba megy, férjescském, hanem úgy történt az, hogy amint a tűz mellett ültem, hát . . . — és elmondta neki mindazt sorban, ami történt.

— Isten tartson meg benneteket — felelte a férj. — Nem tudom, van-e másutt is hozzátok hasonló vad és zavaros agyú ember! Elmegyek, hogy lássam, milyen másutt a világ!

El is ment.

Bement egy faluba. Nézi — hát az egyik háznál néhányan felmásztak a cseréptetőre, és onnan dobálják, hajigálják a cserepeket lefele.

— Mit csináltok, testvérek? — kérdezte.

— Azt akarjuk, hogy a nap besüssön a szobába, mivel így nagyon sötét és hideg van odabent.

— Ne tegyétek ezt, testvérek!

— Hát hogyan? Nem tudjuk a módját, taníts meg bennünket!

A fiú az egyik falon ablakokat csinált, azután tovább ment, miután megfizették a fáradságát.

Betért egy másik faluba. Egy embert látott, aki felmászott a padlásra nadrág nélkül, és fentről akart leugrani, mert odalent a barátja tartotta a nadrágját. Kis híján bele is ugrott.

— Várj csak, mit csinálsz? — kiáltott rá a fiú, és megmondta, hogyan kell felhúzni a nadrágot.

Azután látott egy embert, aki villával akarta összeszedni a diókat, összekaparta és dobálta egyre, a diók mind a földre estek, egy sem került oda, ahová rakni akarta. Megmondta neki is, hogyan végezheti el a munkáját.

Onnan egy másik faluba került. Már sötétedett, öt-hat asszony ült odakint az utcán.

— Hát miért ültök még most is kint az utcán? — kérdezte tőlük. — Nincs munkátok a házban? Hiszen már sötétedik!

— Van dolgunk, bátyám, már miért ne lenne! Várnak a férjeink, de nem tudunk felállni, összekeveredett a lábunk, és nem tudjuk, melyik láb kié.

— Egyszerű a dolog! — felelte a fiú, megragadott egy botot, és rávágott az egyiknek, majd a másiknak a lábára. Felugrottak, és talpra álltak egykettőre!

És még sok ehhez hasonló dolgot tapasztalt.

Azután hazament az övéihez.

— Van nálatok is tudatlanabb a világon — mondta nekik.

— Mentem, mendégéltem mindenfelé, és sokféle dolgot láttam.

A HÁZIAS FÉRJ

Élt egy férj meg egy feleség. Egyszer egy reggel, mielőtt felkeltek, azt mondja a feleség a férjének:

— Menj ki ma egyedül a földre, és arass magadban, mivel nagyon sok a dolgom idehaza: kifőzöm a ruhát és ki is mosom, megfürdetem a gyereket, kenyeret kelesztek, meg is dagasztom, behozom a kiscsibéket, amelyek már kikeltek a tojásból, és amikor mindezt megcsináltam, elviszem a kenyeret a pékhöz, és megfőzöm az ebédet, kiviszem neked az ételt, és akkor majd közösen folytatjuk az aratást.

A férj nagyon lusta ember volt, nem fűlt a foga a munkához, és így szólt a feleségéhez:

— Menj te ki aratni, én meg idehaza maradok, és mindent megcsinálok helyetted!

Igencsak csodálkozott az asszony, nem győzött csodálkozni, nem is tudta, mitévő legyen, de végül is kiment a szántóföldre aratni, mivel arra gondolt, hogy nagy a forróság, kipereg a szem, nem lehet vele várni, a férje meg odahaza majd csak elvégzi a munkát, megfőzi az ebédet, és kihozza utána.

A férj legelőször is a csibéket akarta összeszedni, nehogy a kánya elvigye őket, míg ő tesz-vesz a házban. Igencsak törte a fejét, majd azt mondta magában:

„Na várj csak, összekötözöm őket a lábuknál fogva, és a kotlóshoz kötöm őket. Ha jön a kánya, nem tud belőlük egyet sem ellopni!”

Így is tett. összekötötte őket, és bement a házba. Ezután hozzálátott, hogy a gyereket megfürdesse. Miközben fürdette, véletlenül a feje búbjához ért, ahol lágy volt a feje, mint más gyerekeknek is. így szólt magában:

„No nézd csak, mindig mondogatja az asszony: "Sír a gyerek, sír a gyerek«, és nem jött rá eddig, hogy a fejében van a hiba, azért sír olyan sokat. Ki kell lyukasztani, hogy kifolyjon belőle a genny, akkor elmúlik belőle a fájás, és nem sír többet!”

Vett hát egy nagy zsákvarrótűt, megfúrta vele a gyerek koponyáját, és amikor kifolyt az agyveleje, azt hitte, hogy kijött a genny. Ezután betekerte, és a bölcsőbe fektette aludni. Olyan mély álomba merült a gyerek, hogy soha sem ébredt fel többé. Amikor látta, hogy már nem mocorog, azt mondta magában:

„Nicsak, mielőtt kifolyt a genny, megkönnyebbült a feje, és most milyen szépen alszik, nem ébred fel minduntalan. Semmi baja. Hát most aztán, mi van még tennivaló?”

Hozzálátott, hogy kifőzze a ruhát, de nem tudta, hogyan kell azt csinálni, beletette hát a teknőbe, vett paraszat a tűzhelyből és rászórta. Akkor azután a ruhák elégttek. Amikor ezt a munkát is elvégezte, kiment, és látta, hogy a csirkék nincsenek sehol. Ezen elcsodálkozott. Nem is tudta, mitévő legyen, és így szólt magában:

„Hát, nincs más hátra, ha már egy sincs belőlük, mint hogy felmenjek a padlásra, vannak ott tojások, rájuk ülök, kikeltem őket, mert ha megjön az asszony, akkor pörölni fog velem, hogy nincsenek sehol a csirkék!”

Ahogy mondta, úgy is tett. Felment a padlásra, és ráült a tojásokra, hogy kikeltse őket.

Az asszony meg csak reménykedett, egyre reménykedett, hogy a férje visz neki ennivalót, de a férje csak nem mutatkozott, és ő egész estig aratott éhgyomorral. Azután hazament.

Nem találta a férjét a házban. Legelőször is megnézte a gyereket a bölcsőben, és látta, hogy alszik, így szólt:

— Elaltatta a gyereket, de ki tudja, hová tette az ételt!

Sehol sem találta a kenyeret. Elhatározta hát, hogy gyorsan kever egy kis puliszkát, hogy legyen mit ennie. Kikeverte a lisztet a tűzön vízzel, és sebtében csinált puliszkát.

Leült enni. Amikor evett, eszegetett, ezt mondta:

— Hagyok neki is valamit, mert az életterlen ugyanolyan éhesen jön majd meg, akárcsak én.

A férje a padlásról hallotta ezt, felállt a fészekről, hogy a padláslyukon keresztül lássa, hová teszi a felesége a puliszkát.

Amikor felkelt, a kosár eldőlt, és ő a kosárral együtt legurult a padlásról, az összes tojás eltört, és kis híján a nyakát is kitörte. Így szólt a feleségéhez:

— Látod, milyen szép nyugodtan alszik a gyerek? Fájlalta a fejét, azért sírt, és nem aludt. De most nézd csak meg! Amikor megfürdettem, láttam, mi a baja, kilyukasztottam hát a fejét a zsákvarrótúvel, kifolyt belőle a genny, és most, amióta megfürdött és elaludt, még csak fel sem ébredt, olyan jól alszik!

— Te dögvész! — kiáltotta a felesége. — Jól elintézted a gyereket is!

Odament, megnézte, és látta - meghalt a gyerek!

Kereste azután a kotlóst a csibékkal. Se kotlós, se csibe! A ruhát is kereste a teknőben, de az meg mind elégett.

Így tett-vett, sürgősködött a férj a házban, így végezte el az asszony munkáját.

A MACSKA NÉLKÜLI FALU

Egyszer egy faluban igencsak elszaporodtak az egerek.

Az odavalósiak hírére sem hallották a macskáknak, és az egerek szabadon futkároztak, garázdálkodtak a falu minden házában.

Odavetődött egyszer messze vidékről egy ravasz ember. Betért az egyik házba szállást meg élelmet kérni. Amikor az asztalhoz ültek, hát azt látja a vendég, hogy a család apraja, nagyja, mindenki, aki csak a házban él, nyársat ragad a kezébe. A házigazda a vendégnek is szerzett egy botot, kihegyezte a bicskájával a bot végét jó élesre, nyársat csinált belőle, és a kezébe nyomta. A vendég meg csak egyre csodálkozott, nem tudta mire vélni az előkészületeket, és meg is kérdezte:

— Hallod-e, bátyám, minek ez a nyárs? Ki ellen akartok ti hadakozni?

Akkor elpanaszolták a vendégnek a háziak, milyen nagy bajban vannak, ők is, meg az egész falu népe:

— Sok errefelé az egér, és igen gonoszak! Alighogy az asztalhoz ülünk, még a kenyeret is kikapják a kezünkől! Ezért kell a nyárs, hogy védekezzünk ellenük!

Meghallgatta a vendég a panaszt, és ezt válaszolta:

— Van nekünk odahaza egy vadállatunk, amelyik megfogja, megfojtja és megeszi az egereket. Ha itt lenne, kipusztítaná minden egereteket. Egyetlenegy sem merné idedugni az orrát!

Nem nagyon hittek az idegennek a falubeliek, de azért megkérték:

— Hát, ha csakugyan így van ez, ahogy mondod, hozzád nekünk egy ilyen egérfogó vadállatot, és annyi pénzt adunk érte, amennyit csak kívánsz!

Amikor az asztalra került az étel, volt ám nagy hadakozás.

Az egerek fürgén felkapaszkodtak az asztalra, de még az emberek feje búbjára is. Se kenyér, se pecsenye nem volt tőlük biztonságban. Még az emberek szájából is kilopták a falatot. A falubeliek a nyársakkal csapkodták, hajkurászták őket, de mindhiába, minduntalan az orruk előtt ugráltak, és nem volt nyugtuk tőlük, amíg csak egy morzsa is akadt az asztalon.

Amikor végre nagy nehezen csillapították az éhségüket, búcsút is vett a vendég, és hazament a falujába. Azon nyomban fogott egy macskát, és megint csak elment oda, abba a faluba, ahol nem ismerték ezt a vadállatot, és beállított ugyanabba a házba, ahol első ízben vendégül látták.

Amikor az asztalra került az étel, elengedte a macskát. A macska meg rögtön az egerekre rontott. Megfogta-megfojtotta- megette, megfogta-megfojtotta-megette egyiket a másik után, amíg valamennyit el nem pusztította.

Az egész falu összeszaladt a nagy csoda hírére, mindenki látni akarta a szörnyű vadállatot.

Azt mondta a legidősebb ember a vendégnek:

— Hallod-e, bátyám, csoda egy vadállat ez! Ilyet mi még sohasem láttunk, de még csak nem is hallottunk róla! Bármilyen kérész érte, megadjuk neked!

— Töltsétek meg a sapkámat pénzzel — válaszolta a vendég —, és a tiétek lesz a vadállat.

Jó nagy sapkája volt az idegennek, de a falusiak egyhamar összegyűjtötték a tenger sok pénzt, és színültig telerakták vele a sapkáját.

Amikor az idegen megkapta a pénzt, azon nyomban meglépett a faluból, mert félt, hogy rájönnek a csalásra. Hiszen nem vadállatot, hanem csak egy közönséges macskát adott el nekik ennyi tömördek pénzért. És ki hallott már olyat, hogy egy macskáért egy vagyont fizessenek?

A falubeliek meg, amikor megkapták a macskát, tanakodni kezdtek:

- Halljátok-e, elment az emberünk, és mi még azt sem kérdeztük meg tőle, hogy mit eszik ez a szörnyű vadállat, ha megéhezik! Ekkor a falubeli férfiak a nyomába iramodtak, lélekszakadva futottak, hogy utolérjék, mert meg akarták tudni tőle, mit eszik a szörnyű vadállat, amikor megéhezik.

Látja ám az idegen, hogy nyomában a falu népe, és azt hiszi, hogy már rájöttek a csalafintaságra, és most azért veszik üldözőbe, hogy visszaszerezzék tőle a tenger sok pénzt. Ugyancsak szedte a lábát, és futott, ahogy csak bírta. De a falusiak nem tágitottak mögüle. Futottak a nyomában, mert meg akarták tudni, hogy mit eszik a szörnyű vadállat, ha megéhezik. Futottak csak, futottak, elől az idegen, nyomában a fél falu. Amikor már majdnem utolérték, messziről kezdtek neki kiabálni:

— Hallod-e, testvér, mondd meg nekünk, mit eszik a szörnyű vadállat, ha megéhezik?

Az idegen nem volt hajlandó megállni, és szóba elegyedni velük, ezért csak futás közben kiáltotta vissza nekik:

- Tejet s húst!

Amikor a falusiak meghallották a választ, megfordultak, és visszafutottak a faluba, mert már tudták, hogy mit eszik a szörnyű vadállat, ha megéhezik. Útközben mindegyre mondogatták a választ. Azután egyszer az egyikük elhibázta, és azt mondta: — Emberhúst!

Maguk is megrémültek, és még jobban futásnak eredtek. Amikorra nagy lihegve hazaértek, már nem is emlékeztek, hogy mit is mondott nekik az idegen valójában, és ijedten mondták el az otthoniaknak:

— A szörnyű vadállat emberhúst eszik, azt mondta a gazdája!

Volt is nagy riadalom. Fellármázták az egész falut, s a férfiak nekigyürköztek. Ki bunkót, ki botot, ki meg szekercét ragadott, és mind a macskának rontott, hogy agyonverjék, nehogy az egye meg őket. Kergették a macskát az egyik házból ki, a másik házba be, az meg futott előlük. Üldözőbe vették, de a macska átugrott a tornácon, de még a kerítésen is, és uszgyi, neki a világnak!

Álmélkodtak a falusiak nagyon:

— Ejnye, de erős ez a szörnyű vadállat! Látjátok, hogyan ugrotta át a magas kerítést. Mi bezzeg nem tudunk ekkorát ugrani! El kell pusztítanunk ezt a szörnyű vadállatot akárhogy is, nehogy ő faljon föl bennünket!

Kiabáltak, ordítottak, futkároztak, kergették innen is, onnan is, a macska meg futott előlük, ők meg a nyomában, amíg egy nagy erdőbe nem értek. Az erdőben a macska elbújt előlük. A férfiak meg csak futottak tovább, és kiabáltak, ahogy csak a torkukon kifért.

Már mélyen jártak a rengetegben, eltévedtek, és egymást kérdezgették mindegyre:

— Vajon ki fia-borja vagyunk mi? Hogy kerültünk mi ide?

— Ha azok vagyunk, akik voltunk azelőtt — mondták megint mások —, akkor nem itt lennénk, hanem odahaza. Úgy látszik, nem vagyunk mi már azok, akik voltunk!

— Akkor hát mitévők legyünk? A legjobb, ha faluról falura megyünk, és mindenütt megkérdezzük az asszonyokat, hogy otthon van-e a férjük. Az asszonyok majd ránk ismernek, hogy mi vagyunk-e azok, akik voltunk, vagy nem. Mert úgy eltévedtünk, hogy innen bizony haza nem találunk!

Hiába törték a fejüket, közös erővel sem tudtak semmi okosabbat kisütni. Olyan együgyűek voltak, hogy nem találtak haza! Amikor kijutottak az erdőből, addig-mentek, mendegéltek, amíg egy falura nem akadtak. Ott bementek a legelső házba, és megkérdezték az asszonyokat:

— Asszonyok, itthon van-e a férjetek?

Az volt a válasz:

— Itthon bizony, itthon bizony!

Mentek, mendegéltek, amíg egy másik faluba nem jutottak. Ott is bementek a legelső házba, és megkérdezték az asszonyokat:

— Asszonyok, itthon van-e a férjetek?

Megint csak lesújtó volt a válasz:

— Itthon bizony, itthon bizony!

Akkor a férfiak nagy búsan állapították meg:

— Hát akkor mi nem idevalósiak vagyunk, ha itthon van a férjetek. Úgy látszik, nem vagyunk mi már azok, akik voltunk!

Ezzel mentek tovább a következő faluba, és minél tovább mentek, annál jobban elfáradtak, és annál kevesebb remény élt a szívükben, hogy még egyszer hazatalálnak. Így mentek, mendegéltek, faluról falura, mindenütt megkérdezték az asszonyokat, hogy hol van a férjük, míg végül is, hosszú vándorlás után elértek egy faluba, ahol a kérdésekre:

— Asszonyok, itthon van-e a férjetek?

— Nincsen, nincsen! — volt a válasz.

— Hát hova lettek? - kérdezték a férfiak.

— Együtt mentek el mind a férfiak — hangzott a felelet
—, egy szörnyű vadállatot üldözni. Már egy hete, hogy mind elmentek hazulról!
— Halljátok-e — kiabáltak a férfiak —, alighanem mi vagyunk a ti férjeitek! Mi is már egy hete elmentünk hazulról egy szörnyű vadállatot üldözni.

Tanakodtak, hogyan győződjenek meg arról, hogy ők odavalósiak, és hogy valóban azok, akik voltak, és nem mások.

Végül is megkérdezték az asszonyokat:

— Mondjátok csak, milyen sapkát viseltek a férjeitek?

— Fehéret! — felelték az asszonyok.

Erre a férfiak lekapták a sapkát a fejükről, hogy megnézzék a színét. Amikor látták, hogy fehér a sapkájuk, nagyon megörültek, és nagy boldogan kiabálni kezdtek:

— Mégiscsak azok vagyunk, akik voltunk, és nem mások. Biztos, hogy idevalósiak vagyunk, hiszen nekünk is fehér a sapkánk.

Ekkor örvendve széledtek szét, ki-ki a maga házába. így szól a történet a faluról, ahol nem ismerték a macskát, és azt hitték róla, hogy szörnyű vadállat, meg az együgyű férfiokról, akik eltévedtek az erdőben, és nem találtak haza többé, és akik csak a fehér sapkájukról ismertek önmagukra.

GAZDAG EMBER HÁROM FIA

Élt egyszer egy gazdag ember. Három fia volt, akikkel evett, ivott, vigadozott mindennap. Telt múlt az idő, és a végén egészen elszegényedett. A fiai szégyellték magukat, ezért otthagyták apjukat, és elmentek távoli országokba, hogy pénzt keressenek. Kettő közülük józan volt: nem ittak se bort, se pálinkát, de igencsak nagyoztak; legkisebb testvérük azonban szörnyen részeges volt, és mindenkivel leült inni.

Amikor a testvérek elindultak kenyeret keresni, mentek, mendegéltek, mígnem egy faluhoz nem értek. Leültek pihenni és kenyeret enni. A legfiatalabb testvér leitta magát, a másik kettő pedig, miután sokáig kérték, hogy ne csináljon ilyet, álljon fel, és menjen velük, végül otthagyta, és elment egy városba kenyeret keresni.

Az egyik bozakészítő lett, a másik pedig halvakészítő. Mivel csak arra ügyeltek, hogy drágán adják el árujukat, sokszor maradtak munka nélkül, és nem is kerestek annyit, hogy megéljenek. A legkisebb testvér azonban, amikor kijózanodott, megemberelte magát, és leült gondolkodni, hogy mitévő legyen, mihez fogjon. Gondolkozott, gondolkozott, végül is eszébe jutott, hogy valahol egy országban, úgy hallotta valakitől, nincs só, és elhatározta, hogy szállít nekik. Munkásokat fogadott, elment egy erdőbe, ahol kőszót lehetett találni; kiásta hát, megrakott vele egy hajót, és elhajózott a tengerre. Amikor eljutott abba az országba, először is annak a szakácsnak mutatkozott be, aki a legfinomabb és legédesebb ételeket készítette. Néhány napon belül nagy híre támadt a városban. Eljutott a cár fülébe is, aki magához hívatta, megkérte, készítsen számára ételeket, saját szakácsaival pedig elkészíttette ugyanazokat az ételeket, hogy lássa, ki főz jobban. A szakácsok nagyon iparkodtak, a legfinomabb ételeket tálalták fel a cár asztalára. A fiú is odatette a főztjét! A cár evett, ivott az egyikből meg a másiktól, és az új híres szakács étele izlett neki a legjobban. Akkor megkérdezte tőle:

— Mit teszel az ételbe, hogy ilyen finom és ízese?

A fiú ezt válaszolta:

— Sót, uram, ami nálatok nincsen, s ezért akármilyen finoman főznek is a szakácsaitok, az ételeitek nem olyan finomak és ízesek.

A cár megkérdezte tőle:

— Van-e ebből a valamiből, amit sónak nevezel?

— Van, uram — felelte a fiú.

— Drága-e? — kérdezte a cár.

— Drága, uram — felelte a fiú. — Egy hajórakomány sót adok egy hajórakomány pénzért. De vigyázni kell, hogy az étel, amit vele készítenek, ne legyen túlságosan sós, mert akkor ehetetlen. Ha egy keveset megsózzák, akkor a legízletesebb.

A cár így szólt:

— Hát, ha így van, adj nekem egy hajó só, én meg adok neked egy hajó aranyat.

— Hát persze hogy adok, uram! Voltaképpen ezért is jöttem.

Ekkor a fiú kirakta várakozó hajójából a só, megrakta pénzzel, és elhajózott.

Amikor a tenger másik partján a szárazföldre lépett, felrakta pénzét kocsikra, kifizette szolgálait, és elindult hazafelé.

Ment, mendegélt egész nap, és estére kelve egy vendégfogadóhoz ért, ahol a vendégfogadás egy szép fiatal lány volt. Két leánytestvére volt. Mintha egyidősek lettek volna, annyira hasonlítottak egymásra. Nehéz lett volna felismerni, melyikük a legidősebb, a középső és a legfiatalabb. Este, amikor vacsoráztak, a vendégfogadás lány odament a legényhez, ételt tált elébe, és kiszolgálta. Amikor a legény evett és ivott, a leány megkérdezte:

— Miféle áru van a málhádban?

A legény azt felelte:

— Pénz!

A leány megkérdezte:

— Hát inni tudsz-e?

— Tudok — felelte a legény.

Akkor a leány azt mondta:

— Fogadjunk. Ígyunk együtt. Ha én részegedek meg, akkor elveszel engem feleségül minden vagyonommal együtt, ha pedig te részegedsz le, akkor elveszem a pénzedet a lovaidal együtt.

Akkor azután versenyeztek, leültek, ettek és ittak. Nem rúgott be sem a legény, sem a leány. Végül is a harmadik napon a legény lerészegedett, és a vendégfogadós leány elvette az összes pénzét, ahogyan megállapodtak.

Amikor a legény kijózanodott, megint munkásokat fogadott, elment velük az erdőbe, kiásott egy hajórakomány sót, és elvitorlázott abba az országba, ahol a sót nem ismerték, kínálta a friss árut a cári nagyuraknak meg a gazdag embereknek. Néhány napon belül eladta a sót, és megint csak egy hajórakomány pénzt kapott érte. Visszahajózott a tengeren, szárazföldre lépett, kocsira rakta pénzét, és elindult hazafelé. Ment, mendegélt, egy napig se ment, estére kelve abba a vendégfogadóba ért, ahol elvesztette a pénzét, ott éjszakázott. Vacsoraidőben a vendégfogadós lány ennivalót hozott neki, és megint azt ajánlotta, hogy fogadjon vele: esznek és isznak, és aki kettőjük közül lerészegedik, az elveszi a másik minden vagyonát. A sókereskedő azt gondolta, hogy ezúttal a leány részegedik le előbb, és visszaszerezheti az összes vagyonát, még a lányét is megkapja ráadásul, és így felek:

— Hát ígyunk! Lássuk, hogy most melyikünk részegedik le hamarabb!

Hozzáfogtak. Miközben ettek, ittak, elfogyott a boruk. A vendégfogadós leány felállt, és elment a korsóval kezében a pincébe, hogy bort fejtessen. Ott maradt, és maga helyett a józan nővérét küldte, az folytatta a legénnyel az ivást. Amikor megint elfogyott a bor, a másik leány is elment bort fejteni, és ott maradt, és maga helyett a legkisebb, józan testvérét küldte a borral a legényhez. Így, ilyen csalással részegítették le ezúttal a legényt, és elvették minden pénzét a lovával együtt.

A szomszédok látták a rosszindulatú csalást, félrehívták a legényt, és elmondták neki a részegségének az okát: hogy nem bírja sohase leinni a fogadósleányt, mivel három egyforma leánytestvér van, ugyanúgy öltöznek és beszélnek mind a hárman. Amikor iszik, akkor ügyelnie kell, és együtt kell vele a borért mennie.

Akkor a legény felállt, és ezúttal is embereket fogadott, az erdőbe vezette őket, még egy hajórakomány sót ástak ki, és újra elmentek abba az országba, ahol nem ismerték a sót; ott néhány napon belül eladta a sót a gazdag kereskedőknek, és újra egy hajórakomány pénzt kapott érte. Áthajózott vele a szárazföldre, kirakta egy kocsiba, és elindult hazafelé. Ment, mendegélt egész nap, estére megint csak odaért a vendégfogadóhoz, és újra fogadott a vendégfogadós lánnyal, amelyikük először berúg, az elveszti az egész vagyonát; de most ketten esznek, ketten isznak, és ketten fejk a bort, hogy ne legyen semmi csalás. A vendégfogadós lány eleinte nem egyezett bele, végül azt gondolta, hogy valahogy mégiscsak becsapja a legényt, és legalább egyszer sikerül neki helyet cserélnie a testvérhúgával, és így ezúttal is berúgatják a legényt, ezért fogadott vele.

Este, amikor kettesben ettek, hozzáláttak az iváshoz. Amikor megitták a bekészített bort, a vendégfogadós lány mindenféle ravaszsággal iparkodott kimenni borért, legalább egyszer magában, a legény nélkül, hogy helyet cseréljen a húgával; de a legény nem hagyta magára, hanem mindenhová elkísérte. Kettesben fejtették a bort, kettesben mentek vissza, kettesben ettek és ittak. Amikor megint végére értek a bornak, a leány így szólt a legényhez:

— Engedj engem ez egyszer, hogy bort fejtsek magamban.

Vagy nem hiszel nekem?

- Nem - felelte a legény. - Együtt megyünk el, kettesben.

Kimentek, bort fejtettek, visszamentek, és újra iváshoz fogtak. Amikor ezt is megitták, a leány harmadszorra is kérte a legényt, hogy engedje el őt egyedül borért, mert helyet akart cserélni a húgával, de a legény ezúttal is vele ment. Amikor ezt a bort is megitták, a leány lerészegedett. Reggel a legény végigkutatatta a vendégfogadót, és megtalálta a másik két leánytestvért is, és megbizonyosodott a csalásról. Még aznap eladta a vendégfogadót az egész vagyonnal együtt, vette a pénzt, megrakta a kocsit, felültette a három leánytestvért is, és elindult haza az apjához.

Ahogy ment, mendegélt, elért egy városhoz, ahol megtalálta az egyik bátyját, a halvakészítőt, és megkérdezte tőle:

— Kerestél-e sok pénzt, bátyó?

Az így válaszolt:

— Nem én. Nem tudod-e, hogy én, ha sokat kapok a munkámért, dolgozom, ha nem kapok sokat, nem dolgozom!

A részeges testvér akkor így szólt:

— Hagyd abba ezt a foglalkozást, én elég sok pénzt szereztem, hármunknak is eleget, és a pénzen kívül még mindegyikünknek egy leányt is. Gyere, induljunk most útnak az apánkhoz.

A bátyja otthagya a foglalkozását, és vele tartott. Amint ment, mendegélt a két testvér a pénzzel meg a leányokkal, elértek egy városba, ahol megtalálták a másik testvérüket, a bozakészítőt. Megkérdezte a részeges öcs őt is:

— Kerestél-e sok pénzt, bátyó, vagy még nem?

Az azt felelte, hogy még nem. Ekkor a legfiatalabb testvér azt mondta neki:

— Bátyó, hagyd abba a foglalkozásodat, nincs rá szükség, gyere velünk haza, mert én szereztem pénzt, hármunknak is eleget, és ezenfelül még egy leányt mindegyikünknek. Gyere, induljunk útnak! Amikor meghallotta ezeket a testvéri szavakat, mindent otthagyt, és elindult velük hazafelé. Amint mentek, mendegéltek az úton, elértek egy nagy erdőhöz, amelyen át kellett vágniuk. Amikor a közepére jutottak, az idősebb két testvér szót értett egymással. így beszéltek:

— Hogyan álljunk az apánk elé, amikor semmit sem szereztünk, és ez a pénz mind a mi részeges öcsénktől való? Az apánk majd megkérdez bennünket, mit dolgoztunk, mit csináltunk, hogy nem kerestünk semmit sem. Ez nem történhet meg, ezért hát mi ketten megöljük az öcsköt, és bedobjuk az erdőbe, hogy ott rohadjon el; a leányoknak pedig megparancsoljuk, hogy hallgassanak, semmit se mondjanak, mi pedig elmegyünk apánkhoz, és azt mondjuk neki, hogy öcsénk valahol leitta magát, s nem tudjuk, él-e vagy hal-e.

Ezenközben a legkisebb testvér leszállt a kocsiról, hogy egy kicsit sétáljon, és kissé hátramaradt; a testvérei a nyomába eredtek, és miközben a kocsik előrementek, megragadták öccsüket, felakasztották egy fára fejjel lefelé, otthagyták, és azután folytatták útjukat.

Ott ordított, kiabált, hogy meghallja valaki, és segítségére menjen, de senki sem járt arra. Végül egy juhász, aki a közelben legeltette birkáit és kecskéit, meghallotta ordítását, sírását — és odament, de rémületében nem merte leoldozni, mert azt hitte, hogy valami rabló. A felakasztott legény könyörgött, sírt, fogadkozott a juhásznak, bizonykodott, hogy nem rossz ember, és megígérte, hogy élete végéig rabja lesz, ha megmenti ettől a rossz és nehéz halálból. A juhász végül is megkönyörült rajta, és leoldozta. A legény nagyon megköszönte az életét a juhásznak, és nála maradt, hogy őrizze a birkáit. Odaadta neki a ruháit is, ő meg juhászruhát húzott magára. Ott maradt a juhász házában, hogy szolgáljon nála az élete árának fizetéseképpen.

Amikor a két másik testvér hazaért, elmondták apjuknak, hogyan szerezték a pénzt és a leányokat, akiket el akarnak venni feleségül, s azt is, hogy az öccsüket nem látták; egy helyütt részegen elmaradt tőlük, nem tudják, hogy most él-e, hal-e. Az apa hitt nekik, hozzáadta a legidősebb leányt a legidősebb fiához, a középsőt a középsőhöz, a legfiatalabb meg férj nélkül maradt ott az öreg apa mellett, hogy neki szolgáljon, és őt gondozza. Az apa nagyon örült, hogy a fiai ilyen sok pénzt kerestek, és csodálatosan szép esküvőt akart rendezni. Sok embert hívott meg, gazdagokat és szegényeket, közelebről és távolból, hogy jöjjenek el az esküvőre, egyenek, igyanak és vigadjanak. Minden faluban és városban hírül adatta, hogy az esküvő tizenöt napig tart, és mindenki jöjjön el vendégségbe; ezenkívül pedig aki mesét tud mondani, azt meghallgatják a vendégek. Ez a hír eljutott a legfiatalabb fiú füléhez, aki most juhászként szolgált. Megkérte a gazdáját, engedje meg, hogy egy ilyen nagy és gazdag esküvőn egyen-igyon, azután majd visszajön hozzá megint, hogy őrizze a birkákat és a kecskéket. A juhász elengedte, és a legfiatalabb fiú el is ment az esküvőre, bőrruhába öltözve, kampós juhászbotjával a kezében, és odaült a többi vendég mellé az asztal egyik végére. Amint ettek és ittak, minden vendég mondott egy mesét, amit csak tudott. A vendég juhászra is sor került, és akkor a vendéglátó házigazda (az apja) felszólította, hogy mondjon el valamit, amit tud, mivel ez itt az esküvői szokás. A juhász végül elszégyellte magát a nagy kérlelésre és felszólításra, és hozzákezdett a meséhez:

— Egyszer élt egy gazdag ember három fiával; elszegényedett, és a fiai otthagyták, elmentek pénzt keresni. Az úton az egyik fia leitta magát, a másik két testvér otthagya, és továbbmentek.

Az egyikből halvakészítő, a másikkól bozakészítő lett. ..

És mindent elmondott az elejétől a végéig: hogyan akasztották fel, hogyan mentette meg a haláltól egy juhász, és lett belőle a juhász szolgája, és hogyan ül ott, és mesél most az asztalnál.

Ekkor a házigazda megismerte, hogy ez a harmadik fia, aki az egész pénzt szerezte, miután a bátyjai otthagyták, és a három leányt is ő szerezte a pénzzel együtt; azok pedig semmit sem kerestek. Elüldözte a két nagyobbik fiát, feleségükkel együtt és ekkor újra esküvőt rendezett és megházasította a legkisebb fiát, hozzáadta a legfiatalabb leányt, aki nála maradt, és még nagyobb esküvőt rendezett a fiának, s azon ettek, ittak és vigadoztak a meghívott vendégek. A legkisebb visszaszerezte apjának a régi gazdagságát is. Én is ott jártam, ittam, vigadtam az esküvőjükön, és onnan hoztam nektek ezt a mesét.

MIÉRT NEM ÖLIK MEG AZ ÖREGEKET

Történt egyszer, hogy a fiatal cár megparancsolta, öljék meg az öregeket, mivel nem bírnak már dolgozni, és semmi hasznot nem hajtanak az országnak. Az öreg cár, a fiatal apja, kérte, ne tegyen ilyen rosszat, kérlelte, ijesztgette, hogy elveszi tőle az országot, és elüldözi, de a fiatal nem hallgatott rá, mert azt hitte, ha cár — mindent szabad neki.

Az apja egy-két hónapig hallgatott, majd kijelentette, hogy elmegy, megnézi, mit csinál a fia. De hát a fiatal férfi olyan, mint a tüzes csikó, nem lehet megfékezni! A fiatal cárt, aki azt mondta, hogy az öregeket meg kell ölni, már senki sem tudta megakadályozni. Parancsot adott: ha bárki is életben hagyja az apját vagy az anyját, vegyék fejét, üzzék el a gyermekeit, és gyűjtsák fel a házát. Zúgolódott a nép, de mitévők lehettek — leöldösték az öregeket. Csak egy ember, a főurak egyike, aki nagyon szerette az apját, nem akarta megölni, hanem titkos rejtékhelyet ásott neki a pajta alatt, és oda dugta el. Mindennap lement az apjához, elmondta neki, mi újság van az országban, és apja tanácsot adott neki, hogyan vegye fel a versenyt az udvari emberekkel, és nyerje meg az ifjú cár jóindulatát.

Az ifjú cár pedig, amikor már minden öregembert megöletett, kiadta a parancsot, gyűjtsék össze a katonákat, vegyék körül az országot, és ellenőrizzenek minden házat, nem bújt-e el valahol öregember. Az öreg cár, fia parancsát hallva, azt kérdezte, vajon a fiatal emberekkel tudja-e az országot kormányozni, mert ha nem, akkor mit sem ér az ország katonasága.

Gondolkozott a fiatal cár, törte a fejét, és végül összegyűjtötte a főurakat, és azt mondta nekik:

— Holnap reggel, amikor feljön a nap, gyertek a palotába, és mondjátok meg nekem, mennyi kötelet lehet a homokból fonni!

Amikor ezt a főurak hallották, nagy gondban voltak, lehorgasztott fejjel mentek haza. Egyre azon töprengtek, honnan találják ki a választ erre a nehéz kérdésre. Az az ember, aki az apját elrejtette, a palotából egyenesen apjához futott, a pajta alá, és azt mondta:

— Hát, apám, a cár most már bennünket is megöli

— Miért ölné meg — kérdezte az apja —, hiszen fiatalok vagytok, erősek, jók a munkára és a háborúra egyaránt!

— De bizony megöl! — felelte a fia. — Ma minden udvari embert behívatott, és azt mondta, holnap reggel menjünk a palotába, és mondjuk meg, mennyi kötelet lehet fonni a homokból. Ezt senki sem tudja! Mindannyiunkat leölet!

— Ne félj, fiam! — felelte az öregember. — Nem nehéz dolog ez. Holnap reggel felkelsz, elmégy a palotába, és azt mondod a cárnak, hozasson egy kocsi homokot. Azután felszólítod, hogy tartsa a homokot addig, amíg te megfonod a kötelet.

Reggel összegyűlt a palotában az összes udvari ember, és a cár rögtön megkérdezte, ki tud választ adni kérdésére. Lehorgasztották fejüket, és röstelkedve hallgattak. Akkor az életben maradt öregember fia megszólalt:

— Tisztelt cár, parancsold meg, hogy hozzanak ide egy kocsi homokot, és én megmutatom neked, hogyan lehet belőle kötelet fonni.

A cár azonnal utasítást adott, és szolgálai egy szempillantás alatt odavitték a homokot.

— Most pedig, tisztelt cár — szólt az élő öreg fia —, tartsd a homokot addig, amíg megfonom belőle a kötelet.

A cár belátta, hogy ez okos válasz, és megbocsátott az udvari embereknek. Mivel azonban a régi mondás szerint háromszor kell az embernek mindenről megbizonyosodnia, néhány nap múlva újra összegyűjtötte a főurakat, és így szólt:

— Holnap reggel, virradat előtt, egytől egyig mindnyájan itt legyetek, és mondjátok meg nekem, hol kel föl először a nap!

Megint lekókadott a főurak feje, elgondolkoztak, tudták, hogy ez is fogas kérdés, nem könnyű rá a felelet. Az apját rejtegető fiú azonnal a pajtához ment, és így szólt az apjához:

— Hát, apám, még nagyobb szerencsétlenség zúdult ránk!

Hogy mi lesz velünk, azt csak a jó isten tudja!

— Ugyan már, ne félj, fiam! Könnyű dolog ez! — mondta az öreg. Reggel, mihelyt a palotába érsz, azt mondd a cárnak, hogy nézzen nyugatra, a magas kopár hegycsúcsokra, és ott látja meg először a napot!

Reggel a főurak egytől egyig elmentek a palotába, a cár odament közéjük, és megkérdezte őket. A főurak leszegték fejüket, és hallgattak. Végre nagy nehezen kinyögték a választ:

— A nap először keleten kel föl!

— A nap először nyugaton kel föl! — hangzott az apját rejtegető fiú válasza. — Nézd meg, tisztelt cár, a kopár hegycsúcsokat, amelyek mögött lenyugszik a nap!

Mindnyájan nyugatra néztek, a hegycsúcsok fölé, és azt látták, hogy bár a nap még nem kelt föl, a kopár hegycsúcsok ragyogtak a nap sugaraitól. A cár megértette, hogy ez az ifjú a legokosabb embere, és így szólt az öreg cárhoz:

— Látod, apám, a fiataloknak is van esze, és lehet az öregek nélkül is élni, azokkal csak baj van, és semmi hasznot sem hajtanak!

Az apja, ezt hallván, meghalt bánatában, és a fiatal cár magára maradt a kormányzás gondjaival. Sok év telt el. A nép élt, ahogy tudott. A fiatalok a dolog könnyebb végét fogták, szántották a földet, ügyeltek az állatokra.

De száraz évek jöttek. Amit elvetettek, nem kelt ki, ami pedig kikelt, azt elverte a jég. Rossz évek jártak. A nép majdnem éhen halt. Akinek búzája volt, megfőzte és megette, és semmi sem maradt vetőmagnak. A cár megijedt — mit csináljon az éhes néppel! Összegyűjtötte országa főurait, és azt mondta nekik:

— Egy hetet adok nektek, azalatt szerezzetek búzát vető- mának, ahonnan csak tudtok, a fából vagy a kőből, nekem mindegy!

A főurak nagy gondban voltak, és mindenkitől megkérdezték, hol találhatnának vetőmagnak valót, de senki sem tudta nekik megmondani. Az a főúr, aki az apját rejtegette, volt a legnagyobb gondban. Napról napra jobban aggodalmaskodott, már nem is evett, nem is aludt, lefogyott, és úgy járt-kelt, mint aki szédeleg. A kiszabott napok pedig gyorsan múltak, eltelt az egész hét. Az utolsó napon felkereste apját, hogy még egyszer lássa, és elbúcsúzzon tőle, mivel nem látja többé, hiszen a cár levágatja a fejüket, akár a csirkéknek.

Az öreg igencsak megijedt lesóványodott, megtört fiát látva, arra gondolt, vajon nem betegedett-e meg valami rossz betegségben, és rögtön azt kérdezte:

— Fiam, nem vagy te beteg? Mid fáj?

— Nem vagyok beteg — felelte a fia —, de a cár ma levágatja a fejemet, akár egy csirkének!

— De már miért ölné meg, fiam, hiszen nem vétettél ellene?

— Nem vétettem ellene semmit se, apám, de elfogyott a

búza az egész országban, és nincs honnan vetőmagot szerezzünk, nem tudunk búzát vetni, ha pedig nincs kenyér, nép sincs! A cár ránk parancsolt, hogy a kő alól vagy a fa alól, mindegy, honnan, de találjunk magot a vetéshez, mert ha nem találunk, megölet bennünket! Ma van az utolsó nap, és senki sem tudott kigondolni semmit sem!

Az öreg a fiára nézett, elnevette magát, és így szólt:

— Hát ez rémített meg, fiam? Hát ez a legkönnyebb!

Mondd meg a cárnak, parancsolja meg országa minden emberének, hogy túrják föl a hangyabolyokat, találnak ott búzát vetőmagnak!

A fiú nagyon megörült, és azonnal a palotába sietett. Ott találta a többi főurat, azok még nála is jobban búslakodtak.

Elmondták a cárnak, hogy sehol sem tudtak vetőmagot szerezni. És a cár megparancsolta katonáinak, hogy vágják le a főurak fejét.

— Állj meg, tisztelt cár! Ne ölesd meg az ország első embereit! — szólt az elrejtett öregember fia.

— Tudom, hogy hol lehet búzát találni!

— Hol? — kérdezte a cár öröendezve. — Hol lehet búzát találni, ki mondta meg neked?

— A hangyabolyokban, tisztelt cár, a hangyabolyokban találunk gabonát.

— Mondd meg nekem, honnan tudod ezt! — szólt a cár. —

Ki adott neked ilyen eszes tanácsot? Te okos és megfontolt ember vagy, és már azelőtt is csak te mondtad meg híven a választ, amikor a homokból font kötélről meg a napkeltéről kérdeztelek titeket, és most is csak te tudod a megoldást. Neked magadnak jutott-e ez eszedbe, vagy valaki talán megtanított rá?

— Nem merem én, tisztelt cár, megmondani neked. Ha megmondom, megöletsz engem, és felgyújtatod a házamat!

A cár megfogadta, hogy nem tesz semmi rosszat ellene, csak mondja meg neki az igazat.

— Amikor megöregedett az apám, tisztelt cár — mondta akkor a főúr —, nem volt lelkem megölni: elrejtettem, és mindmáig őriztem, ő tanított meg, hogyan válaszoljak a találós kérdésekre, és azt is ő mondta meg, hogy hol találhatunk búzát vetőmagnak. Amikor nehéz helyzetbe kerülök, és nem tudom, mit tegyek, hát elmegyek apámhoz, és ő csak nevet a gondjaimon, és azt mondja: „Hát ez könnyű dolog!”

— Mától fogva — felelte a cár — parancsolom, hogy ne öljék meg az öregeket, hanem minden fiatal tisztelje őket. Mivel, ha sor kerül rá, ők is hasznot hajtanak az országnak!

S attól kezdve nem ölik meg az öregembereket, hanem hagyják, hogy akkor haljanak meg, amikor elérkezik haláluk órája.

A cár utasítást adott, hogy az egész országban túrják fel a hangyabolyokat. Sok búzát találtak, és felhasználták vetőmagnak.

Azóta is mindmáig vigyáznak arra, hogy legyen miből vetniük, mivel ha nincs kenyér, nép sincsen.

JÓLLAKOTT A PÓPA, JÓLLAKOTT A PÓPÁNÉ

Élt egyszer egy pópa meg a felesége. Volt egy fiuk, akinek a másik faluból kerestek feleséget. Elment egy nap a fiuk pénzt keresni, és a menyecske a pópával meg a pópánéval maradt. Az após meg az anyós nagyon fősvények és fukarak voltak. Amikor leültek enni, a pópa néhány falat kenyeret evett csak, és megszólalt:

— Jóllakott a pópa, jóllakott a pópáné, szedd le az asztalt, menyecske!

S a menyecske leszedte az asztalt, bár halálosan éhes maradt. A pópa és a pópáné pedig titokban eszegettek, hogy a menyük meg ne lássa.

A pópa így tett és beszélt mindennap, minden étkezésnél, úgyhogy a menyecske éhezett, éhezett, míg el nem ment az anyjához, és el nem panaszkolta, hogy soha nem lakik jól, és éhesen marad. A menyecskének három fiútestvére volt, és a legkisebb azt mondta:

— Néném, elmegyek én hozzátok estére vendégségbe! Készíts finom eledelt!

A menyecske hazament, főzött, és mihelyt sötétedett, beállított hozzájuk a fiútestvére vendégségbe. Letelepedtek enni. A pópa evett egy-két falat kenyeret, és megszólalt:

— Jóllakott a pópa, jóllakott a pópáné, szedd le az asztalt, menyecske!

De a fiútestvér rávágta:

— Hát ha jóllaktatok, álljatok fel az asztaltól, de mi még éhesek vagyunk, gyere, néném, együnk még!

Ettek, és amikor megelégték az evést, a fiútestvér azt mondta:

— Hát, néném, vedd csak a kenyeret, tekerd be a kendőbe, és a húst is tedd a lábasba, és rakd a fejedhez, mivel éjszaka a macskák járnak, meg ne egyék!

Bedugta a kenyeret a párnája alá, a húst is a fejéhez rakta, és lefeküdt. A pópa meg a pópáné halálosan éhesek voltak, de nem volt mit egyenek. A pópa odament a vendég fekhelyéhez, és ki akarta húzni a feje alól a kenyeret, de a vendég egy görbe farkósbottal jól húzott rá. Mivel látta, hogy a vendég nem alszik el, és nincs mód arra, hogy megszerezzék a kenyeret, a pópáné így sópánkodott:

— Hogy pusztítaná el az isten! Ki hallott már olyat, hogy éhesen maradjunk!

A pópa azt felelte neki:

— Menj, fejd meg a bivalyt, és igyunk egy kis tejet, legalább egy kicsit csillapítjuk az éhségünket!

A fiútestvér hallotta, mit beszélnek, s amikor a pópáné visszafelé jött az istállóból, megállította:

— Adj, adj innom!

A pópáné odaadta a sajtárt, azt híván, hogy a pópa az, és a fiútestvér az utolsó csöppig kiitta a tejet, majd visszament, és lefeküdt. Ekkor jött a pópa, és tejet kért a feleségétől, de az asszony azzal fogadta:

— Hát nem te voltál, aki kiitta a tejet?

— Nem én bizony.

A pópáné a fejét verte:

— Ó, hogy pusztítaná el az isten! Hát, pópa, ha nem akarunk éhen halni, jobb, ha kimegyünk a gyümölcsöskertbe, és szedünk egy kis szilvát!

Kimentek a gyümölcsöskertbe, és lerázták a fáról a zöld gyümölcsöt, de a fiútestvér vett egy botot, ütlegelte őket, ahol csak érte, és kiabált:

— Fuss, pópa, mert a bivalyaid megették a szilvát! — ezzel jól elagyabugyalta őket. Futottak onnan is.

A pópa így szólt:

— Gyere, asszony, menjünk a veteményeskertbe, és vágjunk le egy fej káposztát, azt együk meg.

A fiútestvér is nyomukba szegődött, és rájuk ordított:

- Fuss, pópa apó, a kecskéid megették a káposztát! — s agyba-főbe verte őket, és onnan is elüldözte.

Ez történt éjszaka. Reggel a vendég, amikor leültek enni, elővette a kenyeret a kendőből, és amikor jóllaktak, megszólalt:

— Hallgass rám, pópa apó, máától fogva ne hangozzék el többé az, hogy „jóllakott a pópa, jóllakott a pópáné”, mert ha én még egyszer ide beteszem a lábam, vége a világnak!

RAVASZ PÉTER ÉS A PÓPA DISZNAJA

Ravasz Péter szegény béresként szolgált a pópánál. A helybeli parasztok amikor disznót vágtak, mindig vittek a pópának disznótorost, egy oldal szalonnát meg disznóhúst is jócskán. A pópa meg, amikor levágta disznaját, meghívta a falubelieket disznótorra, friss kebabcséra.

Akkortájt, amikor Ravasz Péter a pópánál szolgált, a disznóhúsnak magas volt az ára. A pópa két ártányt hizlalt, és egyre azon törte a fejét, hogyan bújhatna ki a vendéglátás alól, hogy jó áron adhassa el a disznóhúst. Megkérdezte béresét, Ravasz Pétert is, hogy az mit tanácsol.

Ravasz Péter azonban nem szívelte a gazdáját, mert a fukar pópa azon a télen még egy új kucsmát sem vett neki elnyűtt kucsmája helyett, és elhatározta, hogy bosszút áll rajta.

A következő tanácsot adta a pópának:

— Levágjuk, atyám, a disznót — mondta —, megpörköljük és meg is tisztítjuk, azután felfüggesztjük az eresz alá, a kapu fölé, hogy lássák a falubeliek. Te meg csak menj el a faluba, vendégségbe. Amikor besötétedik, a disznót eldugjuk, te meg panaszkodhatsz a parasztoknak, hogy kint felejtetted a disznót az udvaron, és az éjszaka ellopta valaki. A falubeliek akkor, ahelyett, hogy téled várnák a kebabcsét, megsajnálják, és még csak több kostolót hoznak neked ajándékba.

Nagyon megtetszett ez az ötlet a pópának. Amikor a megtisztított disznó ott függött az eresz alatt, elment a faluba, de előbb meghagyta a feleségének, hogy amint szürkül, akassza le a disznót. Aki csak elment a pópa háza előtt. látta a jól hizott disznót, és fente a fogát a másnapi finom kebabcséra.

Mikor esteledett, a pópa feleségének eszébe jutott, hogy bevigye a disznót, de Ravasz Péter már nyom nélkül eltüntette.

A pópa meg a faluban egyik házból a másikba ment, mindenütt ivott egy keveset, és be is csípett afeletti örömeiben, hogy megmentette a disznót. Későn ért haza, és azon nyomban lefeküdt. Reggel a feleségétől megtudta, hogy a disznót ellopták.

— Péter, figyelj ide! Eltűnt a disznó!

— Jól mondd, atyám, jól mondd! — felelte Péter.

— De igazában, fiam, nincs a disznó sehol! Ki lopta el?

— Jól mondd, atyám, jól mondd!

A pópa majd megpukkadt mérgében, de nem volt mit tennie. Nagyon haragudott Ravasz Péterre a tanácsért, és elhatározta, hogy megveri, de előbb valami okot kellett erre találnia.

— Hé, Péter — szólt a pópa másnap —, ha már a disznó szőrén-szálán el is tűnt, legalább a lábát pörköld meg és készítsd el, mert a feleségem elment beteget látogatni, nincs, aki megfőzze az ebédet!

Ravasz Péter megpörkölte a disznólábakat, és a fazékba rakta főni. A pópa csak erre várt, elküldte Pétert a faluba,

Ő meg óvatosan kivett egy lábat a fazékból, hogy Pétert megverhesse a hiányzó lábért. Amikor Ravasz Péter megjött a faluból, bekukkantott a fazékba, megnézte, nem forrt-e el a víz, és észrevette, hogy egy láb hiányzik.

Kapta magát, és levágta a másik ártány lábát, megtisztította és bedobta a többihez, hogy megint négy láb rotyogjon a fazékban.

A pópa közben meggondolta magát, és attól félve, hogy Ravasz Péter felfedezi a hamisságot, és ki tudja, hogyan áll bosszút rajta, észrevétlenül visszacsúsztatta a fazékba az ellopott disznólábat. Így most azután öt láb főtt a fazékban.

Amikor ebédhez ültek, és az ételt kitálalták, Péter szedte ki a lábakat a fazékból, és legnagyobb csodálkozására öt láb került elő. A pópa is ugyancsak megrökönyödött az öt disznólábon.

— Mi ez, Péter, honnan került ide az ötödik láb? Talán csak nem volt öt lába ennek a disznónak?

Ravasz Péter nyomban kész volt a válasszal:

— Ugyan már, atyám, micsoda furcsa ember vagy te! Nem tudsz számolni?

— Már hogyan tudnék! — felelte a pópa.

— Hát így helyes az eredmény — állapította meg Ravasz Péter. — Itt öt láb van, az ártányon meg odakint három: az összesen nyolc. Két disznónak pedig nyolc lába van!

A pópa akarata ellenére is nevetett a furfangos válaszon, és bármennyire is szeretne volna elverni Ravasz Pétert, elállt a szándékától.

RAVASZ PÉTER ÉS A SZAKÁCS

Egyszer Ravasz Péter elment a vásárba. Az elárusító bódék között hosszú sorban álltak a lacikonyhák. Ravasz Péter megállt az egyik előtt, és nézte a főtt és sült ételekkel tele fazekakat és lábasokat. A sülték és mártások illata felkeltette az étvágyát. Nagy kedve lett volna jóllakni az ízes ételeikkel, de a zsebében még öt fillér sem volt.

Hogy étvágyát csillapítsa, elővett tarisznyájából egy darab száraz kenyeret, a párolgó-gőzölgő lábasok fölé tartotta, amíg a száraz kenyér meg nem puhult, és be nem vette az étel illatát magába. Akkor jóízűen megette, és azzal már indult is tovább.

— Hé, hallgass ide, barátocskám! — kiáltott rá a szakács, aki addig szótlanul figyelte Ravasz Péter ügyködését. — Jó étvággal ettél, hát most fizesd ki a tartozásodat!

— Milyen fizetséget akarsz, hiszen én hozzá sem nyúltam az ételeidhez, csak a fazekak fölött puhítottam meg a száraz kenyeremet.

— Mindegy! Ha nem ég a tűz, nem párolog a fazék, és ha nem rakok rá fát, nem égett volna a tűz! A fát pedig én vettem drága pénzért!

Parázs veszekedés támadt, és a lacikonyhát egykettőre sok ember vette körül.

— De mit csinálhatsz velem? — kérdezte Ravasz Péter. —

Ha egyszer nincs pénzem?

— Ha nem fizetsz, akkor megismerkedsz a botommal! Tíz botütés jár a potyázóknak!

— Nem bánom, vedd elő a botodat! — felelte Ravasz Péter, és kiállt az út közepére, a napra.

A szakács vette a botját, de amikor Ravasz Péterhez lépett, az a körbenálló emberekhez fordult:

— Figyeljete jól rám! Én a szakács párolgó fazekai fölé tartottam a kenyeremet, de nem értem hozzá sem a fazekához, sem az ételéhez, és most mégis meg akar botozni engem!

Hát üssön rám tízet a botjával, de úgy, hogy ne érjen hozzám, csak az árnyékomhoz!

Az összegyűlteket nagyot nevettek Ravasz Péter ötletén, és dicsérték agyafürtségét.

MENNYIT ÉR EGY POFON?

Egy szép napon Ravasz Péter elgondolkozva ment az úton. Maga elé bámult, és annyira lógatta az orrát, hogy hátulról csak a hosszú nyakát lehetett látni. Mögötte ment a falu leggazdagabb csorbadzsijának a mihaszna fia. Láta, hogy Ravasz Péter nem törődik vele, ezért elhatározta, hogy csúnyán megrévalja.

Úgy nyakon vágta Ravasz Pétert, hogy még a kucsmája is elgurult. Szegény Péter mit tehetett, hiszen a szegény embernek soha nincsen igaza! Tudta, hogy nem kap elégtételt, de legalább el akarta panaszkodni a rajta esett sérelmet a pópának. Elment hát a pópa házához.

Ott találta a pópát a tornácon, egy gyékényszőnyegen ült, és éppen a szentbeszédét írogatta. Meghallgatta a pópa Ravasz Péter panaszát, majd ezt felelte neki:

— Ugyan már, Péter öcsém, mit törödsz ilyen aprósággal?

Ha találkozom azzal a tréfás fickóval, hát megmondom neki, hogy vendégeljen meg egy korsó borral, hogy jóvátegye a sértést, és te megbocsáss neki!

Ezzel újra a papírlap fölé hajolt.

Amikor Ravasz Péter megértette, hogy a pópa a csorbadzsi fiát veszi védelmébe, hatalmas pofont adott a pópának, és így szólt:

— Ha a sértést egy korsó borral jóvá lehet tenni, akkor én most adósod vagyok egy korsó borral. Kérd el hát a csorbadzsi fiától a nekem járó korsó bort, hiszen hallgat a szavadra, és akkor te is megkapod a magad korsó borát, ami ezért a pofonért megillet!

RAVASZ P ÉTER ÉS A HÍVATLAN VENDÉGEK

Egy csavaros eszű gazda sokat hallott Ravasz Péterről, és nagyon szeretne volna megismerni. Egy szép napon meghívta magát hozzá vendégségbe. De hogy ne állítson be üres kézzel, egy öreg tyúkot vitt Ravasz Péternek ajándékba. Péter köszönetet mondott, és meghívta a számító parasztot ebédre.

A csorbadzsi jót evett és ivott, majd vidáman hazament.

Néhány nap múlva újra elment Ravasz Péterhez, és kopogott az ajtaján.

— Ki az? — kérdezte Ravasz Péter.

— Én vagyok az, aki a tyúkot ajándékozta neked.

— Épp jókor jöttél! — szólt Ravasz Péter. — Szívesen látlak ebédre!

A csorbadzsi nem kérette magát, és újra jó étvággal tölte tele a bendőjét.

Néhány nap múlva egy másik csorbadzsi állított be Ravasz

Péterhez, és azt mondta, hogy ő annak a csorbadzsinak a szomszédja, aki Péternek a tyúkot ajándékozta.

— Épp jókor jöttél te is! — mondta neki Ravasz Péter. — Tisztelj meg, és légy vendégem ebédre!

A következő napon egy másik csorbadzsi jött el Ravasz Péterhez, és ő is azt állította, hogy annak a csorbadzsinak a szomszédja, aki a tyúkot hozta.

— Igazat beszélsz? Akkor tessék, kerülj beljebb!

Akkor Ravasz Péter egy tál forró vizet tett az asztalra, és hívta vendégét, hogy üljenek le enni.

— Hogy ízlik a leves, barátom? — kérdezte Ravasz Péter a hívatlan vendéget. - Ne csodálkozz, ha ízetlennek tetszik. Mivel ez annak a levesnek a szomszédja, amelyik abból a tyúkból készült, amit egyszer a te szomszédod hozott nekem ajándékba.

Mert bármilyen ravaszok is voltak a gazdag csorbadzsik, Ravasz Péter mégiscsak túljárt az eszükön.

BOCSKOR KIRÁLY LÁBAS VÁRBAN

Ravasz Péter egyszer nyulat kergetett a füttykösével.

A nyúl futott, és Ravasz Péter a nyomában rohant. Végül is egy folyó állta útjukat. A nyúl gondolkodás nélkül át akarta vetni magát rajta, de nem sikerült az ugrás, beleesett a vízbe, a folyó közepébe, és megfulladt. Ravasz Péter lihegve megállt a parton, és amikor kiszuszogta magát, megvakarta a tarkóját:

— Hát — mondta —, jó hosszú út van mögöttem! Idegen vidéken rám esteledett.

Elindult a folyó partján lefelé, és egy faluba ért. Megállt egy szép ház kapuja előtt, és így szólt magában:

„Itt bizonyára gazdag emberek laknak.”

Bezörgetett. Fiatalasszony nyitott ajtót, felgyürt ujjú ruhában.

— Mi járatban vagy, bátyám? — kérdezte.

— Szállást keresek éjszakára — felelte Ravasz Péter.

— Gyere be — hívta őt az asszony —, megalhatsz nálunk.

Ravasz Péter bement az udvarra. A fiatalasszony kitett egy széket a ház elé, hogy azon üldögéljen a vendég, amíg a gazda hazaér a mezőről. Ravasz Péter leült. Egyszer csak finom illat ütötte meg az orrát. Bekukkantott az ajtón, hogy lássa, mit főz a fiatalasszony, és felderült az ábrázata: a tűzön egy nagy lábasban jókora kacsá rottyogott.

„Ej, micsoda vacsora lesz ebből!” — mondta magában RavaszPéter, és mindegyre a kapu felé pillantgatott, vajon nem jön-e már a házigazda.

Eközben a tűz körül sürgölődő-forgolódó fiatalasszony azt mondta magában; „Ez az idegen nagyon éhesnek és kimerültnek látszik. Ha megkínálom a kacsával, mire észrevesszük, felfalja az egészet. Inkább eldugom a kacsát mindenestül, és holnap, amikor az idegen már továbbállt, kettesben megesszük a férjemmel.”

Felkapta a főtt kacsát a lábassal együtt, agyagtállal fedte be, és a polc legtávolabbi sarkába rejtette.

„Befedte a tálcskával, hogy melegen tartsa!” — gondolta Ravasz Péter, és megnyalta a szája szélét, akár a kandúr a friss hal láttán.

Kocsizörgés hallatszott. Megérkezett a házigazda. Kifogta az ökröket, s bejött a házba.

— Vendégünk van! — fogadta a felesége.

— Isten tartsa jó egészségben! — felelte a férfi. — Most aztán teríts gyorsan, mert olyan éhes vagyok, mint egy farkas!

— Ó, jaj — sopánkodott az asszony —, pedig én semmit sem készítettem.

— Valami csak akad a háznál!

A fiatalasszony egy kis darab száraz kenyeret és három fej hagymát tett az asztalra. A házigazda nagyon éhes volt, és mivel nem is tudta, hogy kacsát főzött a felesége, jóízűen falatozott. Ravasz Péter azonban ímmel-ámmal morzsolgatta a kenyeret, nehogy elrontsa az étvágyát, s egyre várta, mikor kerül a kacsá az asztalra, igen csodálkozott magában, hogy miért kezdi a háziasszony hagymával a pompás vacsorát.

Amikor a gazda befejezte az evést, megszólalt:

— Köszönöm, asszony, ma este is jól tartottál!

— Szívesen megvendégeltünk volna illőbb vacsorával — fordult a háziasszony Ravasz Péterhez - , de későn érkezél, és én semmit sem készítettem!

Ravasz Péter ekkor megértette, hogy az asszony a vendég elől eldugta a kacsát, és így felelt:

— Köszönöm szépen, ízlett a vacsora, és elég is volt nekem.

— Hát akkor, feküdjünk le aludni, mert reggel korán kelünk!

— mondta a házigazda, és bement a belső szobácskába.

A háziasszony egy csergét terített Ravasz Péternek a tűzhely mellé, jó ejt kívánt, és férje után ment.

Ravasz Péter csak erre várt. Gyorsan kikapta a kacsát a lábasból, felét megette, a másik felét meg a tarisznyájába rejtette, jót ivott rá a hideg vízből, és lefeküdt aludni. Másnap reggel korán kelt, meglátta a tűzhely mellett a házigazda bocskorát, beledugta a lábasba, befedte az agyagtállal, és azután leült a tűz mellé. Felébredt a házigazda is.

— Jó reggelt! Hová ilyen korán, testvér?

— Elindulok — felelte Ravasz Péter —, mert hosszú út vár rám. Vadász vagyok, és vadat kell hazavinnem a gyerekeimnek.

— Ha vadász vagy, miért nincs puskád?

— A fütykösömmel kergetem a nyulakat.

A házigazda mosolygott a bajsza alatt.

— Hát hogy él felétek a nép? — kérdezte.

— Jól megy a sorunk. Van egy városunk: Lábas-várnak hívják. Amíg ezt a várost Kacsa király kormányozta, egyeseknek jó dolga volt, másoknak meg rossz. De amióta Lábasvárbán Bocskor király ütötte fel a tanyáját, jobb sora van az árváknak meg a szegény embereknek.

A gazda nem értette, milyen királyokat emleget az idegen.

Jól kilépett Ravasz Péter, bekanyarodott a Vít partján a fűzfaliget mellett, és nemsokára eltűnt szem elől.

Felkelt a háziasszony is. Amikor látta, hogy elment a vendég, gyorsan a polchoz futott, levette a fedőt a lábasról, és majd kővé dermedt a meglepetéstől; a főtt kacsá helyett a lábasban férje bocskora éktelenkedett.

Akkor mindent elmesélt a férjének. A gazda csak most értette meg a vendég meséjét Lábas-vár két királyáról, és így szólt:

— Megérdemelted, hogy megbüntessenek! Vendég elől az ételt soha ne dugd el!

RAVASZ PÉTER
BECSAPJA
A VÍZIMOLNÁRT

Egyszer Ravasz Pétert, a gazdag csorbadzsi szegény zsellérét a vízimalomba küldte gazdája gabonát őrölni. Amikor a zsák megtelt liszttel. Ravasz Péter egy kis lepényt készített magának, és sülni rakta a tűzhelyre. A ravasz vízimolnár munka közben alaposan megéhezett, és szerette volna megkaparintani a friss lepényt. Így szólt:

— Halod-e, Péter, ameddig megsül a lepény, gyere, versenyezzünk!

Aki nagyobb hazudik a másiknál, azé a lepény!

— Nem bánom — felelte Ravasz Péter. — Fogj hozzá, hadd lássam, hogy mit tudsz!

A vízimolnár belevágott:

— Egyszer az apám tököt vetett a Duna innenső oldalán, a bolgárok földjén. A mag kikelt, és olyan hosszú sajtos sütemények nőttek az indáján, hogy amikor kinyújtották, átért a Duna másik partjáig, Havasalföldre meg vissza. Ezen az indán növekedett egy hatalmas tök. Amikor az apám körbejárta a dinnyeföldjét, látta, hogy a tök levelei alatt egy egész cigánykaraván ütött tanyát. Elindult apám az inda mellett, ment, mendegélt három nap és három éjjel, amíg végül is odaért a hatalmas tök végére. Amíg azt egyszer körüljárta, sok idő telt el. Hogy a tököt késsel levágja valaki, ahhoz egy álló esztendeig kellett volna vagdosnia. Az apám odacsapott a fejszéjével, hogy levágja, de az a fránya inda igen erős volt, a fejsze nem vágta át. Másodszor is nekirugaszkodott, de semmire se ment, s amikor harmadszorra is megpróbálta, olyan erővel vágott oda, hogy a fejsze feje levált a nyeléről, és tíz láb mélyre a tökbe fúródott. Elindult hát az apám a tökbe, hogy megkeresse a fejszéjét. Itt a fejsze, ott a fejsze, sehol sincs a fejsze, semmit sem talált! Amikor a tök közepébe ért, egy tevehajcsárral találkozott. „Mondd, bátyám — kérdezte tőle —, nem találkoztál egy fejszével?” „Tudom, hogy nehéz és keserű a sorsod, testvér — felelte a tevehajcsár —, de gondold meg, hogy én kilenc, áruval megrakott tevét vesztettem itt el, három napja keresem már, és nem tudom megtalálni! Te meg egy fejszét keresel?”

— Ez az én mesém — szólt a vízimolnár. — Most mondj el te is egyet, amíg oda nem ég a lepény!

Ravasz Péter hozzáfogott:

— Egy időben nagyapám Dobrudzsában méhészkedett. Negyven kaptár méhe volt. Hogy egy se hiányozzék közülük, körülkerítette a kaptárakat kerítéssel, és amikor beesteledett, s a méhek hazatértek, mindig megszámolta őket. Egyszer egy este, amikor számba vette méheket, észrevette, hogy egy méhecske hiányzik. Nosza, felkapott engem a nagyapám, és uccu, nekiiramodott Dobrudzsának, hogy megkeressük a szökevényt.

Nagy sokára leltünk csak rá egy tatárnál, aki befogta a méhecskét a bivalyával együtt az eke elé szántani! Hajba kapott a tatár a nagyapámmal a méhecske miatt, veszekedtek, verekedtek, még a bíróhoz is elmentek, amíg végre a nagyapámnak sikerült visszaszereznie a méhecskét. Szegény jószág! Addig húzta, húzogatta a tatárnál a faekét, amíg alaposan feltörte a nyakát, úgyhogy a lélek is csak háltni járt bele. Nagyapám azonban értett egy kisért a gyógyításhoz. Széttört egy diót, a belével bedörzsölte a méhecske nyakát, és meg is gyógyította.

De akár hiszed, akár nem, a dió a nyakában gyökeret eresztett, hamarosan megnőtt, növekedett, sudár diófává cseperedett, és kemény héjú diókat termelt! Aki csak elment a diófa mellett, furkósbotját, rögöket meg köveket dobált fel a fára, hogy leverje róla a diót, de a furkósbotok keresztbe estek egymáson, összegyűlt rajtuk a sok rög, meg a kő, összetapadt, s összenőtt a végén egy hosszú és széles mezővé! Amikor nagyapám látta ezt a szép földdarabot, kiirtotta belőle a gyökereket, felkapálta, és vadkölest vetett bele. Azt remélte, hogy odaszoktatja a vaddisznókat a kölesre. Amikor a köles jó nagyra nőtt, fogta nagyapám a puskáját, körüljárta a kölest, csúszott-mászott, hallgatózott, de a vaddisznónak még a lába nyomára sem akadt. Amikor a köles megérett, nagyapám sarlót ragadott, hogy learassa. Éppen már belevágott, amikor egyszer csak egy vaddisznó ugrott ki belőle. Nagy

kiabálásba kezdett: „Fussatok, meneküljtek, szedjétek a lábatokat, és hozzátok a puskámat, hadd eresszek bele egy golyót!” De mire odavittem a puskáját, a vaddisznó után vágta a sarlóját, és a sarló beleállt a vaddisznó farába. Nagyapám futott a sarlója után, a vaddisznó menekült előle a kölesbe. Nagyapám kergette, a disznó meg rohant körbe-körbe, és a farából kiálló sarlóval aratta a kölest. Így szaladt a vaddisznó, nagyapámmal a nyomában, amíg az egész táblát majdnem learatta. Akkor egy írás repült elő valahonnan. Ez állt rajta:

„Ne vigyen a vízimolnár vizet a Dunába! A lepény Ravasz Péteré!”

Ezzel Péter fogta és jó étvágyal megette a lepényt.

RAVASZ PÉTER ÉS NASZTRADIN HODZSA

A ravasz török Nasztradin Hodzsa ellátogatott a bolgárok földjére, hogy rászedje a népet. Itt is hazudott, ott is hazudott, amíg végül is Ravasz Péter falujába érkezett.

A két ravasz fickó az úton találkozott, a pópa házának kerítése mellett.

— Hát te vagy az a Ravasz Péter? — kérdezte Nasztradin Hodzsa.

— En lennék! — felelte Ravasz Péter.

— Azt hallottam felőled, hogy mesteri módon tudsz hazudni.

— Az emberek csak beszélnek — hajolt meg szerénykedve Ravasz Péter. — Én meg felőled hallottam ugyanezt.

— Es mit művelsz itt?

— A kerítést támogatom, hogy el ne düljön.

— Gyere inkább, versenyezzünk, hogy ki tud nagyobb hazudni!

— Szívesen! Csak az a baj, hogy otthon felejtettem a hazugságaimat. Egy tarisznnyában tartom őket, és amikor nincs rájuk szükségem, felakasztom egy szegre. Ha megtámasztod addig a kerítést, amíg hazafutok, és elhozom a hazugságtarisznnyámat, akkor versenyezhetünk!

— Menj csak — felelte a Hodzsa —, de siess vissza!

Ravasz Péter a nyakába szedte a lábát, a Hodzsa meg azalatt csak támasztgatta a pópa kerítését, de Ravasz Pétert hiába várta vissza.

Másnap ráförmedt:

— Hát te, Péter, miért nem jöttél el tegnap este, hogy versenyt hazudjunk? Itt hagytál azzal, hogy elhozod a hazugságtarisznnyadat, de színedet se láttam!

— Hodzsa — válaszolta Ravasz Péter —, hát milyen hazugságot akartál hallani még? Hiszen késő estig hiába támogattad a pópa kerítését, és vártál rám meg a hazugságtarisznnyámra!

Nasztradin Hodzsának tátva maradt a szája a meglepetéstől. Majd megpukkadt mérgében.

— Csak nem haragszol? — kérdezte tőle Ravasz Péter. — Gyere, menjünk inkább az erdőbe, az árnyas fák közé, a mézgyűjtő medvék tanyájára. Amíg odaérünk, versenyezhetünk, ki tud nagyobb hazudni. Nasztradin Hodzsa beleegyezett, és elindultak. Kiértek a faluból, eljutottak az erdő szélére. Nagy kényelmesen mentek, és közben beszélgettek.

— Nálunk két nap világít - kezdett hozzá a Hodzsa. — A szamaraknak szárnyuk van, a nyulak meg tojást tojnak, és a legmagasabb fákra raknak fészket.

— Szépen hazudsz. Hodzsa — felelte Ravasz Péter —, de én nem hiszem el.

— A vizünk meg száraz — folytatta a Hodzsa —, és nem is isszuk, hanem késsel vágjuk.

— Meglehet, Hodzsa, csak hogy én ezt sem hiszem el!

Egyre beljebb kerültek az erdőbe, s közben elérkezett az ebéd ideje. Alaposan megéheztek.

— Jó volna valamit falatozni! — szólt Ravasz Péter.

— De mit? — kérdezte a Hodzsa.

— Azt én sem tudom. Közel-távol semmi enniivalót nem látok! — állapította meg Ravasz Péter.

Ekkor egy csorbadzsi közeledett feléjük az úton, vállán egy kis báránnyal.

— Hiszed-e, hogy el tudom lopni azt a kis bárányt? — kérdezte Ravasz Péter.

— Nem hiszem én — felelte a Hodzsa —, a csorbadzsi nagy termetű férfi, hogy vennéd el tőle?

— Várj egy kicsit! De egy szót se szólj! Csak figyelj!

Azzal Ravasz Péter a bokrok közé bújott, a csorbadzsinnak elébe vágott, és egyik lábbelijét az út közepére dobta. Azután gyorsan még előbbre futott, és vagy százlépésnyire a másik lábbelijét is az útra dobta. Amikor a csorbadzsi, vállán a báránnyal, az első lábbelihez ért, belerúgott, és csak arnyit mondott:

— Jó lábbeli. Ügy látszik, senmmi baja. De mit kezdjek vele, ha nincsen párja?

Továbbment. Odaért a másik lábbelihez.

— Na nézd csak, itt a párja is! Most visszamegyek az elsőért!

— mondta, és levette válláról a kis bárányt, a kis tisztáson a földre rakta, és visszament.

Ravasz Péter ezalatt már vissza is futott az egyik lábbeliért, és most kiugrott a bokrok közül, megragadta a kis bárányt meg a másik lábbelijét, és egyenesen a Hodzsához futott.

A Hodzsa ugyancsak mérgelődött, amikor látta, hogyan csapja be Ravasz Péter a csorbadzsit.

De akárhogy is történt, mégis örült a jó fogásnak, jó nagy tüzet raktak, megsütötték a bárányt, és letelepedtek falatozni.

— Hodzsa — szólalt meg Ravasz Péter —, hiszed-e, hogy el tudlak kergetni innen a hazugsággal, mielőtt egy falatot ennél a bárányból?

— Nem hiszem én azt!

— Pedig megteszem!

— Hát lássuk!

— Várjál, előbb hadd sózzuk meg a bárányhúst! Amott a kis völgyben szikes a homok. Elmegyek, és hozok egy jó marékka, megszórjuk vele a bárányhúst, és azután majd túljárok az eszeden!

— Menj csak, de siess, mivel igen éhes vagyok! — felelte a Hodzsa, mert már fente a fogát a finom báránypecsenyére.

Ravasz Péter elszaladt a kis völgybe, elbújt, és kis idő múlva hangosan jajveszékelnéi kezdett:

— Ó, jaj! Ne engem üss! Nem én voltam! Ó, jaj! A Hodzsa volt! Ő lopta el a bárányodat! Ott van a Hodzsa, odafönt! Vele számolj ...

Amikor a Hodzsa meghallotta a kiabálást, felugrott, és így szólt magában:

Ha az a vastagnyakú csorbadzsi elkap, összetöri a csontjaimat! Jobb lesz, ha elfutok, amíg ide nem ér!"

Azzal Nasztradin Hodzsa a nyakába szedte a lábát, és olyan gyorsan elfutott, ahogy csak szusszal bírta. Ravasz Péter pedig kimászott a kis völgyből, és jóízűen megette a sült bárányt.

A TÚLVILÁGRÓL JÖTT UTAS

A falu végén kút állt. Egy asszony vizet merített magának a kútból. Éppen akkor ment arra egy utas. Megállt, és vizet kért. Az asszony az agyagkorsóját nyújtotta a férfinak. Amikor az utas szomját oltotta a hideg vízzel, az asszony megkérdezte:

— Honnan jössz, bátyám?

— A másvilágról — felelte az utas.

— Igazat beszélsz? - kérdezte az asszony csodálkozva.

— Hát persze hogy igazat! A másvilágról jöttem, hogy bejárjam ezt a világot. Azután majd visszamegyek, hogy üzenetet vigyek a holtaknak — felelte.

— Van a másvilágon egy fiam, az Ivancso. Nem ismered? Nem láttad ott valahol?

— Láttam, persze hogy láttam — felelte az utas. — Jól ismerem. De igen ágrólszakadt. A hátán hordja a vizet, azt adja el, alig tudja vele megkeresni a kenyerét.

— Ó, a szerencsétlen! — kiáltotta az asszony. — Adok neked, bátyám, ezer garast, vidd el neki. Hadd vegyen lovat magának! Ne hordja a vizet a hátán!

Így szólt az asszony, és a kebléből elővett tíz aranyat, és odaadta az ismeretlen embernek. Az elvette a pénzt, és megígérte az asszonynak, hogy hamarosan átadja Ivancsónak, és azzal folytatta útját.

Az asszony hazament, és elmondta a férjének, hogy küldött Ivancsónak pénzt egy emberrel, aki a másvilágra megy. A férj gyanította, hogy csalás van a dologban, és a csaló nyomába eredt, hogy visszavegye a pénzt. Felkapott a lovára, és az utas nyomában száguldott.

A csaló menetközben egyre hátrafelé nézett. Amikor meszsziről látta, hogy egy lovas tart felé, megértette, miről van szó. Odament egy juhászhoz, aki a közelben a birkáit legeltette, és azt mondta neki:

— Látod-e ott azt az erre száguldó lovas? Azért jön, mert juhászokat keres, hogy megnyúzza őket, és dobót készítsen a bőrből! Ha meg akarsz menekülni, cserélj velem ruhát, és mássz fel erre a tölgyfára, és bújj el a lombok között, amíg a lovas el nem megy!

A juhász hitt neki, és úgy tett, ahogy az utas tanácsolta.

Amikor a lovas ember odaért, megkérdezte az álruhás juhászt:

— Juhász! Nem láttál erre menni egy embert? Az a hazug becsapta a feleségemet, és tíz aranyat csalt ki tőle!

Ravasz Péter — mert ő volt az utas — a tölgyfára mutatott, és azt felelte:

— Oda mászott fel, ni! Add ide a lovadat, majd tartom, te meg mássz utána, hogy elcsípd és visszavedd tőle a pénzedet!

Az ember gondolkodás nélkül odaadta a lovát, és felmászott a tölgyfára. Ravasz Péter lóra kapott, és meglépett.

Amikor a férj hazaért, a felesége megkérdezte tőle:

— Férjemuram, visszavetted-e a pénzt az utastól?

— Nem én — felelte a férje —, odaadtam neki a lovamat, hogy hamarabb érjen a túlvilágra, és vigye el Ivancsónak!

TARTALOM

A bolond farkas
A róka meg a sündisznó
A macska meg az oroszlán
A róka és a juhász
A kis kakas és a tyúkocska
Az aranymadár
A három testvér és az aranyalma
A három fivér és a sárkány
A ragyás és a cárkisasszony
A repülő ló
Mese a vitézről, aki huszonöt évig szopott
A gyerek meg a szél
Hamu Mara
A gonosz óriás és a három leány
A meg nem született lány
A vasruhás cárkisasszony
Az élet vize
A gólyává lett ember
Az ördög és tanítványa
A szegény ember és az ördög
Az utolsó sárkány
Oda! Vissza!
A zsugori após és anyós
Ne a szépségéért vedd el a lányt!
Ne oszd szét a vagyonedat, amíg élsz
A vályú
A rossz asszony
A motolla
Aludjunk rá egyet
Az ördög helyettese
Bajban jó a testvér
Ostoba világ
Az okos meny
A házias férj
A macska nélküli falu
A gazdag ember három fia
Miért nem ölik meg az öregeket
Jóllakott a pópa, jóllakott a pópáné
Ravasz Péter meg a pópa disznaja
Ravasz Péter és a szakács
Mennyit ér egy pofon?
Ravasz Péter és a hívatlan vendégek
Bocskor király Lábas-várban
Ravasz Péter becsapja vízimolnárt
Ravasz Péter és Nasztradin Hodzsa
A túlvilágról jött utas